

IV. DE TOPONIMIE VAN WESTKAPELLE

1. **ACHT GEMETEN**: „de acht gemete” (± 1850) Mestdagh, nr 1985. D 393-400
Een perceel van 8 G in het 14e Greve.
2. **ACHT JEUTS DREEF**: „de Achte Jeuts dreve” (1576) Wat. 717, f° 54vo; „wijlent eenen slagh, als nu teenemael verdonckert, genaemt de achte jodts dreve” (1759) Mestdagh, nr 1912.
Een landweg in het 7e Reig, genoemd naar een zekere Agatha Jodts.
3. **AERMERMOLEN**: „in Waescapelle, ende beoosthalf den weghe die loopt voor der aermerlieder muelne” (1333) De Flou I, 130; „vanden heereweghe die loopt te Aermermuelne waert (f° 444vo); „Boudin f. Boudin Weytemans (18 R), ende es de wal onder der Aermermuelne” (1447) KOO, A 8, f° 466ro; „anden heerwech die loopt ter Aermermuelne” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 50ro; „west van der Aermermuelne, in een tieghenoode ghenaedt den Paddenaerd” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 184ro; „in Westcapelle, west vanden Aermermuelne” (1594) De Flou I, 130. F 301
De oudst bekende molen van W stond in het 49e Reig (zie ook hst. 4, par. 4). Blijkens het citaat uit 1333 was de molen in de 14e E vercijnst aan de „aerme lieden”, d.w.z. de Armendis. De molen is in de godsdiensttroebelen vernietigd. Daar staat huis Waterstraat 4.
4. **AMERIKA**: „Amerika, eene herberg te Westcapelle” (1902) De Flou I, 235.
Die herberg dankt haar naam aan de toenmalige emigratie naar Amerika. Wordt niet nader gesitueerd.
5. **ANKER**: „den ancker, op het noordtoosthende van het dorp” (1768) RV 582, f° 8vo; „Den Anker” (1905) Lib. Mem. p. 8.
Een herberg in de noordoosthoek van de dorpskom; uitgebaat door Karel Debats 1768, Frans van Haveskercke 1788, Arnold van Nieuwkercke 1794. Misschien een oudere naam voor de ZWAAN.
6. **ARMENHUIZEN**: „het kwartier, het Armhuis geheeten, zynde vyf woonsten, met 9 aren 17 centiaren onder grond van gebouwen en honierhof” (1864) GAW, Notulen 1863-88; „t Armgesticht” (1885) idem; „de Armhuizen welke zich nu in het Center van het dorp bevinden” (1891) Notulen 1888-95; „den verkoop der Armhuizen aan Constant Vanzandweghe” (1897) Notulen 1895-1908. E 387-92
Een groep huisjes in de noordwesthoek van de dorpskom, eigendom van de Armendis. Daar woonden noodlijdende ouderlingen gratis. Op dit perceel stond voordien de WAGENMAKERIJ B. De grond is vermoedelijk ca. 1850 aan de Dis geschonken of verkocht. De bewoners van Armenhuizen werden in 1889 naar het OUDERLINGENGESTICHT overgebracht. De huisjes zijn in 1897 verkocht. Een gang tussen Dorpsstraat 74 en 78 leidt naar nr 76, een gewezen armenhuis.
7. **BAAMSLOOT**: „De Geule de Baamsloote” (1905) Lib. Mem. p. 7.
Misschien idem als GEUL.
8. **BAARS**: „heet de baersse” (1576) Wat. 717, f° 167vo; „heet de baerse” (nota ± 1650) RV 16010, Omm. Reig, f° 167vo. F 166
Een perceel in het 23e Reig, dat in 1435 behoorde

aan „Wouter de Baerse f. Jans” (BB 1435, f° 75ro).

9. BAESDREEF : „Baes dreve” (1480) Charter, blauw nr 3791; „oosthende an Paes dreve” (1553) KFW 17, f° 95ro; „Baes dreve” (1602) Aanw. 3655, f° 53ro; „verdonckerde Baes dreve” (1808) Mestdagh, nr 1890.

De oostdijk van de BAESPOLDER is reeds lange tijd vervallen tot een landweg.

10. BAESPOLDER : „in Baespolre” (1435) ABB, Charters SD, Doos A 23, nr 485; „den dyck van Baes poldere” (1527) De Flou I, 438; „in Paes poldere” (1553) KFW 17, f° 45ro; „Paes polder... 27e beghin, Baes poldere” (1602) Aanw. 3655, f° 106vo en 107vo; „met Paes poldere hierinne begrepen” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 14vo.

De oudste polder langs de noordzijde van de GREVENINGEDIJK werd ca. 1190 gewonnen. Een van de vroegste eigenaars heette Baes (Basilius) ofwel Paes (Paschasius). Het poldertje is vóór 1600 met GREVENINGE verenigd, en vormde voortaan het 27e bg (hst. 1, par. 7).

11. BAETESTUK : „met Baetsticke” (1447) KOO, A 8, f° 442vo. E 21-22; 26
Een perceel in het 22e Reig; persoonsnaam Baete; zie HE, p. 408 : Batenbilk.

12. BAKAERTS STUK : „metten sticke te Bakaerts” (1447) KOO, A 8, f° 491ro. A 388-89
Een perceel in het 2e Reig; persoonsnaam + stuk.

13. BAKKERIJ : „het huus van Joos van Heulendonck, staende opde westsyde vande plaetse van Westcappelle, wesende eene backerie” (1654) Proostse, nr 1567, f° 162ro; 'backerije' (schets 1713) Aanw. 3590, 40e Reig. E 380
In de 17e en 18e E woonde de bakker van W op de noordoosthoek van de MORIAANSTRAAT; Dorpstraat 86.

14. BEOOSTENWEGE : „eene tiende diemen heet boosten weghe” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 7vo; 'Beoostenweghe' (1665) Kaarten-Plannen 747.

Deze tiendesektie omvatte het 23e en 24e Grev, en lag „be oost den weghe”, nl. aan de oostzijde van de NEDERE HEERWEG.

15. BERCHEMSPOLDER : „den polder van Godefroit en Berchem” (1674) Oud Kerkarch. 416, Tienden, f° 135vo; „Berghems polder” (1783) Kaarten-Plannen 151; „de Godefroy of Berkens polder” (1859) Rek. Hazegrassluis 1859-60, p. 3. Jan Godefroot en Kristoffel van Berchem hebben in 1632 deze polder gekocht (hst. 2, par. 5).

16. BETJE CEUNINCX HOEK : „in Betse Cuenyncx houck” (1674) Aanw. 3590, f° 256vo; „Bet-tie Ceunincx landt, groot 6 gem. (1694) RPW 1694-95, f° 11ro; „eene steene heule aen Betje Konings dam” (1859) Rek. Hazegrassluis 1859-60, p. 10.

De oosthoek van het 17e Grev wordt hier bedoeld. Deze was door de CANTELMOLINIE afgesneden. Vermoedelijk woonde Bette Ceuninc in de SMISSE D. Daar ligt een stenen brug over de CANTELMOVAART.

17. BIEZEBILK : „leen van Mevrouw Fremicourt, genoemd de Biesebilcq” (1527) De Flou XVII, 989; 'Biesebilcq' (nota ± 1700) Aanw. 3590, f° 95vo. D 234-38

Een perceel in het 26e Reig, vroeger een biezige weide, nu akkerland.

18. BIJL : „de byle” (± 1850) Mestdagh, nr 1985. D 355; 357

Een bijlvormig perceel in het 11e Grev.

19. BISTIERVERELD : 'Bijstiervelt' (nota ± 1700) Aanw. 3590, f° 250vo. D 750

Een perceel in het 20e Grev. Zowel Verwijs-Verdam III, 1252, als De Bo 115, aanziet een bistier-veld als een verwaarloosde, minderwaardige akker.

20. BLANKAERTS HOEK : „west van Waes-

capelle, in eene jegennoode gheheeten Blanckaerde hout (lees : Blanckaerds houc)... et Boudin f. Jans Blanckaerds up altera" (1437) De Flou II, 91. Een tijdelijke naam voor een westelijke wijk, die niet nader gesitueerd wordt.

21. **BLAUWE POORT** : „de hofstede int belocken, daer vidua Cornelis Lootins up wuent, cum suutsyde anden Sabswech gheheel hiertoeghemeten... de gheheele walgracht hiertoeghemeten" (1576) Wat. 717, f° 217vo; „gars en hovenierhof, met wallen en Sabsweg, wijlent hofstede afgebrandt" (± 1810) Mestdagh, nr 1890; „vervallen blauwe poorte" (1813) Mestdagh, nr 1903 D.

D 49

Een hoeve op een ovaalvormige mote, omgeven door een walgracht, in het 28e Reig. De gebouwen waren reeds lang verdwenen, voordat de mote en de walgracht in 1975 door de ruilverkaveling geplaneerd werden. Op dit terrein verzamelde J. Buyck scherven van middeleeuws aardewerk.

22. **BLAUWE SCHABBE** : „t'polderstick met een vervallen huijseken opt oosthende hieropstaende" (1576) Wat. 717, f° 330vo; „genampt tpolderstick... hedens sdaegs blauwe schabbe" (± 1700) Aanw. 3590, f° 153vo; „de blauwe schabbe" (1773) KFW 25, f° 2vo.

Een vroeger hoeveke op het **POLDERSTUK**. De Bo 842 : schabbe = kiel of bovenkleed.

23. **BLAUWE VAART** : „de blauwe ofte vuijle vaert" (1767) Mestdagh, nr 1925 E.

De geciteerde kaart bedoelt de **VUILE VAART** ter hoogte van het 18e en 20e Grev. Het slijk van de oevers heeft een grijsblauwe kleur.

24. **BLAUWE VENSTERS** : „een adere inde prochie van Waescappelle by de blauwe veysters" (1598) Reig 1598-99, f° 18ro.

We kunnen deze woning niet situeren.

25. **BLEEKSTEDE** : „es upde noortoostsyde de bleecstede vanden doorpe, daertoe ghegheven"

(1553) KFW 17, Ligger, f° 62vo; „vier lynen garslant, ende was wijlent de bleekstede vanden dorpe van Westcappelle" (1706) KFW 18, Ligger, f° 65vo.

E 321

Dit perceel van het kerkbestuur, bij de zuidwesthoek van de dorpskom, diende als bleekweide voor weefsels en vlas. Daarin lag de **POELPUT**. De woorden „daertoe ghegheven" beduiden allicht dat de vroegere eigenaar het perceel met het bewuste doel geschonken had.

26. **BOERENVERDRIET** : „anden zeedyck, anden april byt fortkin ghenaeamt t boerenverdriet" (1602) Aanw. 3655, f° 120vo; „anden april bij wijlent het fortken ghenaeamt t' boereverdriet binder paele" (1672) BB 6, I, f° 387ro.

Een verschansing op de **GRAAFJANSDIJK**, bij het oosteinde van de **MAROUX DREEF A**. Dit fortje behoorde bij de linie die ca. 1600 opgericht werd, om de Zwinmonding tegen de Watergeuzen te beschermen. Zie KZ, p. 249-254. Die schans kreeg geen officiële naam, zoals het St.-Joris- en het St.-Klarafort. Maar de streekbewoners noemden het 'boerenverdriet', omwille van de last die door het garnizoen van die schans veroorzaakt werd. Na de inname van Sluis (1604) verviel het fortje, omdat het in het niemandsland kwam te liggen.

27. **BONTE OS** : „te Westcapelle op d'hofstede den Bonten Os" (1866) De Flou II, 331. Misschien idem als **RODE OS**.

28. **BRAAMBEIERHOEK** : 'Braembeyerhoek" (± 1850) Mestdagh, nr 1940; „de Braambeyerhoek" (1905) Lib. Mem. p. 8.

Deze term verdrong na 1800 de namen **POELHOEK** en **PADDENAART**, die in het Oud Regiem de westelijke wijken van W aanduiden. In de bedoelde hoek groeiden toen veel doornhagen met braamstruiken.

29. **BRAAMBILK** : „t braembilcxken, nu bogaert" (1674) Aanw. 3590, f° 60vo; „het Braembilcxken" (1754) Mestdagh, nr 1924 A. E 107

Een weide in het 21e Reig, bekend om zijn braamstruiken.

30. BRAAMHUT: „t'braemhutsen" (± 1700) Aanw. 3590, f° 64vo; „den Braemhut" (1754) Mestdagh, nr 1924 A. E 105
In de streektaal is hut = struik. Een boomgaard in het 21e Reig, met een bekende braamstruik.

31. BRABANDER: „Den Brabander" (1844) BWW.
Een jongere naam voor het 2e en 9e Vo, die zijn oorsprong vond in de Brabander te Knokke. KZ, p. 372.

32. BRIL: „daer den meulenwal light ende dreve, 112 R, dictum den bril" (nota 17e E) Wat. 717, f° 133vo. E 204
Het perceel waar de KALVEKETEMOLEN stond. Misschien werd de vorm bedoeld.

33. BRIXUSPOLDER: „le polre nomé Brixus polre" (1417) Gilliodts, Inv. Arch. Stad Brugge, IV, Charter 935; „34e beghin, in Brixus polder t 1e beghin" (1602) Aanw. 3655, f° 122vo; „Brixus poldre" (1672) BB 6, I, f° 386vo.
Een polder even ten noorden van Mude, ingedijkt in het midden van de 13e E, genoemd naar een vroege eigenaar. Van de Brixuspolder liggen ca. 35 G in W.

34. BROLOSEDIJK: „den dyck ghelegghen ande oostzyde vanden ouden zwene, beghinnende vanden Broodloosen dyck" (1649) Reig 1649-50, f° 3vo; „vanden Brooloosen ofte Oostdyck suutwaert" (1673) Reig 1673-74, f° 8ro; „ader aenden Bloeloosen Dijk" (1728) Reig 1728-29, f° 54vo; „Bloedloozen dijk" (1838) Kaart Drubbel; „Bloodloozendyk, chemin du canal, dit Zwynevaerd, à celui dit Marouxdreve" (1844) BWW; „De Bloedloozendijk" (1905) Lib. Mem. p. 5.
Ten zuiden van het OUD ZWIN is de OOSTDIJK A over 1200 m bewaard gebleven. Wellicht is een zekere „de Brolose" pachter van die dijksektor geweest.

35. BROUWERIJ A: „an Lauwers f. Pietre Luucx hofgracht vander brauwerie... landt daer de brauwerie up staet" (1553) KFW 17, Ligger, f° 28ro; „een plaetse van lande met een scheure daerop staende, wijlent een brauwerie" (1576) Wat. 717, f° 293ro; „daer wylent een brauwerie op ghestaen heeft, ende alsnu een hofstede daerop staende daer Joris Vandenberghen op woont, met eene groote wyde gracht ande oostsyde ende op beede henden hier medeghemeten" (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 80vo.
In SINT-ANTONIUS was de oudst bekende brouwerij van W gevestigd.

36. BROUWERIJ B: „een huuseken mette brauwerie ende toebehoorten, toebehoorende Jacques Lambiot, staende ter westzyde vander plaetse" (1654) Proostse, nr 1567, f° 162ro; „Via Carel David huys ende brouwerie int dorp" (nota ± 1700) Aanw. 6217, Omm. Reig, f° 298vo.
De tweede ons bekende brouwerij — behalve die van pastoor Jennyn (hst. 2, par. 8) — was vermoedelijk in de KONING VAN SPANJE gevestigd.

37. BROUWPUT: „noordwest vanden dorpe, ten braupitte" (1527) De Flou II, 647; „noordt vanden braupitte wylent was" (1553) KFW 17, Ligger, f° 63vo; „een viercante boogaert, eertijdt ghenaeamt ten brauwpitte" (1576) Wat. 717, f° 299ro; (het Moriaans Hoofd) „streckende met oosthende met eenen haecke oostwaert tot anden heerwech int dorp, totter breede van vyf voeten, ende metten westhende anden braupit" (1648) Proostse, nr 161, f° 124vo.
Een put in COPS BOOMGAARD, gelegen 100 m ten noordwesten van de toenmalige dorpskom. Daarom zien we niet de etimologie brouwersput, maar een vervorming van bronput. STP, p. 243: Brauwers Put.

38. BRUGS KANAAL: (perceel van) „de watinghe van Reyghersvliete, dat was wylen tca-nael vander selver sluus, ande noordtside" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 178ro; (perceel) „in Pieter voorseyts (= Uterwulghen) vetten bilck, en-

de es ghecommen vanden canele vanden houden sluusen die in wylent daer laghen" (1538) Reig 1538-39, f° 3ro; (perceel) „byden goede ten Palynchuisse inden Brusschen bilck, toebehoorende libri Claeys Uutterwulghe, ende es ghecommen vanden cannale vanden houden sluusen, die int wylent daer laghen" (1558) Reig 1558-59, f° 2vo; „de adere int Nieulant, dat wylent t cannael van Brugghe was" (1602) Aanw. 3655, f° 106vo; „was wylent het canael van Brugghe" (1672) BB 6, I, f° 355; „tusschen tlant vande waterynghe, dat den ouden cannaele es van de oude sluyse, aen beeden zyden" (1736) Aanw. 3712, f° 4vo; „verduijsterde ader wijlent het canael van Brugghe" (1788) Mestdagh, nr 1894 B.

De BRUGSE BILK was omringd door de twee takken van het OUD ZWIN, die elk naar een sluis van de watering REIGAARSVLIET liepen, en die verder in de REIGAARSVLIET uitmondten. De zuidsluis en de genoemde kreek dienden als afvoerkanaal voor het overtollige water van Brugge (hst. 1, par. 10). Daarom werd de Reigaarsvliet ook het Brugs Kanaal genoemd.

39. BRUGSE BILK : „thoude zwin... streckende oostwaert totten vetten beilc, toebehoorende Pieter Uuterwulgh" (1538) Reig 1538-39, f° 3ro; „den heerwech beghinnende ande Zwenebrugghe, streckende vandaer naer den Bruchschen bilck" (1545) Reig 1545-46, f° 14vo; „byden goede ten Palynchuisse (324 R) inden Brusschen bilck, toebehoorende libri Claeys Uutterwulgh" (1558) Reig 1558-59, f° 2vo; (het 2e Reig) „beginnende ande noortzyde vandaer wylent de houde sluuse lach, nu synde den Brusschen bilck (f° 2ro); een groote cromme verhaeckende bilck, meest hooghe lant, genaemt den Brusschen bilck, met beede zijden ende zuydwesthende veurgemeens ant land vande waeterynghe" (1576) Wat. 717, f° 132vo; (324 R verkocht aan Frans Vanhoorne) „wesende een deel vanden Brucxschen bilck" (1615) Reig 1615-16, f° 9ro; „den Brugschen bilck in Waestcappelle toebehoorende Franchoys van Hoorne" (1619) Reig 1619-20, f° 18vo; „Brughschen Bilcq" (± 1700) Aanw. 3590, f° 41ro; „Den Brugschen

Bilk" (1905) Lib. Mem. p. 7. A 447; E 195-202 Het 15e Reig vormde een vetweide tussen de twee armen van het BRUGS KANAAL. De oostgrens ervan was de BRUGSE DIJK (hst. 1, par. 10).

40. BRUGSE DIJK : „ysent te Reigheersvliete omme te beziene der stede dyken" (1342) SBR 1342-43, f° 101vo; „een eynde oude straet op den steenweg naer Sluys, deel van den ouden Brugschen dyk" (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig, Inl. 13.

Zolang Brugge de sluizen bij het PALINGHUIS nodig had, hielp het stadsbestuur de toenmalige zeedijk tuusen de twee sluizen onderhouden (hst. I, par. 10 en 24).

41. BRUGSE HEERWEG A : „den heerwech die strect van Waestcappelle te Brugghe waert" (1438) Arch. St.-Pieters I, 474, f° 25ro; „anden grooten heerwech die van Westcapelle naer Brugghe loopt duer Eyenbrouck" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 180ro; „den heerwech die van Waestcappelle naer Brugghe strect" (1553) KFW 17, Ligger, f° 33vo; „in Westcappelle upden Brughewech" (1655) Reig 1655-56, f° 11ro; „den Brughewegh daer een huijseken op staet" (1716) Reig 1716-17, f° 13vo; op de Brughewegh bij Westcappelle dorp" (1734) Reig 1734-35, f° 23ro. Voordat de BRUGSE STEENWEG aangelegd werd, vormde de OOSTKERKSE STRAAT de kortste weg naar Brugge.

42. BRUGSE HEERWEG B : „planten opden Greveninghendyck ande Sterre, ende opden Brughschen heerwech ontrent de hofstede daer Guilliam van Houtte op woont ten jaere 1669" (1669) Grev 1667-71, f° 14ro.

Het is niet duidelijk of die naam de NEDERE HEERWEG ofwel de SINT-ANNA STRAAT bedoelde. Beide wegen leidden van Mude naar Brugge.

43. BRUGSE POLDER HOEK : „den nieuwen Brugschen poldere, alias Noortpoldere" (1616) ABB, H 81, Verp. Tienden; „dander Bruschen

polder streckende noordwestwaert over de gucle van Cleen Reygarsvliet tot andt Nieulant" (1628) idem, Ligger Tienden, f° 16ro; „Brugschen polder... 1e deel... 2e deel" (1674) Aanw. 3590, f° 255ro; het tweede deel vanden Brugschen polder" (1760) RPW 1760-61, f° 10vo.

Deze tiendesektie omvatte eerst de Brugse Polder en de ZOUTE PANNE POLDER. Vóór 1600 voegden de tiendeverpachters de volgende delen bij de oorspronkelijke Brugse Polder Hoek: het zuidoostdeel van het 32e en van het 33e Grev, en de NOORDPOLDER. Die gronden, vooral de Noordpolder, verwierven daardoor de naam „2de deel van de Brugse Polder Hoek".

44. BRUGSE STEENWEG: „den calsydewegh vande stadt Brugge tot de prochie van Westcappelle" (1759) RV 52, Rez. 1759-65, f° 4ro; „1760, af inde calzyde" (nota 1760) Wat. 717, f° 351vo en 354vo; „de nieuwe calcijde naer Westcappelle, met de gragten aen beijde zijden, breedt tot vier roeden" (kaart ± 1770) Gilliodts 10, Omm. Reig, 51e bg; „vermaecken de somerweghen langst de calsyde van Westcappelle" (1790) RV 521, Rek. 1789-90, f° 82vo.

Het Vrije liet in 1759 een steenweg aanleggen, die van Brugge naar Dudzele liep, en in 1760 doorheen het 51e Reig tot W doorgetrokken werd.

45. BRUYNSTEENPOLDER: „den Crijnckeldijck ofte Crommendijck ten zuudtoosthoucke vande poldere toebehoorende d'heer Maerten Brijnsteen" (1663) Grev 1663-65, f° 4vo; „te Anne ter Muyden ten Vryen, inden Bruyn-Steen ofte Goddefroids-Polder" (1805) De Flou IV, 732. Maerten Bruynsteen was een latere eigenaar van de BURKELSPOLDER. Daar het dijkje tussen de genoemde en de GODEFROOTSPOLDER verviel, begon men die twee als een geheel te beschouwen.

46. BURKELSPOLDER: „Den Burckels Polder" (1632) Aanw. 4085, Omm. Godefrootspolder, Kaart; „Burckels Polder" (1730) De Flou II, 1079; „den Godefroy en Burkels polder" (1790)

ANH, Dossier Komm. Rek. 1789-90; „Godefroy en Beukens polder" (1838) Kaart Drubbel; „De Burkel Polder" (1844) BWW; „Burkel Polder" (1889) ANH, Doos nr 6, Kaart Oostwaterschap. Matheus van Burckel heeft dit poldertje ca. 1615 gewonnen (hst. 2, par. 5).

47. BUTSPOLDER: „le polre Boudin Buts" (1398) OPB, 1e Reeks, I, Ordonnances de Philippe le Hardi, p. 292-95; „Boudin sbus polre" (1468) BB 1, f° 108vo; „geplaneerden dyck van Buts Polder" (1788) Mestdagh, nr 1890.

Van de Butspolder liggen ca. 35 G in W. Zie KZ, p. 32 en 373; HE, p. 38.

48. BUTSPOLDERHOEK: „inden polre Boulduins Buts" (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 7ro; „een thiende gheheeten Bauden Buts poldre" (1617) idem, f° 86ro; „den Boudewijn Buts en Bettje Coninx thiende houcken" (1760) RPW 1760-61, f° 11ro.

Deze kleine tiendesektie omvatte het zuidoostdeel van het 33e Grev, naast de SINT-ANNAMOLEN. Blijkbaar behoorde het bedoelde deel van „de 177 G" ca. 1400 aan Boudin Buts.

49. BUURTSPoorWEG: „Chemin de fer vicinal de Bruges à l'Ecluse" (1889) ANH, Doos nr 6, Kaart Oostwaterschap; „le tramway Heyst Westcappelle Bruges sera inauguré cette année" (1890) idem, Rez. Zoutepolder; „den buurtspoorweg binnen het dorp" (1891) GAW, Notulen 1888-95; „Buurtijzerenweg van Brugge naar Knocke" (± 1900) Kadasterkaart van Paardekooper.

De bedoelde spoorweg lag langs de BRUGSE STEENWEG en de DORPSTRAAT. De ene vertakking liep langs de SLUISE STEENWEG naar Sluis, de andere langs de KNOKSE STEENWEG en de MOLENWEG B, en door het 4e en 5e Reig naar Knocke. De tram begon in maart 1890 te rijden (hst. 3, par. 8). De spoorwagens werden ca. 1950 vervangen door autobussen. De spoorstaven zijn ca. 1965 weggenomen. Zie ook R.d.P. 17e jg. p. 31-35.

50. CABAUS HOFSTEDE : „wylent een hofstede ghe-naempt Cabaus hofstede” (1602) Aanw. 3655, f° 90ro; „wylent Cabous hofstede” (1766) Mestdagh, nr 1933. D 739-44
Een verdwenen hoeve in het 20e Grev.

51. CAFE DE LA STATION : „het Café de la Station, bewoond door Aloïs Serreyn” (1906) GAW, Notulen 1895-1908. E 332
De tramhalte bevond zich tegenover de genoemde herberg. Hier konden de reizigers op de tram wachten. Dorpstraat 96.

52. CAFE DU TRAM : (± 1910) A. Selen. E 385
Een herberg die nu heet Café Royal, Dorpstraat 80.

53. CAFKENS STEDE : „hofstede daer Jacop Caf wuendt” (1602) Aanw. 3655, f° 36vo; „den uytwech van Cafkens stee” (1679) Grev 1679-80, f° 25ro; „wilent een vervallen hofstedeken genaemt Cafkens sté, ende nu ter tijdt met een erbauwt hofstedeken bevonden” (1773) Mestdagh, nr 1976 A; „te Westcapelle, een hofstedeken genaemd Kafkens Sté” (1803) De Flou VI, 1088. D 654
Een hoeveke in het 10e Grev.

54. CALLE DAMORDS HOFSTEDE : „heet Calle Damords hofstede” (1447) KOO, A 8, f° 400vo; „Calle Davids hofstede” (1576) Wat. 717, f° 132vo; „24 roeden gars, int 15e begin, ende is genaemt de Calle Davids hofstede, ghemene in 9-0-99 roeden genaemt den Brughschen Bilck” (1736) Aanw. 3712, f° 4vo.
Volgens een kaart uit 1818 in RV 15981, Omm. Reig, f° 135vo, bevonden die 24 R zich in de noordoosthoek van de BRUGSE BILK, d.w.z. in de buurt van de sluis bij het PALINGHUIS. Daar heeft het hoeveke van Kateline Damord gestaan.

55. CALLE MEESINS STUK : „ligghende onder den dyck van Grevenynghe, ende heet Callekin Meesins stick” (1527) De Flou VI, 1162.
Een perceel ergens langs de GREVENINGEDIJK.

56. CANTELMOLINIE : „fortificatie by zyn Excellentie don Andrea Cantelmo den voorleden zomer 1641 ghedaen maken ontrent de stadt van Sluys; de wercken ghemaect by ordene van zyn excellentie don Andrio Cantelmo, waerdeure de wateren deser waterynghe hebben moeten suweeren duer tgroot fort van St Ysabelle... het nieuwe trenssement” (1641) Reig 1641-42, f° 4ro en 14ro; „den dyck ghe-naempt den dyck van Cantelmo, streckende van het huys van Tamineaux (= Nachtegaal) tot anden zeedyck” (1684) RV 38, Rez. 1684-89, f° 49ro; „den lienie-dyk van Cantelmo... den bedekten weg van den linie-dijk” (1834) Mestdagh, nr 1980; „Lyn van Cantelmo, chemin du hameau de Nachtegael à la limite de Knocke” (1844); „Ligne de Cantelmo” (1884) AWW.

In KZ, p. 257-260, beschrijven we de aanleg en de verdere uitbouw van de verschanste linie, die tenslotte naar de Spaanse generaal Andrea de Cantelmo genoemd werd. Na de Vrede van Munster (1648) verviel de borstwering op de oostzijde van de linie. De verkeersweg is grotendeels bewaard gebleven.

57. CANTELMOVAART : „het nieu ghedelf ten voorleden jaere ghemackt by ordre van syne excellentie don Andrea Cantelmo” (1641) Reig 1641-42, f° 18vo; „t volmaecken vanden dam gheleyt inde vaert Cantelmo ten jaere 1648” (1648) Reig 1648-49, f° 20ro; „lanct de vaert van Cantelmo tusschen de forten van St. Isabelle ende St. Donaes” (1651) RV 391, Rek. 1650-51, f° 58ro; „stellen van een nieuw schof inde Cantelmo vaert bij de oude sassen” (1724) Reig 1724-25, f° 30ro; „de vaert langhst de lingne” (1756) Eie-Reig 1756-57, f° 24vo.

De schansgracht op de oostzijde van de CANTELMOLINIE, die het GROOT FORT met het St.-Donaasfort verbond. De Cantelmo vaert dient nu als afwateringskanaal.

58. CATTARTS HEULE : „Cattaerts huelbrugge” (1447) KOO, A 8, f° 470vo; „den heerwech van Catters huelbrugge naer de hofstede daer

Gillis Lootins wuent" (1538) Reig 1538-39, f° 13vo; „een nieuwe steene brugghe in Westcapelle noortwest vande kercke, genaempt de Cattersbrugghe... een stick orduyn met het cornatione gemaetst inde selve brugghe" (1657) Reig 1657-58, f° 22vo; (brug) „bij Jan Vandenberghe, genaemt Quaeters heule" (1677) Reig 1677-78, f° 37ro; „Catters huelbrugghe" (1817) Mestdagh, nr 1914; „de steenen heule Schitters-heulbrug genaemd" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 93; „Pont dit Kaetersheule" (1844) BW; „De Katersheule" (1905) Lib. Mem. p. 5.

De brug in de HEERWEG, 500 m ten noordwesten van de KERK. Volgens BB 1435, f° 75vo, en Omm. 1447, f° 430vo, bezat Willem Cattaert percelen in de buurt.

59. CATTARTS WEG: „een huele te leveren ende maecken in Katters wech, daer wylent Catters huele lach" (1591) Reig 1591-92, f° 20ro. De HEERWEG werd ook genoemd naar Cattaert, die allicht langs die weg woonde.

60. CATTARTSHEULESTUK: „t'Catershuelsticq" (± 1700) Aanw. 3590, f° 168vo. Het perceel bij de zuidwesthoek van CATTARTS HEULE. Idem als GENTSE BILK.

61. CLAEYS LOUFS STUK: „5 lynen ende heet Clays Loufs stick" (1464) Proostse, nr 66, f° 7vo; „heet Claeys Loufs" (1553) KFW 17, Ligger, f° 80vo; „placht te heeten Claeis Louf Stick" (1576) Wat. 717, f° 22vo. A 279 Klaas Louf + stuk; een perceel in het 4e Reig.

62. CLERX POLDER: „te Reighersvliete, omme te oversiene ende te acordeerne t ghescil zynde tusschen den Rukelosschen polder, s Cleerx polre, ende twee ander polders daer bi ghelegghen, als van den nieuwen dike die daer gheleit was ieghen de zee" (1405) RV 146, Rek. 1405-06, f° 16vo.

In 1405 werd ook ten noorden van Mude de weerdijk hersteld. Volgens het toen geldende principe vielen de kosten op de NOORDPOLDER en

de Maneschijnpolder, omdat de zeewering aan die twee waterschappen toebehoorde. Maar de gelanden eisten dat ook de achterliggende polders hun deel zouden betalen (KZ, p. 40-41). Immers ook deze wateringen werden door de bewuste dijk beschermd, te meer omdat ze hun eigen dijken lieten vervallen. De naam Clerx Polder slaat op een of andere polder, of deel van een polder, tussen de Noordpolder en de GREVENINGEDIJK, dat toen aan een zekere „de clerck" behoorde.

63. COMMERS HOEK: „Commers houck" (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1vo; „Commershouck springhende zijdtoostwaert over het oude Zwijn, tusschen den cleenen ende grooten Oostdijck ende Spaerstick jehghens den ouden Oostdyck ande oostzyde, ende eenen ouden landtwech (= Sabsweg) ende een adere jehghens den Oostleetthiende ande westzyde" (1628) ABB, H 81, Ligger Tiende, f° 18ro.

Deze hoek, genoemd naar een persoon, omvatte het 16e, 17e en 18e Reig geheel, het 19e Reig ten oosten van de SAKRAMENTSWEG, het 26e tot 29e Reig.

64. COPS BOOMGAARD: „eenen boghaert noordtwest thenden doorpe... westhende ande adre ligghe ande priestraige" (1553) KFW 17, Ligger, f° 26ro; „een viercanten bogaert... scopsbogaert" (± 1700) Aanw. 3590, f° 135vo.

E 274-76

Een boomgaard in het 40e Reig, genoemd naar een zekere Jacop.

65. COURT: „inde prochie van Waescapelle, west vander kerken... ende heet de court" (1435) BB 1435, f° 77vo.

Een perceel leenland van het Hof te Veldegoed, ergens ten zuiden van dit leenhof.

66. DERTIEN KAMERS: „de hofstede toebehoorende die van St. Juliens, ghenaept de dertien camers; die van Ste Juliens over wylent Do-naes de Moor" (1602) Aanw. 3655, f° 112ro-113vo.

Idem als VIER AMBACHTEN. Deze hoeve behoorde misschien tijdelijk aan dertien ambachten.

67. DEWULFS MOLEN: „Moulin à vent à farine” (± 1860) Mestdagh, nr 1940; „Windmolen Dewulf” (ca. 1925) Briefkaart, Verz. J.P. Braems.

E 853

Ferdinand George bouwde ca. 1860 een molen ten behoeve van de wijk rond de SCHAPENBRUG B. Henri Dewulf, de laatste molenaar, staakte het bedrijf ca. 1930. De molen is ca. 1955 afgebroken. Daar staat huis Sluisstraat 36.

68. DIEFHOEK: „een jeghenooode gheheeten den Diefhouck” (1527) De Flou III, 228; „ghenaempt den Diefhouck” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 13vo.

Het noordelijk deel van de OUDE OOSTDIJKHOEK. De zuidgrens was de MAROUX DREEF A, de uitweg van de HOGE BOOM, en de LONINSVLIET tussen het 10e en 13e Grev. Had de bedoelde wijk een slechte naam? Is het eerste lid van 'diefhouc' een persoonsnaam, of een vorming van 'dyc'?

69. DIKBALG: „seere crom ende houckende... genaemt den dickbalgh” (± 1700) Aanw. 3590, f° 10ro.

A 292

Balg = zak, buik. Een buikvormig perceel in het 4e Reig.

70. DIKKE DIJK: „Dycken Dyck” (1785) Bundels Vrije, nr 4226; zie KZ, p. 276; „wilgen potstaeken tot beplanten van den Dikken Dyck” (1820) Grev 1820-21, f° 12vo; „den Dikken dyk of Graeve Jansdyk” (1841) De Flou III, 271; „de dikke Dijk” (1905) Lib. Mem. p. 5.

De GRAAFJANSDIJK bezat meer breedte en hoogte dan de achterwaarts gelegene dijkjes, omdat hij de vloed moest afweren. De breedte bedraagt ± 18 m, de hoogte ± 3 m.

71. DOORNSTUK: „726 roeden lants ghe-naempt het doorensticq, noort vander kercke” (1510) De Flou II, 408; „genaemt het doornstick”

(nota 1708) RV 15981, Omm. Reig, f° 160ro.

E 98

Een met doornen bezaaid perceel in het 21e Reig.

72. DORP: „int dorp te Waescapelle” (1334) ABB, Charters SD, Doos A 19, nr 135; „inden houc ande plaetse... int doorpt van Waescapelle” (1447) KOO, A 8, f° 407vo-408ro; „binden dorpe ande zuudside ende westhende vanden kerchove” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 53vo; „noordt vanden dorpe van Waescappelle” (1538) Reig 1538-39, f° 4vo; „binnen den dorpe van Waestcappelle upde plaetse” (1543) Reig 1543-44, f° 6ro; „quade pitten int dorp van Wastcappelle” (1629) Reig 1629-30, f° 10vo; „de geconstrueerde calzijde plaetse binnen den dorp deser prochie van Westcappelle” (1760) RPW 1760-61, f° 72ro; „langst den steenweg naar Knocke in Westcappelle Dorp” (1868) GAW, Notulen 1863-88; „den wegwijzer in de dorpplaats” (1911) GAW, Notulen 1909-17.

Reeds in de eerste helft van de 15e E noemde men het centrum, d.i. de eigenlijke DORPSTRAAT, de 'plaetse'.

73. DORPBEEK: 'Dorpbeke' (1884) AWW.

Een zijtak van de RIEVELDADER; de afwateringsweg van het WESTDORP.

74. DORPBOOMGAARD: „vijf sticx boogaert” (1576) Wat. 717, f° 302ro; 'den dorpboogaerd' (nota 1725) RV 15993, Omm. Reig, f° 301ro. Idem als TEN HOVE. Deze boomgaard sloot bij het noordeinde van de dorpskom aan.

75. DORPHEULE: „het maecken van eene nieuwe steene heulbrugghede inde prochie van Westcappelle inden Dorphouck, ghe-naempt de dorpheule” (1662) Reig 1662-63, f° 28vo.

Deze brug wordt niet nader gesitueerd.

76. DORPHOEK: „de dorpthiende van Waestcappelle” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 5vo; „dontblootijnghe van den dorphouck” (1673) RPW 1673-74, f° 2ro; „de dorphoekthiende” (1760) RPW 1760-61, f° 9vo; 'Dorphouck' (1844) BWV.

Deze tiendesektie is uit de WESTKAPELSE HOEK afgescheiden, en omvat het 20e, 21e, 36e, 37e en 40e geheel, en het westdeel van het 19e Reig. Het grootste deel van de dorpskom staat in die hoek.

77. DORPMOLEN : „I lijne lants daer de meulen op staet, per maete van Jan Roelof ten jaere 1641” (nota 1641) Wat. 717, f° 298ro; „steene brugghe te Westcappelle by de nieuwe dorpmuelen over den Zuutwaterganck” (1685) KFW 30, Rek. 1683-85, f° 65ro; „daer den molen op staet... Jacob de Smidt molennaere tot Westcappelle” (kaart 1746) Gilliodts 10, Omm. Reig, 40e bg; „den meulen staende onder het Vrije” (1791) RPW 1791-92, f° 9ro; „de molen van Bernard Deckers” (1876) GAW, Notulen 1863-88.

E 317
Deze molen is de opvolger van de WESTMOLEN. Hij werd ca. 1635 gebouwd op een perceel van de kerk, 250 m ten zuiden van de dorpskom. Ca. 1680 bezaten Jan Wulfaert, J.B. Besoete en Kristiaan Vermeer elk een derde in de Dorpmolen. Op 31 december 1684 verkochten ze de bedoelde eigendom, nl. „eenen coorenwintmeulen, staende op ceyns binnen de prochie ende dorpe van Westcappelle, met t’huuseken soo het nu jegenwoordigh staet, met alle de coorden, zeylen, draeyende wercken ende alle t’gonne daermede is gaende, soo aertvast, wortelvast ende nagelvast” (ABB, H 78, Los dokument). Verburgh was de uitbater tot ca. 1923. Toen werd de molen naar Gistel overgebracht en daar heropgebouwd. Op de bewuste plaats staat nu huis Dorpstraat 156 (Mededeling van A. Selen).

78. DORPSTRAAT : „de strate vanden dorpe van Westcappelle” (1616) Reig 1616-17, f° 22ro; „de strate tot Westcappelle, tusschen den dorpe ende muelen van Westcappelle” (1661) Reig 1661-62, f° 34ro; „vermaecken vande straete in het dorp van Westcappelle” (1727) Reig 1727-28, f° 35ro; „het delfven van 90 roeden adere lancxt de straete van Westcappelle, ende de aerde te decken op de rameyen (= takkebossen)” (1738) Eie-Reig 1738-39, f° 27ro; „het lijnstellingsplan der dorpstraat”

(1872) GAW, Notulen 1863-88.

De hoofdstraat van W liep van de DORPMOLEN tot de MOLENWEG B. Deze straat werd in 1760 met kassijen belegd. Anderzijds weten we dat Eie-sluis in 1617 25 pd. gr. schonk aan Lissewege „tot secourse vant legghen van de calsie int dorp van Lisseweghe” (Eie 1617-18, f° 5ro).

79. DRIE KONINGEN : „thuys ende herberghe ghenaeamt de drije Conijnghen, ende is een houckhuys ten Canonincxschen” (1576) Wat. 717, f° 293vo; (10 R) „mette backerie daer oppe staende, eertyts een herberghe genaemt de drie conynghen” (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 82ro; „thouckhuys genampt de 3 conijnghen” (1674) Aanw. 3590, f° 293vo; „De drie coningen, in het midden van het dorp, bewoont bij Laureins Hoor-naert” (1768) RV 582, f° 100ro; ‘De Drie Konin-gen’ (1905) Lib. Mem. p. 6.

E 411
Het huis op de hoek van de DORPSTRAAT en de HOEKSE STRAAT was een van de oudste herbergen van W. Dorpstraat 81. Na de brand van 1654 was de bakker enige tijd in de Drie Konin-gen gevestigd.

80. DRIE ZWANEN : (166 R) „cheinslandt van mijnheere van Oostkercke, met een poorte ende een deel vander schuere daer up staende, binder prochie van Waescappelle int doorp, ten zuudwesthoucke vanden kerchove” (1553) KFW 17, Ligger, f° 26ro; (166 R) „staet opt oosthende het huus, scheure ende stallen, genaempt de drie swaenen, daer Jan Clayssens inne woont” (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 76vo; „cano. lant daer de poorte staet” (nota 1670) Wat. 717, f° 298vo; „166 R cano. lant in den suiwesthouck van het dorp, in het 40e begin van Reijgarsvliet, daer zijn huys (nl. van Pauwels Hoeman) op staet, genaemt de drie swaenen” (1720) KFW 32, Rek. Dis 1720-23, f° 29ro.

E 329
Een herberg met een landbouwbedrijf, tegenover de westdeur van de Kerk. Dorpstraat 98 tot 104.

81. DRIEWEGEN : ‘Driewege’ (1905) Lib. Mem. p. 5.

Het knooppunt van de KRAGENDIJK en de Knokse Dijk, met de omringende wijk.

82. DRINKPUTBILK : (122 R) „inden drinckputbilck afgedolven” (1785) RV 603, f° 276ro; „in den drynckputbilck” (nota 1785) Jonckheere 1250, f° 106vo.

De HAUWEELPUT in de LANGE BILK dient nog steeds als drinkput voor het vee.

83. DROGENBROOD : 'Droogenbroodt' (1778) Ferraris, Kaart Sluis, nr 23 (B 3); „Het Droogen Brood—Frans Beyne” (1905) Lib. Mem. p. 8; „Droogenbrood, een stuk land te Westcapelle” (1906) De Flou III, 626.

Een jongere naam voor de LANGE ARMOEDE.

84. DROGENBROODGELEET : 'Droogenbroodgeleed' (1884) AWW.

De zeetgracht van de westdijk van het NIEUWLAND A, die van het DROGENBROOD westwaarts loopt.

85. DUC DE BRABANT : „Duc de Brabant, Arnoldus Mallebrancke, wagenmaker en herbergier” (1878) Mestdagh, nr 1983 B. E 419
Een herberg naast het GILDEHUIS. Hoekestraat 15.

86. DUDZEELSE STEENWEG : „Dudzeelschen steenweg, een weg te Westcapelle” (1901) De Flou III, 657.

Een jongere naam voor de BRUGSE STEENWEG, die over Dudzele naar Brugge loopt.

87. DULLE GRIET : „Dulle Griete, een stuk land te Westcapelle” (1910) De Flou III, 704.
Dit perceel wordt niet gesitueerd.

88. DUUR STUK : 'heet thierstic' (1447) KOO, A 8, f° 366ro; „een stick genaempt teijstic” (1576) Wat. 717, f° 219ro. D 45

Beide grafieën zijn onzeker. We nemen voorlopig de verklaring 'duur stuk'. Een perceel in het 28e Reig.

89. EDE : „tooter hee... langhes der eede” (1447) KOO, A 8, f° 357ro en 359ro; „een adere ghe-naempt de heede, beghinnende ande westzyde vanden Oostdyck, noordt vanden hove van Reygarsvliete, streckende vandaer westwaert duer tbedryf van Joos Lucx ende Claey's f. Hubrecht van Cassele tot byt houde Zwin” (1565) Reig 1565-66, f° 17vo; „de adere genaempt de eede” (1576) Wat. 717, f° 206vo; „adere genaemt de Eede” (1808) Mestdagh, nr 1890.

Deze ader loopt door het 26e Reig en is, ten zuiden van de ZWINBRUG, tweemaal door het OUD ZWIN A doorsneden.

90. EERSTE HOF : „een boogaert genaempt t eerste hof” (1576) Wat. 717, f° 213vo. D 94
Een boomgaard in het 27e Reig, naast de hoeve D 93 (Adriaensens). Wellicht stond de hoeve eerst op het perceel D 94.

91. EIENBROEKHEULE : „vermaken vande Heyenbrouck huele in Wastcapelle” (1624) Reig 1624-25, f° 20vo.

De brug over de Scheidingsader in de OOSTKERKSE STRAAT, die naar Eienbroek loopt.

92. EILAND : „in het 30. begin der wateringe van Grevenynghe, uyt 15.0.21 Roeden leen in het polderken van het eylant, proprieteyt van de weduwe en kynderen van Pieter Henry” (1785) RV 603, f° 93vo; „t'eyland vande plaeterye” (1785) Kaarten-Plannen 250; „la cense het Groot Heylandt” (1778) Ferraris, Memoires, II, 12; „de buuse liggende voor de hofstede genaemd het eyland” (1820) Grev 1820-22, f° 18ro. B 70

De hoeve op de dijk van de ZANDBAAI A, genoemd naar het eiland van de PLATERIE. In KZ, p. 378, meenden we verkeerdelijk dat de GROTE PLAAT bedoeld werd. De term „polderken van het eylant” bedoelt de noordwesthoek van de NOORDPOLDER.

93. ESSENDREEF : „mijnheere van Muelebeke uutwech, van sijn hofstede ten Palijnckhuuse... een dreve, een roede breet, oostwaert langst tge-

scheet vanden beginne (= 2e Reig) tot aende adere" (1576) Wat. 717, f° 2vo; 'de Esschedreve' (1788) Mestdagh, nr 1890; „een eynde dreve, de Esschedreve genaemd, nu weg, eygendom van Kalverkeete, zuyd aen het tweede Begin der watering van Groot-Reygarsvliet, wat west by de Schaepbrug" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, Inl. 13.

E 194

Een met essebomen beplante weg langs de noordzijde van de BRUGSE BILK, die van de KALVEKETEDIJK naar het PALINGHUIS liep. Het oosteinde ervan is vervallen. De Essendreef verbindt nu de genoemde dijk met de SLUISE STEENWEG.

94. ESSENDREEFSTUK : „genaemt het Esschedreve stuck" (± 1750).

Aanw. 3590, f° 1vo.

A 434

Het perceel aan de noordzijde van de ESSENDREEF.

95. FORT LAPLUME : (2 G 268 R) „streckende westwaert voorby daer wylen Quintin Sluus lach, mette suutsyde ende westeynde anden waterganck... hofstedeken daer Jan de Cuijpere woont 1698-99" (± 1700) Aanw. 3590, f° 46ro; „daer wijlent een hofstedeken gestaen heeft genaemt het Fort la Plum" (± 1805) Mestdagh, nr 2248 B.

Een verdwenen hoeveke in de zuidhoek van het 16e Reig. Was die woning voortgekomen uit een wachthuis bij het bewuste kruispunt van waterwegen ? Of gaat het om een spotnaam ?

96. FORT VAN REIGAARSVLIET : „'quartier van tfort van Reygarsvliet'" (1623) Reig 1623-24, f° 27vo; „de contrescherpen van Reygarsvliet" (1625) RV 30, Rez. 1618-32, f° 253vo; „de vlacte voor tgroote fort van Reygarsvliet" (1630) Reig 1630-31, f° 17ro.

Idem als SINT-IZABELLAFORT, dat bij de monding van de REIGAARSVLIET stond.

97. FORT VAN SCHAPENBRUG : „het maeken van fortificatien aen de Schaepbrugge" (1838) Grev 1838-40, f° 4ro; „het geslechte fort aen de Schaep-

brug" (1842) De Flou IV, 265.

Een verschansing bij de noordwesthoek van de SCHAPENBRUG B, opgeworpen in de omwenteling van 1830. Daar staat huis Sluisstraat 53.

98. FORTWEIDE : 'de Fort-weide' (1905) Lib. Mem. p. 7.

Van het geslechte SINT-IZABELLAFORT is een hoge weide met enkele schansgrachten overgebleven.

99. FRANSE LINIE : „doude vaert van don Andreas de Cantelmo... fransche linie ruiné" (1716) Kaarten-Plannen 115.

De CANTELMOLINIE werd in 1701 door de Franse troepen tijdelijk weer in gebruik genomen.

100. GAAIPERSEBILK : „een viercante boogaert daer de gaeijperse op stont" (nota ± 1680) Wat. 717, f° 192ro; 'gaeijpersebilcq' (schets 1711) Aanw. 3590, 37e Reig. E 433

Een weide in het 37e Reig, waar een gaaiperse opgericht werd, nadat het SCHUTTERSHOF buiten gebruik geraakte.

101. GAFFELAARS : „dat men heet de gaffelaars" (1754) Mestdagh, nr 1924 A. A 277

Een perceel in het 4e Reig.

102. GALGEBERGEN : „de galgebergskens... de galgebergen" (± 1750) Aanw. 3590, f° 3vo-4ro. A 411-14

Een perceel in het 2e Reig, een achterleen van het HOF TER KALVEKETE. Uit dit toponiem zou men kunnen afleiden dat het genoemde hof daar een galg had. We vinden echter geen enkel bewijs dat Kalvekete de hogere rechtsmacht mocht uitoefenen. De oorsprong van die naam blijft onzeker.

103. GASTHUIS : „tgasthuus van Westcapelle" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 193vo; „hier op plachte ten suutoosthende de sieckehuysekens, ende opden noortoosthoucke t gasthuys van Westcappelle op te staene, twelcke alsnu al vervallen is, nu synde een effen garsbilcxkin" (1656) ABB, G

377, Ligger Prebenden SD, f° 77vo. E 458
Dit huis stond 75 m ten zuidoosten van de Kerk,
naast de ZIEKENHUIZEN. Daarom beschouwen
we het niet zozeer als een hospitaal, maar als een
„liefdadig gesticht, armhuis” (Verwijs-Verdam II,
931). Het Gasthuis is ca. 1600 in verval geraakt.

104. GAT VAN RAVENSTEIN : „byt gat van
mynheere van Ravestein, duerghesteken anno
1480 (lees : 1490)” (1602) Aanw. 3655, f° 115ro.
In de oorlog tussen Brugge en Maximiliaan voerde
Filips van Kleef, Heer van Ravestein, het bevel
over Sluis. Om deze stad te beschermen liet F.
van Kleef de omliggende polders onder water zet-
ten. Hij deed de GRAAFJANSDIJK doorsteken
800 m ten oosten van Vijfhuizen (hst. 1, par. 16;
KZ, p. 91). Nadat de bres weer dicht was, bleef
de herinnering aan het „gat van Ravestein” voort-
leven.

105. GELTESTUK : „genaemt het geldstuk”
(1785) RV 603, f° 96ro. E 793
Gelte = onvruchtbaar schaaap (De Bo 311). Een
perceel aan de zuidzijde van het HOF TER KAL-
VEKETE, waar de gelten van de bedoelde scha-
penhoeve graasden. Zie Geltebrug te Uitkerke.

106. GELTEWACHT : „een stick ghenampt de
gheldewacht” (1602) Aanw. 3655, f° 116ro; „landt
datmen heet de gheldewacht” (1642) BB 5, I, f°
153ro. C 272-75
Wachten = hoeden; vgl. koewachter. Een perceel
waar men de gelten hoedde, in de NOORDPOL-
DER die toen vooral uit weiland bestond. De
LAMMERHOEK ligt 300 m zuidelijker.

107. GEMEENTEHUIS A : „het gemeentehuis
te Westcappelle” (1830) Grev 1830-31, f° 16vo;
„Josef Van Damme, herbergier in het Gemeente-
huis alhier” (1867) GAW, Notulen 1863-88; „huur
van het raadhuis” (1895) idem 1895-1908.
In de 19e E vergaderde het gemeentebestuur in de
herberg SINT-JORIS. Nu Oud Gemeentehuis.

108. GEMEENTEHUIS B : „het nieuw raadhuis”

(1898) GAW, Notulen 1895-1908; „het huis van
den veldwachter en het gemeentehuis met gas te
verlichten” (1913) idem 1909-17.

In 1898 liet de gemeente de GEMEENTE-
SCHOOL A tot een raadzaal omvormen. Het ge-
meentehuis kreeg in 1928 zijn huidige vorm.

109. GEMEENTESCHOOL A : 'de Gemeente-
school' (1869) GAW, Notulen 1863-88; „het oude
schoollokaal” (1873) idem; „het oude schoollokaal
te herstellen” (1898) idem 1895-1908. E 470-72
In 1828 kocht de gemeente het huis van de koster-
onderwijzer, en vestigde daar een eigen school.
Nadat de GEMEENTESCHOOL B ingehuldigd
was, gebruikte men de oude school voor allerlei
doeleinden (hst 3, par. 6). Zie KOSTERIE B.

110. GEMEENTESCHOOL B : „het leggen van
den eersten steen van het nieuwe schoollokaal”
(1871) GAW, Notulen 1863-88; „de Gemeente
knechtjes-school” (1880) idem. E 270
In 1871 bouwde de gemeente de huidige school
langs de KNOKSE STEENWEG.

111. GENDARMERIE : „la gendarmerie station-
née dans la commune de Westcappelle” (1844)
GAW, Notulen 1836-48; „de smis rechtover de
gendarmerie” (1904) idem 1895-1908.
In 1844 werd de rijkswachtkazerne gevestigd op
het terrein van de vroegere SMISSE F. De man-
schappen gingen in 1930 naar Knokke over. In
hun woning hield men daarna de herberg Malde-
gem. De vroegere kazerne werd in 1965 afge-
broken.

112. GENTSE BILK : „inden Ghendtschen bilck”
(1553) KFW 17, Ligger, f° 60vo. F 336-39
Een weide in het 50e Reig. Het eerste lid komt
misschien uit een familienaam voort.

113. GEUL : 'Geule' (1844) BWW; 'De Geule'
(1884) AWW.
Deze naam gold voor de sluisvliet vanaf de GLA-
ZEBRUG tot in het Zwin, zolang de HAZEGRAS-
SLUIS nog werkte.

114. GEUL VAN REIGAARSVLIET : „de groote guele van Reygaersvliet ...de cleene ghuele (f° 112ro); t zwin ofte ghuele (f° 113ro); de ghuele van Cleen Reygarsvliet” (1602) Aanw. 3655, f° 114ro; „rumynghe inde guele van Reygarsvliet” (1623) Reig 1623-24, f° 2ro; „de guele van Reygarsvliet, twelcke een deel van desen leene is, zoomen bevyndt dat int iaer 1480 (lees : 1490) by duersteken vant gat te Reygarsvliet, byden Roomschen Coninck Maximilianus in dien tyden ghedaen, ofghespoelt is gheweest... noordt by de guele van Reygarsvliet int noordtpoldere” (1642) BB 5, I, f° 153ro; „watergang wylent eene groote guele” (1848) Mestdagh, nr 1937.

In 1490 deed Filips van Kleef de GRAAFJANS-DIJK doorsteken (hst. 1, par. 16), ter hoogte van de scheiding tussen het 30e en 31e Grev. De vloed vormde de PLATERIE in de NOORDPOLDER, en een geul in de ZANDBAAI A. Het citaat uit 1642 bedoelt, dat het leengoed van 89G wat grond in het 30e Grev verloren heeft door de overstroming van 1490. De LEGERVAART werd gedeeltelijk in de oude geul aangelegd.

115. GEUZENSTUK : „t'guesensticq (± 1700) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 106vo. Idem als SINT-ANNABILK. Mude werd in 1604 door Prins Maurits veroverd. Daarna gingen de kerk en haar bezittingen naar de protestanten over. Vanaf dit ogenblik behoorde de Sint-Annabilk aan 'geuzen'.

116. GILDEHUIS : „es de smisse ende tghildenhuus” (1553) KFW 17, Ligger, f° 30ro; „t'gilde van Ste Sebastiaens in Waescappelle, over Jan fs. Jacob van Oost, een plaetse erfve daer t'ghilde huys van Ste Sebastiaen in Waescappelle op woont (sic)” (1576) Wat. 717, f° 192ro; „Niclais Thiel tavernier int ghilden huys op dese prochie” (1678) RPW 1678-79, f° 4ro; „het ghildenhof, van oosten op het heynde van het dorp” (1768) RV 582, Reg. Herbergen, f° 8ro; 'Het Gildenhuis' (1905) Lib. Mem. p. 6.

Daar het SCHUTTERS HOF achter de SMISSE A gevestigd was, kwamen de leden van de gilde sa-

men in het genoemde huis. Het register van de herbergen vermeldt : 1768 Jan Hoestlant; 1773 Andries Vandenwyngaerde; 1774 Laureins Hoor-naert; 1777 Ivo Maertens; 1794 Lodewijk Vandecasteele.

117. GILDESTRAAT : 'de Gilde-stræet' (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 101; 'de Ghilde-stræet' (1866) GAW, Notulen 1863-88; „den buurtweg nr 5, genaamd de Houcksche of Gildestraat” (1871) idem, 'De Gildestraat' (1905) Lib. Mem. p. 8.

Het deel van de HOEKSE STRAAT ter hoogte van het GILDEHUIS.

118. GILLIS HOF : „heet Gillis hof” (1447) KOO, A 8, f° 477ro. F 82

Een verdwenen hoeveke in het 23e Reig.

119. GLAZEBRUG : „provisionele bardelen brugge” (1785) Kaarten-Plannen 250; „le pont dit Glaesebrug” (1844) BWW; „de heule bij de Glazebrug” (1886) Grev 1886-88, p. 4; „de Glazen brug te herstellen” (1912) GAW, Notulen 1909-17.

Die brug verbond het glacis van het SINT-IZABELLAFORT met de CANTELMOLINIE. Zie KZ, p. 376.

120. GODEFROOTSPOLDER : „den polder van Godefroit en Berchem, groot 78-2-71... den polder van wylent dheeren Jan Godefroot ende Christoffels van Berchem, nu Joe de weduwe van dheer Jaques Desquieu ende dheer ende meestre Phillips van Duren” (1674) Oud Kerkarch. 416, Tienden, f° 136ro; „de gelande vant polderken van Disquieu” (1679) Grev 1679-83, f° 18ro; „die vanden polder van Godefroot Desquieu” (1683) Grev 1683-85, f° 14vo; „Polder van Sr Hernij” (1726) Kaarten-Plannen 514; „den dyck van Godefroys polder ten desen jaere verswaert” (1736) Kaarten-Plannen 249; „het sluyseken van Godefroys polder, noordt by 't selve fort Isabelle” (1736) ANH, Kaart Hazegras; „den Godefroys polder” (1783) Kaarten-Plannen 151; „den Godefroy Polder”

(1848) Mestdagh, nr 1937; „Godefroi Polder” (1889) ANH, Doos nr 6, Kaart Oostwaterschap. Idem als BERCHEMSPOLDER.

121. GOED TE WESTKAPELLE: „een leengoed in de prochie van Waescapelle, dat men heet tgoed te Waescapelle” (1365) RK 1072, f° 6vo; „datmen heet tgoet te Waescapelle” (1384) RK 1074, f° 32ro. F 132
Dit leengoed in het 23e Reig behoorde in de 14e E aan de heren van het Hof ten Poele in St.-Peters-op-de-Dijk (STP, p. 215). Dezen gaven de bewuste naam aan hun bezit te W.

122. GOEVERNEMENTSWEIDE: „Gouvernements-Weide, een grasland te Westcapelle” (1910) De Flou IV, 815. C 8
Een jongere naam voor de GROTE PLAAT, die in 1870 door de Belgische regering in beslag genomen werd. KZ, p. 138-140.

123. GOEVERNEURSPLAAT: „dheeren Lippens en Debock, coopers van het schorre genaemt het Gouverneurs schorre, de maete gedaen den 18 en 19 april 1787” (1787) ANH, Dossier Komm. Kaart 1875; „geinondeerde Gouverneurs Plaet” (± 1845) Poppkaart; „une propriété située à Westcappelle, au Gouverneurs Plaet” (1875) ANH, Dossier Komm. Kaart 1875.
Idem als KOMMANDEURSPLAAT.

124. GOLINS HOF: „boogaert ghenaeamt Goolkin hof” (1576) Wat. 717, Omm. Reig, f° 175ro; „genaemt Golins hof” (1672) BB 6, I, f° 394vo.
Een jongere naam voor GILLIS HOF.

125. GRAAFJANSDIJK: „inden Grave Jansdijck, ande barriere van het groote fort” (1641) Reig 1641-42, f° 18vo; „Graefjansdyck ontrent het groot fort” (1649) Reig 1649-50, f° 26vo; „den ouden seedyck genaempt Graefjans dyck, ande suutoostsyde vant groote fort ghenaeamt sint Isabella” (1658) Reig 1658-59, f° 25ro; „het verhoghen en verstercken van Grave Jans dyck” (1665) Grev 1665-67, f° 18vo; „Gravejansdyck,

chemin de la limite de St. Anne ter Muiden à la limite de Knocke, près le pont dit Glaesebrugge” (1844) BWW; „Den Graeve Jans Dyk” (1848) Mestdagh, nr 1937; 'Graafjansdijk' (1905) Lib. Mem. p. 5.

De zeeweringen van noordelijk Vlaanderen werden herbouwd in 1405, onder het bewind van graaf Jan Zonder Vrees (KZ, p. 40 en 377). Van die dijk liggen 2 km in de gemeente W, nl. van Vijfhuizen tot het BOERENVERDRIET. De dijk werd in 1622 onderbroken door de bouw van het SINT-IZABELLAFORT (KZ, p. 96). Evenals te Knokke vinden we geen oudere vermelding dan 1641. Maar we wijzen erop dat het onderhoud van de bedoelde sektor onder de watering van GREVENINGE viel, en dat van dit waterschap geen rekeningen vóór 1663 bewaard zijn. Zie DIKKE DIJK.

126. GREVENINGE: 'Grifningas' (737) Gysseling, Top. Woordenboek 42, kopie 941; 'Greveningas' (9e E) A. Van Lokeren, Chartes I, p. 10; „upde waterynghe van Greveninghe ende Cleen Reyghersvliete” (1493) RV 233, Rek. 1493-94, f° 32vo; „in aquagiis de Greveninghe” (1505) De Flou XVII, 69; „een adre int ghescheet van deser wateringhe ende de wateringhe van Greveninghe” (1560) Reig 1560-61, f° 15ro; „de waterynghe van Grevenynghe mitsgaders huer achterpolders, tsamen groot ontrent 1719 ghemete” (1589) Reig 1589-90, f° 16vo; „de waterijnghe van Grevenynghe genaempt Cleen Reygarsvliet” (1707) Jonckheere 1251, Grote Verhoofding; „Wateringe van Greveninghe” (1838) Kaart Drubbel; „Greveninghe Polder” (1861) Stafkaart.

M. Gysseling geeft geen etimologie voor deze term. J. De Langhe verklaart: greve/grave + verzamelsuffixs -inge. Hij steunt op A. Carnoy die verwijst naar Keltisch grava = grint en Frans grève. De betekenis zou zijn 'grofzandig strand' (Biekorf, 61e jg. p. 148) J. De Vries, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse Plaatsnamen, p. 67: „men heeft gedacht aan een keltisch grava, kiezel, grof zand, wat zeer onzeker is”. We wijzen echter op Grevelinge/Gravelines bij Duin-

kerke, en de geul Grevelinge in Zeeland.

De naam Greveninge beduidde de werpgronden in de bocht op de westzijde van de Zinkval. Het is mogelijk dat de bedoelde zeearm in de vroegste Middeleeuwen een zandig strand afzette. Maar op het ogenblik van de indijking was Greveninge met zeeklei overdekt. Tegenover de verklaring grave/greve staat het feit dat het eerste lid vóór 1000 grive/greve luidde. Het tweede lid is een collectivum, zoals in Scharpinge (KZ, p. 407), Tarninge en Mosselinge (Uitk. p. 23), Leffinge (Gysseling, Top. Woordenboek).

Een deel van Greveninge werd ca. 1070 gewonnen door de OOSTDIJK A (hst. I, par. 2). Het deel buiten de dijk behield de naam Greveninge. Deze aanwerp werd ca. 1170 ingepolderd door de GREVENINGEDIJK. De gelanden van de nieuwe polder vormden een gemeenschap, die de watering van Greveninge heette. In de 2de helft van de 16e E sloten KLEIN REIGAARSVLIET en andere kleinere waterschappen zich bij Greveninge aan. De naam Greveninge ging op de bedoelde polders over. Binnen de rijksgrens liggen de volgende beginnen: het 3e tot 20e, het 26e tot 33e, en het 36e geheel; het 21e, 23e, 25e, 34e en 35e gedeeltelijk.

127. GREVENINGEDIJK: „den dyck van Grevenynghe” (1602) Aanw. 3655, f° 69ro; „den dyck vande waterynghe van Grevenynghe, streckende van tfort van St Donaes naer St Anna” (1625) Reig 1625-26, f° 23vo; „den seedyck deser waterynghe loopende van sint Fredrycx naer sint Anne” (1679) Grev 1679-83, f° 29ro; „Graveningsdyk of ouden sluisschenweg, chemin de celui dit Bloedloozendyk à celui dit Neederheerenweg; Greveningsdyk, chemin de l'écluse dite Zwarte Sluis à St. Anne ter Muiden (Hollande)” (1844) BWW; „dat de besteeningswerken langs den Greveningedijk voltrokken zyn” (1910) GAW, Notulen 1909-17.

Deze dijk heeft ca. 1170 de schorren van GREVENINGE buiten de OOSTDIJK gewonnen (hst. I, par. 5). De dijk is ca. 6 km lang. Daarvan hebben ca. 4 km hun formaat behouden.

128. GRIETJE WULFS HOFSTEDDE: „daer een wallekin in licht, ende heet Grietkin Wulfs hofstede” (1602) Aanw. 3655, f° 68ro. D 413
Een verdwenen hoeveke in het 14e Grev.

129. GROENE WEG: „totten heerwech die Waestcappelle loopt naer de watringhe van Valckaersgote” (1546) Reig 1546-47, f° 10vo; „heet den groenen lantwech” (1559) Gilliodts 19, f° 7vo; „de adere ligghende anden groenen wech” (1576) Wat. 717, f° 4ro; „den groenen lantwegh” (1764) Kaarten-Plannen 52; „Groenen weg en ouden dyk, chemin de celui dit Heylig Sacramentstraet à la limite de Knocke” (1844) BWW; „Groeneweg” (1904) GAW, Notulen 1895-1908.

Van de DORPSTRAAT uit loopt een heerweg, over VIERSCHIEDWEGEN, naar de grens van VOLKAARTSGOTE. Groen = met gras begroeid. De naam Groene Weg werd uitgebreid tot de MONNIKENWEG B.

130. GROOT FORT: „tgroote fort van Reygarsvliet” (1624) Reig 1624-25, f° 22ro; „verdiepen vande vaert van tgroote fort loopende naer de vaert van Ste Terese” (1641) Reig 1641-42, f° 14vo; „contrescharpe van het groot fort van Isabelle” (1682) RV 37, Rez. 1678-83, f° 180ro.

Het SINT-IZABELLAFORT was de grootste vesting rond de REIGAARSVLIET.

131. GROOT REIGAARSVLIET: „van der watringhe van groot Reygaersvliet” (1538) Reig 1538-39, f° 1ro; „int 44 beghin der watrijnghe van groot Reijgarsvliete” (1553) KFW 17, Ligger, f° 2vo; „zekeren dam inde wateringhe van Grootreygersvliet te werpene” (1580) SBR 1579-80, f° 48ro.

Nadat het waterschap KLEIN REIGAARSVLIET gevormd was, begon men de oorspronkelijke, uitgestrekte watering REIGAARSVLIET 'groot' te noemen.

132. GROOT REIGAARSVLIETHOEK: „den houck te Reygarsvliete” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 7vo; „den grooten Reygarsvliedt-

houck" (1694) RPW 1694-95, f° 9vo; „den groot-reygarsvliet hoek" (1760) RPW 1760-61, f° 9ro. Die tiendesektie bestaat uit de zuidelijke helft van de COMMERSHOEK, en omvat het 26e tot 29e Reig. De hoek ontleende zijn naam aan het HOF TE REIGAARSVLIET. De bepaling 'groot' werd ingevoerd om een onderscheid met de KLEIN REIGAARSVLIET HOEK te krijgen.

133. GROOT STUK : „heet tgroete stick" (1447) KOO, A 8, f° 394ro; „heet van ouden tyden t gotte stuk" (1576) Wat. 717, f° 277ro.

E 667 oost

Dit klein perceel in het 34e Reig is misschien een deel van groter stuk geweest. Of is de naam ironisch bedoeld ?

134. GROTE KRAGENHEULE : „de craken-heule" (1702) Reig 1702-03, f° 25ro; „de steene cragen huele" (1719) Reig 1719-20, f° 11ro; „grootte steene craegh huele" (1805) Mestdagh, nr 1917 A.

De brug over de IZABELLAVAART in de KRAGENDIJK bezit een groter formaat dan de nabije KLEINE KRAGENHEULE.

135. GROTE MOLEN : „moulin dit Grooten molen" (1844) BWW; „in den Molenhoek, tusschen den Grooten Molen en den Wegwijzer" (1913) GAW, Notulen 1909-17.

Idem als DORPMOLEN. Deze was blijkbaar groter dan de WESTKAPELSE MOLEN B.

136. GROTE PADDENAART : „den grooten paddenaer houck" (1694) RPW 1694-95, f° 9ro; „den grooten paddenaere" (1760) RPW 1760-61; f° 10ro.

De oorspronkelijke tiendesektie PADDENAART werd in drie hoeken verdeeld. De grootste omvatte het 42e, 43e, 44e en 47e Reig.

137. GROTE PLAAT : „De Groote Plaet" (1844) BWW.

Een grote bank in de Zwinmond, waarvan de helft in de gemeente W ligt. Zie KZ, p. 378 en 404.

138. GROTE RODE OS : „Grooten rooden os, Ferme" (± 1850) Kaart Vandermaelen. Idem als RODE OS.

139. HAUWEELPUT : (1788) Mestdagh, nr 1890. Weel/waal = uitgespoelde bres in een dijk. Een dijkbreuk in de dijk van het NIEUWLAND A, ter hoogte van het 1e Vo. Die put ligt in de DRINKPUTBILK. Hauweel kan ook een persoonsnaam zijn : (1348) „Lamberto Hauweel" (ABB, A 47, f° 34vo).

140. HAZEGRASFORT : „fort dit Haezegrasfort" (1844) BWW; „Fort Hazegras" (1889) ANH, Doos nr 6, Kaart Oostwaterschap. C 424-26 Dit fort is gebouwd in 1785. Een bastion ervan ligt in W. Zie KZ, p. 380.

141. HAZEGRASSLUIS : „de nieuwe zeesluisje van het Hazegras gemackt ten jaere 1785, tot afleeden vande wateren der prochien van Lapscheure, Moerkercke, ste Cruys etca" (1785) Kaarten-Plannen 250.

Daar de GEUL de gemeentegrens vormt, staat de helft van het sluisgebouw in W. KZ, p. 123 en 380.

142. HAZEGRASSTRAAT : (5 G 172 R) „afgedolven ten jaere 1785 in de calsjide van Westcappelle naer het Haesegras" (1786) Eie-Reig 1786-87, f° 25ro; „afgedolven in de calcyde... breet 4 29/100 R" (nota ± 1786) RV 15989, Omm. Reig, f° 132vo; „slegten in den uytgebroken steenweg van de Schaepbrugge naer het Haesegras" (1820) Grev 1820-21, f° 13ro; „den gewezen steenweg naer 't Haezegras" (1834) Mestdagh, nr 1980; „Haezegrasstraet, chemin de la route de Bruges à l'Ecluse (près le pont dit Schaepenbrug) au hameau de Haezegras" (1844) BWW; „het leggen van een einde kalsydeweg van aen de Schaepbrugge tot voorby het oud kazern, ter lengde van 160 strekkende meters op de breedte van 3 meters" (1865) Rek. Hazegrassluis 1865-66, p. 11. Deze kassij verbond in 1785 het HAZEGRASFORT met de BRUGSE STEENWEG (hst. 2,

par. 25). Na de aftocht van de Franse troepen hebben omwonende boeren het wegdek ten noorden van SCHAPENBRUG uitgebroken. De weg werd in 1865-70 weer met kassijen belegd.

143. HEERWEG : „den heerwech voorby thof ten Poele tot den Calverkeedijck” (1565) Reig 1565-1566, f° 10vo; „den heerwech an Catters huelbrugge” (1576) Wat. 717, f° 346vo; heerwegh comende van den Calverkeedijck, loopende naer den molen (= Dorpmolen)” (1780) Mestdagh, nr 1918 A; „Heerenweg of Heystsche straet; chemin du moulin dit Grooten Molen au chemin dit Kalverkeedyk” (1844) BWW; „den Grooten Heerweg” (1906) GAW, Notulen 1895-1908.

De weg over CATTARTS HEULE naar de KALVEKETEDIJK behoorde, evenals de GROENE WEG, de WATERSTRAAT, de BRUGSE HEERWEG en de HOEKSE STRAAT aan de watering REIGAARSVLIET, d.w.z. aan de gemeenschap. Alleen de bewuste weg heeft de naam 'heerweg' behouden. We verwijzen naar een betwisting aangaande de Poelweg te St.-Pieters-op-de-Dijk. Het Hof ten Poele beweerde dat die weg bij het leengoed behoorde, maar de ommeloper van Eiesluis registreerde die „als wesende eenen vryen heerenwech” (Eie 1614-15, f° 5ro).

144. HEISTSE HEERWEG : „den heerwech die van Waestcappelle naer Heys loopt” (1540) Reig 1540-41, f° 11ro; „den heerwech die naer Heijst loopt” (1553) KFW 17, Ligger, f° 62vo; „ende ghemeene straete naer Heyst” (1651) Reig 1651-1652, f° 19vo; „Heerenweg of Heystsche straet” (1844) BWW; „den Heerweg leidende naar Heyst” (1867) GAW, Notulen 1863-88.

De voornaamste verbinding tussen W en Heist bestond uit de HEERWEG ende KALVEKETE-DIJK.

145. HEISTSE STEENWEG : „kalsyde van Westcappelle naar Heyst” (1898) GAW, Notulen 1895-1908; „t huis van Jan Selen, langs den Heystschen steenweg” (1905) idem; „den steenweg van Heyst tusschen de brouwerij en het gesticht”

(1910) idem 1909-17.

In 1898 werd van de MORIAANSTRAAT uit, door het 41e, 50e, 23e en 24e Reig, een kassij gelegd die de weg naar Heist fel inkortte.

146. HEISTSE TOREN : „genaemt de torre van Heijst” (nota 1685) RV 15982, Omm. Reig, f° 343ro; „dictum heijsten torre” (nota 1737) Gilliodts 10, Omm. Reig, f° 343ro. F 319
Een perceel in het 50e Reig. Werde de kerktoren of de Vierboete van Heist bedoeld? Bestond er enig verband met de genoemde zaken?

147. HEISTSE VAART : „over den nieuwen Heijsschen vaert” (1666) Reig 1666-67, f° 31vo; „de groote vaert op Heyst; deselve vaert van Eyensluys” (1743) Eie-Reig 1743-44, f° 22ro.
Idem als IZABELLAVAART, die van Heist naar de LEGERBRUG loopt.

148. HELLE A : „inde helle” (1447) KOO, A 8, f° 478ro; „wylent een boogaert genaempt de helle” (1576) Wat. 717, f° 176ro. F 73
Een perceel in het 23e Reig. Zie kommentaar bij HELLE A te R.

149. HELLE B : „een driehouck ghenampt dhelle” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 195ro; „een sticcken boogaert, de helle ghenampt” (1576) Wat. 717, f° 302vo; „de hellenboogaert op Westcappelle” (1738) Eie-Reig 1738-39, f° 15vo; „den hillen boomgaard op Westcappelle” (1815) Eie-Reig 1818-19, f° 10ro. E 254 west
Een boomgaard in het 40e Reig. Zie HELLE A.

150. HEMELRIJK : „eenen driehouck ende boogaert ghenampt hemelrycke” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 195ro; „den heerwech die van Westcappelle doorp naer Emelrycke loopt” (1541) Reig 1541-42, f° 11ro; „een cleen hofstedeken ghenampt hemelrycke” (1576) Wat. 717, f° 190vo; „een eijnde gheleet bij Hemelrycke” (1729) Reig 1729-30, f° 54ro. E 244-45
Een boomgaard even ten oosten van de HELLE A, met een naam die een tegenstelling met de 'hel' vormt.

151. HENNE MEEUSSENS HOFSTEDE : „de hofstede daer Heyndryck Meeussin up woont” (1576) Wat. 717, f° 7vo; „de vervallen hofstede metten lande ende bogart, genamt Henne Meeussens” (1674) Aanw. 3590, f° 5ro. A 383
Een verdwene hoeve in het 2e Reig.

152. HERBERG A : „Clais Vandenkerchove, de smet, canonictaet, bedryft een huus ende herberghe int doorp, met 82R cano. lands, toebehorende de kerke van Westcapelle” (1516) Proostse 24, f° 18ro; (82 R) „metten westhende ghenouch tjeghens den noordtoothouck vanden kerchove van Westcapelle, ende es dhofstede ende herberghe daer ter date van desen in woendt Jan f. Vincents s Vos” (± 1540) ABB, G 373, Ligger Kanonnikland W, f° 25ro. „es de herberghe andt kerchhof, ande noordside vanden kerchove, tusschen tghe-wide ende teijenkerchhof, beede ande zuudtzide” (1553) KWF 17, Ligger, f° 31ro.

Die herberg stond, vóór de godsdiensttroebelen, langs de noordzijde van het KERKHOF, ter hoogte van de scheiding tussen het gewijde en het heidenenkerkhof (vgl. heiden/heien met ede/eie in HE, p. 416). Het is mogelijk dat de vermelde persoon, behalve een herberg, ook een smisse uitbaatte. In dit geval staan we voor de oudst bekende smisse van W.

153. HERBERG B : „een huys twelcke een herberghe is daer Guillaume de Castere woont” (1576) Wat. 717, f° 293ro; „herberghe daer Jan van Houtte woont 87” (nota 1687) idem. E 409
Een vroegere herberg in Dorpstraat 73.

154. HOEKESLUIS : „nopende den gate ten Houcke bider sluus” (1493) RV 232, Rek. 1492-93, f° 44ro; „de houcke sluuse” (1577) Reig 1577-78, f° 5vo; „t upbreken vande houde sluuse ten Houcke” (1584) Reig 1584-86, f° 6ro.

In 1411 bouwde de watering REIGAARSVLIET een sluus in de GREVENINGEDIJK, op de grens tussen de parochies Hoeke en Mude (hst. 1, par. 13). Reigaarsvliet loosde zijn water door de Hoekesluis, totdat die in 1583 door de Sluizenaren ver-

nield werd (hst. 1, par. 26). Zie kaart R. Crois, R.d.P. 17e jg. p. 187.

155. HOEKEVAART : „leggen eenen dyck langst de Houckevaert” (1746) Eie-Reig, 1746-47, f° 25vo; 'Canal de Houcke' (1884) AWW.

In 1411 groef REIGAARSVLIET een kanaal door de parochie Hoeke heen, om te kunnen uitwateren langs de HOEKESLUIS.

156. HOEKSE STRAAT : „den heerwech die vande Zwenebrugge loopt naer den Houcke” (1541) Reig 1541-42, f° 11ro; „vellen van een hooghe huevele inden heerwech, zomen ryt van Waestcapelle naer Houcke” (1580) Reig 1580-81, f° 15ro; „Houcksche of Gildestraet” (1844) BWW; „inhuldiging van den nieuwen steenweg van Westcapelle-Houcke-Lapscheure op Zondag 18 juni 1893” (1893) GAW, Notulen 1888-95.

De heerweg van W naar Hoeke werd in 1893 rechtgetrokken en met kasseien belegd. Nu Hoekestraat geheten. De vier afgesneden bochten heten nu Oude Hoekestraat.

157. HOF TE REIGAARSVLIET : „tgoed gheheten Reinghersvliete” (1435) BB 1435, f° 75vo; „es thof the Reghersvliete daer de wal in staet” (1447) KOO, A 8, f° 359vo; „was wylen thof van Reygersvliete daer den wal noch inne ligghet” (1501) BB 2, f° 98vo; „een groote plaetse metten walle ende walgrachten ende uuytgrachten daerin ligghende, genaempt thof van Reygarsvliet” (1576) Wat. 717, f° 209vo; „de vervalle hofstede metten walle, ghenaempt thof te Reygarsvliet, toebehorende mynheere van Oostkercke” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 8ro; „saijlant mette mote ende wal, wijlent het Hof van Reijgarsvliet” (± 1780) Mestdagh, nr 1897 A. D 208

Deze hofstede in het 26e Reig dankte haar naam aan het feit, dat ze in de omgeving van de REIGAARSVLIET het belangrijkste leenhof was. Het centrum bestond uit een hoeve op een mote, omgeven door een binnen- en een buitengracht (hst. 4, par. 2). De hoeve is vóór 1500 in verval geraakt. Het terrein is nu helemaal geplaneerd.

158. HOF TEN POELE : „thof ten Poele” (1435) BB 1435, f° 75ro; „es thof van Poele daer Loy f. Jacop nu woent” (1447) KOO, A 8, f° 472vo; „by Cattaerts huelbrugge, byden hove ten Poele” (1544) ABB, C230, Ligger St.-Klara, f° 45vo; „den heerwech die vanden hove te Poele strect naer de Calverkeedyck in Waestcapelle” (1547) Reig 1547-48, f° 8ro; „dhofstede metten bogaerde, walleken ende uuytgrachten, genampt thof ten Poele, daer Jooris Hemschoote woont” (1674) Aanw. 3590, f° 75vo; 'Ter Poele' (1838) Kaart Drubbel. Het GOED TE WESTKAPELLE werd het Hof ten Poele geheten, omdat het in de 14e E aan het Hof ten Poele te St.-Pieters-op-de-Dijk behoorde. Het opperhof stond op een mote omgeven door een cirkelvormige binnengracht, het neerhof bevond zich binnen de buitengracht. Het opperhof is vermoedelijk in de oorlog tegen Maximiliaan verwoest; het neerhof is ca. 1700 verdwenen. De mote en de binnengracht zijn geplaneerd; de overblijvende buitengracht is ca. 3 m breed en ca. 1 m diep.

159. HOF TER KALVEKETE : „terram quandam in territorio Brugensi, jacentam in Calvekete” (1184) De Flou VI, 1197; 'Calvaketa' (1205) Gys-seling, Top. Woordenboek 550; 'Gherolf van Calvekete' (1279) Charter, blauw nr 4253; 'Adaem van Calvekete' (1300) Charter, blauw nr 7468; „le mannor de Kalvekete” (1330) RK 45925, f° 24ro; „de stede te Calvekeete licghende in de prochie van Waescapelle” (1365) RK 1072, f° 34ro; „es thoof van Calvekete metten lande” (1447) KOO, A 8, f° 403ro; „de stede te Calvekete” (1468) BB I, f° 115vo; „vander hofstede ter Calverkeete daer Jan de Vuldere wuendt” (1561) Reig 1561-62, f° 17ro; „hofstede Calverkeete daer Fortunatus Benteyn woont 1714” (nota 1714) Aanw. 3590, f° 48vo; „een Leen-goed ende heerlyckheydt genaemd de Calver-keete, met eene schoone ende wel behuysde hofstede, synde een schaepgoet” (1788) Mestdagh, nr 1890; 'Kalverkeet' (1838) Kaart Drubbel; 'De Kalverkeer' (1905) Lib. Mem. p. 8. E 231 Een leenhof in het 18e Reig (hst. 4, par. 3). Het

opperhof stond op een mote met een walgracht. Vermoedelijk ca. 1500 verdwenen. Het neerhof wordt nog gedeeltelijk door een gracht omgeven. Gys-seling verklaart: „kalbas, kalfskete, kot, loods”. De Kalvekete is de oudste, met name gekende, hoeve te W.

160. HOF TER ZALE A : „byden goede ghenampt ter Zale” (1546) Reig 1546-47, f° 11ro; „een plat walleken ende walgrachten rontomme, ghenouch ten middele daerin ligghende, ghenampt thof ter Saele, verhaeckt inden zuutoosthouc oostwaert mette saeldreve ten oosthende daeran; es leen van t'hof te Poele in Westcappelle' (1576) Wat. 717, f° 354ro. E 555 Een hoeve in het 51e Reig, omringd door een walgracht. De gebouwen zijn vóór 1450 verdwenen. De gracht is in 1975 door de ruilverkaveling gevuld. Gezien de attestatie 'zadeldreve' (zie ZAAL-DREEF) kunnen we de verklaring sale/sele, d.i. woonplaats, moeilijk aannemen.

161. HOF TER ZALE B : „de hofstede daer Quinten van Dycke op woont, cum walgrachten rontomme, es leen ghehouden vanden Burch van Brugghe” (1576) Wat. 717, f° 353ro; „dhofstede ende leengoedt ghenampt thof ter Zaele” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 3vo; „la cense et fief apellé la Court de la Sale, appartenant à mre Jean de Moor, ou demeure Jean van Loo” (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 67vo; „thof ter Zaele, Claes de Reulx” (1674) Aanw. 3590, f° 173vo; „hofstede genaemt ter Saele; thofleen ter Saele” (1794) Mestdagh, nr 1928. E 572 Dit leenhof in het 51e Reig bezat aanvankelijk geen naam, maar heeft ca. 1600 de naam van het aanpalende HOF TER ZALE A overgenomen. De hoeve werd een eeuw geleden afgebroken, en 150 m oostelijker heropgebouwd. De walgracht is door de ruilverkaveling opgevuld.

162. HOGE BILK : „de 3 voorseide (= percelen) mits den geplaneerden dijck (= Greveningedijk) van suuden en oosten jegens t swyn (= Hoekevaart) nu medegemeten, tsamen eenen bilcq ge-

naempt den hoogen bilcq" (nota ± 1700) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 10vo; „eenen vette bilck genaemt den hoogen bilck, gelegen ter prochie Westcappelle en Houcke" (1811) Grev 1811-12, p. 4; „den hoogen bilck toebehorende de wateringe van Greveninge" (1816) Mestdagh, nr 1956; 'Den Hoogen Bilk' (1905) Lib. Mem. p. 7.

D 480

Een weide in het 3e Grev, tussen de HOEKE-SLUIS en de SLUIS VAN GREVENINGE. Op dit perceel lag niet alleen de GREVENINGEDIJK, maar ook kleinere binnendijken die de genoemde sluizen beschermden. De aarde van de bedoelde dijken is opengespreid. Daardoor ligt het terrein wat hoger.

163. HOGE BOOM: „hofstede den hoogen boom" (nota ± 1700) Jonckheere 1250, Omm. Reig, f° 49vo; „hofstede genaemt den hoogen boom" (1773) Mestdagh, nr 1976 A; „te Westcappelle op de hofstede genaemd Hoogeboom" (1844) De Flou VI, 309.

D 296

Een hoeve in het 12e Grev met een, nu verdwenen, opmerkelijke boom.

164. HOGE VOETBRUG: „metten meulenwegh op t'oosthende hiertoeghemeten tot aende ader aen de hooghe voetbrugghen" (1576) Wat. 717, f° 335vo; „aende hooge lange voetbrugge" (± 1700) Aanw. 3590, f° 158vo.

Een voetbrug over de NOORDWATERGANG A, in de MOLENWEG A.

165. HOGE WAL A: „iuxta motam domini Philippi militis (= Filips van Poele)" (1243) L. van Hollebeke, Cart. Nonnenbossche I, 119; „met eenen grooten hooghen wal ex noortwestzijde van de selve hofstede daerin liggende" (1576) Wat. 717, f° 307ro.

F 410-11

Deze terp in het 43e Reig is door de ruilverkaveling geplaneerd.

166. HOGE WAL B: „oostwaert van mijnheere van Oostkercke muelewal" (1553) KFW 17, Ligger, f° 39ro; „met eenen hooghen wal upt west-

hende hierin liggende" (1602) Aanw. 3655, f° 48vo.

Deze terp in het 12e Grev is vrij goed bewaard. De mote heeft een hoogte van ca. 1 m, en een doorsnede van ca. 35 m. De term molenwal bedoelt hier de mote. Het blijkt immers nergens dat het HOF TE REIGAARSVLIET hier een molen bezeten heeft. Idem als VEERDINWAL.

167. HOOFDMANSBILK: „le prez nommé den hoofdmans bilck" (1785) RV 603, f° 233ro.

Een weide langs de HAZEGRASSTRAAT, die niet nader gesitueerd wordt.

168. HOOFDWATERGANG A: „tot inden hoofdwaterganck by Adriaen van Cassele" (1543) Reig 1543-44, f° 11vo.

Die naam gold voor de KNOKSE WATERGANG ten zuiden van de KALVEKETEDIJK. Dit kanaaltje voerde het water van verscheidene aders naar het OUD ZWIN.

169. HOOFDWATERGANG B: „den hoofdwaterganck jehghens den dyck" (1602) Aanw. 3655, f° 14ro en 18ro; „den hoofdwaterganck" (1785) Mestdagh, nr 1946 A.

Dit kanaaltje verbond het Zwin van GREVENINGE met de SLUIS VAN GREVENINGE.

170. HOUDENAARDE: „de kerke van Waestcappelle landt, datmen heet Houdenaerde" (1553) KFW 17, Ligger, f° 12ro; 'heet Houdenaerde" (1576) Wat. 717, f° 160vo.

E 16-17

Een perceel in het 22e Reig. Misschien genoemd naar een 'van Oudenaerde'.

171. HOVEKEN: 'het hoveken' (± 1780) KFW 25.

Dit perceel van 379 R wordt niet gesitueerd.

172. HUIFHUIS: „daert thuufhuus up staet" (1447) KOO, A 8, f° 407vo.

Een huis met een huif (= overkapping). Idem als BROUWERIJ A. Zie nr 602: DUIFHUIS.

173. INNERE HOEK : „den inderm houc diemen heet Westleed” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1ro.

In het oorspronkelijke tiendegebied van St.-Kwintins, op de westoever van het Zwin, d.w.z. binnen de KALVEKETEDIJK-OOSTDIJK A, vormden het 51e en 52e Reig de meest inwaarts gelegen sektie. Het 51e Reig heette later de ZAALHOEK, het 52e de Schapraaihoek in Oostkerke.

174. ITALIAANSE REDOUTE : „het uitdoen vanden dam liggende ande Italyaensche redoute” (1623) Reig 1623-24, f° 26vo.

Deze verschansing vormde een deel van het legerkamp van Fontaine (KZ, p. 247). Volgens de kaart van Horenbault uit 1622 (KZ, ill. nr 5) bevond het „quartier vande Ytalianen” zich bij de letter D, d.w.z. op de plaats waar later de LANGE ARMOEDE ontstond.

175. IZABELLASLUIJ: „het sas van Reijgarsvliet” (1622) Reig 1622-23, f° 13vo; „tgroote schas van Reygarsvliedt” (1635) Reig 1635-36, f° 17ro; „de sluyse liggende west by het fort sincte Isabelle” (1657) Eie 1657-58, f° 14vo; „eene corpsdeguarde staende nevens de steene sluyse van dese waterynghe, by het fort van Ste Isabelle” (1679) Eie 1679-80, f° 30vo; „de vergeven sluyse aen het fort van Isabelle” (1705) Reig 1705-06, f° 62ro; „de ghereueerde sluijse van Isabelle” (1728) Reig 1728-29, f° 7ro; „de Hazegrasstraat verloopt tot aan den Zeedijk; op omtrent 55 meters west van de Isabelle-Sluis onlangs gedempt” (1876) GAW, Notulen 1863-88; 'Oude Isabel Sluijs' (1838) Kaart Drubbel.

De sluis van het SINT-IZABELLEFORT stond in het zuidwestbastion van het fort (KZ, ill. nr. 3). Kaarten-Plannen 732 situeert de vervallen sluis op de oostzijde van het vervallen fort, ter hoogte van het genoemde bastion (zie HE, p. 360). De Izabellasluis werd in 1704 vernield (hst. 2, par. 20), en is een eeuw geleden opgevuld.

176. IZABELLAVAART A : „den nieuwen sluysvliet van die van Eyensluis” (1677) Reig 1677-78,

f° 6ro; „de groote adere... de Isabellevaert” (1728) Eie 1728-29, f° 17vo; „d'Isabellevaert, van aende legherbrugge westwaerts totte groote Keuvele” (1732) Eie 1732-33, f° 13vo; „het tuynen van een deel van den Isabellevaard” (1813) Eie-Reig 1813-14, f° 23vo; 'Isabellavaart' (1884) *AWW*.

De sluisvliet van de watering Eiesluis liep naar de IZABELLASLUIJ. Het tracé wordt beschreven in hst. 2, par. 19.

177. IZABELLAVAART B : „de ligne of Isabellevaert” (1760) RPW 1760-61, f° 26ro; „eene uijtgedolven ligne, wijlent fortificatie genaemt Isabellevaert” (1775) RPW 1775-76, f° 25vo. Ook de CANTELMOVAART liep naar de IZABELLASLUIJ.

178. IZABELLAVAART C : „doorsnijd ofte vaert genaemt Isabelle vaert” (± 1785) Mestdagh, nr 1903 D.

Een zeldzame naam voor de waterloop VERLOREN KOST.

179. JAN BAENS GAT : „nopende den gate ten Houcke byder sluus, tandren tyden inghesteken by die van Brucghe” (1493) RV 232, Rek. 1492-93, f° 44ro; „up den dyc by Jan Baens gat” (1493) RV 233, Rek. 1493-94; f° 33vo; „ten Houcke up Jan Baens gat” (1494) idem, f° 52ro; „ant gat daer de houde sluuse lach van Reygarsvliet, wylent Jan de Baenst gat” (1602) Aanw. 3655, f° 10vo.

In 1489 staken de Bruggelingen onder de leiding van Joris Picavet de GREVENINGEDIJK bij de HOEKESLUIJ door. Deze opening heette eerst Picavets Gat, maar werd al gauw genoemd naar Jan Baen. Volgens SBR 1492-93, f° 147vo, was de genoemde een sluismeester van REIGAARSVLIET. Heel waarschijnlijk werd de bres door zijn toedoen gedicht (hst. I, par. 16).

180. JAN MARCX HEULE : „Jan Marcx huelkin liggende in den Calverkeedyck” (1546) Reig 1546-47, f° 5ro.

We weten niet of de heule van de RIEVELDADER of van de KNOKSE WATERGANG bedoeld wordt.

181. JAN VAN STEENE STUK : „heet Jans vande Steene stic” (1447) KOO, A 8, f° 469vo; „heet Jan van Steene stick” (1576) Wat. 717, f° 346ro. F 283-84
Een perceel in het 49e Reig.

182. JEZUIETENVAART : „Jesuite vaerdeken” (1785) Kaarten-Plannen 732; „Het Jesuite vaerdeken” (1884) AWW.
Idem als LEGERVAART. Langs dit kanaaltje trokken in de periode 1622-48 herhaaldelijk Spaanse troepen heen en weer. Dezen hadden Jezuieten als aalmoezeniers.

183. KAAI : (voeren) „een scip wateringheplancken, van Brugghe te Waescappelle int dorp anden upslach” (1560) Reig 1560-61, f° 8vo; „een waterganc ande caeye te Waescappelle int dorp” (1564) Reig 1564-65, f° 15ro; „de nieuwe caeye te Waescappelle” (1568) Reig 1568-69, f° 10vo; „te Waescappelle int dorp, int houde Zwin ande caeye” (1581) Reig 1581-82, f° 15ro; „de caeye van Wastcapelle” (1611) Reig 1611-12, f° 19ro; „tdelvan vanden nombere van 70 roeden waterganck, ghenaeamt de caeye in Wastcappelle” (1641) Reig 1641-42, f° 11ro.

De WESTKAPELSE WATERGANG liep tot bij het GILDEHUIS. Het westeinde van de waterloop was voorzien van een houten kaai (hst. 1, par. 22). Daar werden allerlei materialen geladen en gelost. De schippers woonden vooral in de aanpalende wijk.

184. KALFWEG : „weg naer Knockemolen” (1788) Mestdagh, nr 1890; 'Kalf Weg' (1838) Kaart Drubbel; „Kalfstraet, chemin de celui dit Kalverkeedyk au hameau Het Kalf (Knocke)” (1844) BWW; „het besteeuigen van den Kalfweg op het grondgebied onzer gemeente” (1910) GAW, Notulen 1909-17.

De KEUVELDIJK loopt van de KALVEKETE-DIJK naar de Kalfmolen te Knokke.

185. KALFWEGEL : „ande westside vander kercstide” (1451) ABB, A 190, SD, f° 46vo; „Kalf-

wegel, sentier du chemin dit Kalverkeedyk au hameau Het Kalf (Knocke)” (1844) BWW; „den voetwegel n° 27, leidende van den Kalverkeedyk naar Knocke (het Kalf)” (1884) GAW, Notulen 1863-88.

Dit voetpad liep door het 4e Reig, en verder op de oostzijde van de KALFWEG.

186. KALKOVEN : „van der nieuwer sluus, gheleit ten Calchoven” (1411) SBR 1411-12, f° 64vo; „la nouvelle église qui est prez dune place appellée le Calchoven” (1421) Gilliodts, Inv. Stad Brugge, Charter 948; „tote der sluus ten Calchovene” (1474) SBR 1473-74, f° 69vo.

De HOEKESLUIS werd in 1411 gebouwd bij een kalkoven, die toen op de linkeroever van het Zwin werkte. De oven bevond zich misschien in de zuidwesthoek van de HOGE BILK.

187. KALVEKETE : „een langhe cromme draeyende platse ghenaeamt de Calvekeete, wesende de reste van het nieuwe landt” (1672) BB 6, I, f° 355ro; „gars ende zaeijlant, ende is een langhe cromme draeyende platse, genaemt de Calverkeete... den dijck vanden Nieuwlande hiertoeghemeten jehens Vagheviere poldere, daer d'hofstede ten Wittenhuijsse op staet” (1723) Aanw. 3712, f° 5vo. B 1-2; 6-9

De linkeroever van het NIEUWLAND A behoorde bij het HOF TER KALVEKETE. De noordelijke helft van deze oever behield de naam van het leenhof.

188. KALVEKETEDIJK : 'Calvedijk' (1336) De Flou VI, 1195; „anden Calvekeedyck” (1406) Charter, blauw nr 4827; (het 17e Reig) „beghint bet noordoost van danen, inden houc vander adere ende vanden Calkedyke (sic), by myns heeren vander Capelle muelenwalle (f° 405ro); vande Calvekeedycke (f° 496vo); inde Calvekeedyck (f° 500ro); toten Calvekeedycke” (1447) KOO, A 8, f° 509ro; „naer de Kalveedyck” (sic) (1538) Reig 1538-39, f° 15ro; „den Kalverkeedijck” (1554) Reig 1554-55, f° 10ro; „anden Calverkeedyck” (1576) Wat. 717, f° 2ro en passim; „den selven

dijk heeft den naeme vanden voorseyden hove ende leene te Kalverkeete, den selven dijk beginnende aen den Brughschen Bilck opt zuytoosthede, streckende alsoo noortwestwaert deure voorbij diversche hofsteden ende nieuwe meulene (= Kalvekededijkmolen) tot aen de Zomerstraete, lanck 948 roeden (= 3650 m), breet sonder de grachten doorgaens 2 roeden, som meer som min" (1723) Aanw. 3712, f° 6ro; „Den Kalverkeedyk... met de uytrede (= Essendreef) tot aen de kalsyde naer Sluys, is eygendom van particuliere, en maakt deel van de hofstede de Kalvekeete genaemd" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 83; „Kalverkeedyck, chemin de la route de Bruges à l'Ecluse (près le pont dit Schaepenbrug) à la limite d'Heyst" (1844) BWW; „den slechten staat van den Kalverkeedyk... den eigenaar van dezen dijk, den heer Graaf Du Chatel" (1867) GAW, Notulen 1863-88; 'Kalverkeerstraat' (1905) Lib. Mem. p. 8. Van de grens met Heist tot de BRUGSE BILK behoorde de Evendijk aan het HOF TER KALVEKETE. Dit hof bezat dus het weiderecht op de bedoelde dijksector. De Flou geeft ca. 50 attestaties. Vanaf 1507 ontmoet hij de ingevoegde r. De plaatsnaam komt honderden keren voor in landboeken en andere dokumenten. We vinden dan ook allerlei schrijfwijzen.

189. KALVEKETEDIJKMOLEN : „Carel Hoornaert 1653, Kalvekeedyckmolene" (nota 1653) Wat. 717, f° 35ro; „mette Calverkeedyckmuelene ten suytende hieropstaende" (1674) Aanw. 3590, f° 22ro; „de nieuwe meulene" (1723) Aanw. 3712, f° 6ro. A 230 Vanaf 1628 pachtte Karel Hoornaert een perceel van de Dis van Dudzele in het 4e Reig, bij de KALVEKETEDYK, „midts conditien dat hy vermach daerup thouden staene eenen coorenwyntmuelen" (RV 11994, Rek. Dis Dudz. 1642-43, f° 21ro). We vernemen niet het precieze jaar waarin die molen opgericht werd. De NOORDMOLEN B stond tegenover de huizen 155-159 van de Kalvekededijk. Ca. 1750 verdwenen.

190. KALVEKETEDIJKWEGEL : „Kalvekeet-

dykwegel, sentier du chemin dit Molenweg à celui dit Kalverkeedyk" (1844) BWW.

Dit voetpad takte van de MOLENWEG B af, en liep door het 21e Reig naar de KALVEKETE-DIJK.

191. KALVEKETEHEULE : „tot Wastcappelle byde Calverkeetheule" (1619) Reig 1619-20, f° 16vo; „een nieuwe steene heulbrugghete Westcappelle gheenaemt de Calverkeetheule liggende over den Noordtwaterganck" (1663) Reig 1663-1664, f° 32ro; „de huele vande Kalverkeete" (1686) Reig 1686-87, f° 30ro.

De brug over de KNOKSE WATERGANG, 100 m ten westen van het HOF TER KALVEKETE.

192. KALVEKETEHOEK : „den Calvekeethouck" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 7vo; „den Kalvekeethouck int district van Waestcappelle" (1663) Reig 1663-64, f° 28ro; „de Calvekeethoek" (1760) RPW 1760-61, f° 9ro.

De tiendesektie waarin het HOF TER KALVEKETE staat, omvatte het 16e, 17e en 18e Reig, en het oostdeel van het 19e Reig.

193. KALVEKETEMOLEN : „beoosten myns heeren vander Capelle muelenwal" (1447) KOO, A 8, f° 401ro; „totter wedewe Chaerle Lems muelenwal" (1538) Reig 1538-39, f° 3ro; „een adre in Waestcappelle, noordoost vander kerke, beghinnende an Chaerle Lems muelenwal" (1542) Reig 1542-43, f° 8ro; „mijnheere van Muelenbeke muelenwal" (1553) KFW 17, Ligger, f° 20vo; „aenden meulenwal bij den Brusschen bilck" (nota 17e E) Wat. 717, f° 144ro; (3 G 28 R) „int 16e begin, met eenen platten meulenwal opt oosthende" (1732) Aanw. 3712, f° 3vo. E 264

Vóór 1600 stond een molen op een achterleen van het HOF TER KALVEKETE, bij het oosteinde van de KALVEKETEDIJK.

194. KALVEKETEMOLEN WEG : eenen landtwegh streckende vande adere oostwaert, is leen vander burgh van Brugghe" (1576) Wat. 717, f° 134ro; „op den meulewech vande Kalvekeete"

(1647) RV 388, Rek. 1647-48, f° 52vo; „eenen lantwegh int 16e begin... metten oosthende aent landt vande waterijnghe jeghens over den Brus-schen Bilck” (1732) Aanw. 3712, f° 4ro.

Die landweg liep van het HOF TER KALVE-KETE oostwaarts naar de KALVEKETEMO-LEN.

195. KANTINE : „Cantine, in het dorp, bewoont bij Joannes Lust” (1768) RV 582, f° 100ro.

Die herberg stond op het Kanonnikse, ergens in de dorpskom.

196. KAPPELLANIE A : „Jan Relais priestere... hierup staet een woenste daer hy in woendt” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 193vo. E 461

De oudst bekende woning van de kapelaan stond aan de zuidzijde van het KERKHOF.

197. KAPPELLANIE B : „met vier hujsen daer-opstaende daer de capellaen, de coster ende meer andere inne woenen” (1576) Wat. 717, f° 294ro.

E 447-48

De kapelaan is vóór de godsdiensttroebelen verhuisd naar de 82 R aan de noordzijde van het KERKHOF.

198. KAPPELLANIE C : „de spoedige heropbouw-ing van het huis, staande nevens de Pastorij, be-stemd tot woonst voor den heer Onderpastoor” (1868) GAW, Notulen 1863-88.

De huidige kapelanie staat op de plaats van de KOSTERIE B.

199. KAPELSTRAAT : „delven straetgrachten in de cappellestraete” (1820) Eie-Reig 1820-21, f° 27vo; „zand tot ophoogen de cappellestraet” (1823) Eie-Reig 1823-24, f° 25ro; „de Kapellestraat” (1905) Lib. Mem. p. 5.

Het deel van de HEERWEG tussen de ONZE-LIEVE-VROUW-KAPEL en de DORPMOLEN.

200. KAPELWEGEL : „Kapellewegel, sentier du chemin dit Heerenweg of Heystsche straet à Ramscappelle” (1844) BWW; „den kerkwegel van

aan 't kapelletje tot aan de straat van Ramscap-pelle” (1910) GAW, Notulen 1909-17.

Dit pad liep van de ONZE-LIEVE-VROUW-KA-PEL door het 50e, 49e en 48e Reig naar SPETE-WINTERS HEULE.

201. KAPMES A : „t'capmes” (± 1700) Aanw. 3590, f° 146ro. F 454

Een perceel in het 44e Reig, met de vorm van het blad van een kapmes.

202. KAPMES B : „t'capmes, zaeylant” (nota ± 1700) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 55 ro.

B 468-69; 471-72

Een perceel in het 13e Grev, met de vorm van een kapmes.

203. KATTESTAART : „dat men naemt de Cat-testeert, alias Claeys Loufs stuk” (1754) Mest-dagh, nr 1924 A.

Idem als CLAEYS LOUFS STUK, dat de vorm van een kattestaart heeft.

204. KAZERNE : „een einde kalsydeweg van aen de Schaepbrugge tot voorby het oud kazern” (1865) Rek. Hazegrassluis, p. 11.

In dit wachthuis lagen de manschappen van het FORT VAN SCHAPENBRUG. Later de her-berg WEGWIJZER ?

205. KERK : „ecclesia de Waescapella” (1271) Cart. de Dunis 615; „twerc vander thorre van Waescapelle” (1410) SBR 1409-10, f° 93ro; „ec-clesia parrochialis de Westcapella” (1512) Char-ter, blauw nummer 5238; „de kercke van Wast-cappelle” (1623) Reig 1623-24, f° 13vo. E 453

De oorspronkelijke kapel werd geleidelijk tot een volwaardige kerk uitgebouwd. De toren is in 1405 uitgebrand, en in 1412 heropgebouwd (hst. 1, par. 12). Het gebouw werd in de godsdiensttroebelen vernield, en in de periode 1630-40 gedeeltelijk herbouwd (hst. 2, par. 6 en 8). De kerk kreeg haar huidige vorm in 1908 (hst. 3, par. 11).

206. KERKADER : „vander adere die comdt

uten kerchove" (1447) KOO, A 8, 409ro; „streckende vander kerke adere westwaert" (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 53vo; „een adre beghinnende ande kerksteghele van Waescappelle, streckende vandaer zuudoostwaert tot inden Zuudtwatergang" (1543) Reig 1543-44, f° 10vo; „t'steene brughsken aent kerchhof van Westcappelle over d'adere, ande achterpoorte vande pastorie" (1657) Reig 1657-58, f° 24vo; „adere loopende ront het kerchhof van Westcappelle" (± 1780) Mestdagh, nr 1970; „de adere aen den kerchhofmuur" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 101.

Rond het KERKHOF A lag een waterloop, die verder met de ZUIDWATERGANG verbonden was. De gracht rond het kerkhof geraakte in verval, en werd in 1907 door een riool vervangen (Lib. Mem. p. 25).

207. KERKBILK A: (400 R) „genaemt Kerckbilcken" (schets 1746) Gilliodts 10, Omm. Reig, 40e Reig.

De BLEEKSTEDE behoorde aan de kerk.

208. KERKBILK B: 'Kerkebilk' (1818) Mestdagh, nr 1938. E 703A

Een perceel van de kerk in het 34e Reig.

209. KERKHOEK: „den kerckhouck van Waescappelle" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 5ro; „de kerckhoeckthiende" (1760) RPW 1760-1761, f° 9vo.

De tiendesektie waarin de KERK staat, omvatte het 34e, 35e, 38e en 39e Reig.

210. KERKHOF A: „vander adere die comdt uten kerchove" (1447) KOO, A 8, f° 409ro; „het kerchhof tot Wascappelle" (1623) Reig 1623-24, f° 14vo; „het huidige kerkhof dat thans de kerk omringt" (1896) GAW, Notulen 1895-1908.

E 452

Aanvankelijk werden de doden rond de KERK begraven. Rond dit terrein stond de kerchhofmuur, en liep de KERKADER. Het eerste kerkhof werd in 1896 afgeschaft, en daarna geleidelijk ont-ruid.

211. KERKHOF B: „het kerkhof gelegen buiten de dorpplaats van Westcappelle" (1896) GAW, Notulen 1895-1908.

Het huidige kerkhof ligt in COPS BOOMGAARD.

212. KEUVELBRUG: „Pont dit Ceuvelebrug" (1844) BWW.

De brug in de KEUVELDIJK, in 1656 gebouwd over de IZABELLAVAART.

213. KEUVELDIJK: „in Waescappelle, an den dyc also men gaet ter Kovele waerd" (1334) ABB, Charter SD, Doos A 19, nr 132; „den dyc die loopt vanden Calvekeedyc ter Cuevele waert" (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 46ro; „den kuevele dyck, gheheeten van houden tyden Pieter Beyls dyck" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 168ro; „platten dyck... dyck ofte lantwegh naer de hofstede ter Kuevele" (1754) Mestdagh, nr 1924 A; „den ouden Keuveldyk, voor weg gebruikt" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 83. De dijk van de Keuvelpolder behoorde bij de Grote Keuvel in het 2e Reig, van het noordeinde tot een punt 100 m ten zuiden van de IZABELLAVAART.

214. KEUVELHEULE: „bider huelbrugge die leicht in den dyc, die loopt vander Kuevele ten Calvekeedyke waert... den dyc die loopt ter Cuevelehuelkene waert" (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 47vo; „een adere in Waescappelle, beghinnende andt huelkin, liggende int ghescheet van Valckaertsgoote ende dese watinghe, streckende vandaer westwaert omme tot Kuevelhuelkin" (1548) Reig 1548-49, f° 15ro; „de Cuevelhuele" (1665) Reig 1665-66, f° 18vo.

Een brug in de KEUVELDIJK, over de KNOKSE WATERGANG.

215. KEUVELHOEK: 'Cuevelhouc' (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1vo; „in parrochia de Waescapella in confinio quod dicitur Kuevels polre, ex opposito loci qui vocatur Kalvekete, ex septentrionali parte sdijcs" (1306) (f° 19vo); „inde prochie van Waescappelle, in ene stede die men

heet de Covele" (1435) ABB, A 180, Reg. Charters, f° 20ro; „in den poldre, in een jeghenooede gheheeten de Cuevele" (1511) Proostse 91, f° 12ro. De tiendesektie waarin de KLEINE KEUVEL staat, omvatte de Keuvelpolder en de Monnikenpolder in W, het 4e Reig geheel en het westdeel van het 1ste Vo.

216. KEUVELWATERGANG A: „den waterganc inde Cuevele" (1538) Reig 1538-39, f° 8ro; „een adre byden goede ter Cuevele (= Grote Keuvel) toebehoorende tclooster van Vauselis" (1545) Reig 1545-46, f° 5ro; „den Cuevelwaterganck ligghende in Waescappelle ende zom in Knocken, beghinnende anden Kalvekeedijck, streckende vandaer noordtwaert duere tot in Knocken" (1554) Reig 1554-55, f° 10ro.

Die naam gold voor de KNOKSE WATERGANG, die ten noorden van de KALVEKETE-DIJK langs de Grote Keuvel passeerde.

217. KEUVELWATERGANG B: „een huele ligghende in den Cuevelwaterganck" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 6ro.

De watergang tussen het 2e en 4e Vo paalt over een grote afstand aan de gronden van de KLEINE KEUVEL (KZ, p. 388).

218. KEYSERS HOFSTEDDE: „een ommeghevalle hofstede daer Pietre de Keijsere up placht te wuenen" (1553) KFW 17, Ligger, f° 31vo; „was wylent een hofstede genaemt Keysers hofstede" (1576) Wat. 717, f° 268vo. E 617-19
Een verdwenen hoeve in het 34e Reig.

219. KIJFADER: „adere gemeene ten laste van Valckaerts waterynghe, gelegen op Cnocke" (1736) Eie-Reig 1736-37, f° 53vo; „de soo genaemde Kijfadere" (1753) Kaarten-Plannen 527.
De ader aan de binnenzijde van de Monnikendijk behoorde bij REIGAARSVLIET, maar werd ook door de gelanden van VOLKAARTSGOTE gebruikt. Het onderhoud veroorzaakte wel eens kijven, d.i. ruzie maken. Zie KZ, p. 388.

220. KLEIN HAZEGRAS: „eenen kleynen polder, genaemd Commandantsplaete of Kleyn Haezegras, op de zuyd-west-kant van het Zwyn, van ontrent tachtig gemeten" (1820) De Flou VII, 964.

De KOMMANDEURSPLAAT kon met de bedoelde naam aangeduid worden, omdat in de noordwesthoek een strook grond stak, die op de linkeroever van de vroegere REIGAARSVLIET lag, en dus bij het Haezegras behoorde (KZ, p. 47 en 126).

221. KLEIN REIGAARSVLIET: „upde waterynghe van Greveninghe ende Cleen Reyghersvliete" (1493) RV 233, Rek. 1493-94, f° 32vo; „de waterynghe van Cleen Reygarsvliet" (1555) Reig 1555-56, f° 11vo; „up zeedycken van diverssche polders, ligghende noort vander stede vander Sluus, ten verzoucke vanden ghelanden vander waterynghe van Cleen Reyghersvliete" (1556) SBR 1556-57, f° 63vo; „waterynghe van Greveninghe ende Cleen Reygarsvliet... de adere jehens tghescheet van Cleen Reygarsvliet dat 28e ende 33e beghin es; 28e beghin, in Cleen Reygarsvliet" (1602) Aanw. 3655, f° 80ro-81ro; „de Wateryng van kleyn Reigarsvliet" (1834) Mestdagh, nr 1980. Volgens de ommeloper van GREVENINGE vormden „de polder van de 177 G", „de polder van de 94 G", de TANTSPOLDER en de NOORDPOLDER voordien elk een waterschap. Die vier polders verenigden zich, enkele jaren na de Elizabetvloed van 1404, in een waterschap dat naar de aangrenzende REIGAARSVLIET genoemd werd. Dit waterschap was klein vergeleken met het oudere REIGAARSVLIET.

222. KLEIN REIGAARSVLIET: „eenen grooten bilck met eenen grooten pit byt westhende" (1602) Aanw. 3655, f° 120vo; „la cense appartenant au sieur Christofore van Volden, ou demeure Michiel Vandenbroucke" (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 89vo; „de hofstede van myn heere van Reygarsvliet" (1680) idem, 137ro; „dhofstede vanden heere Marroux" (1683) Grev 1683-85, f° 22ro; „Klein Reygaertsvliet" (1905)

Lib. Mem. p. 8.

C 155

Op de gronden van het HOF TE REIGAARSVLIET ten noorden van de GREVENINGEDIJK werd eerst ca. 1640 een hofstede gebouwd. Daar het centrum van het leengoed nog steeds zijn naam droeg, werd de nieuwe hoeve 'klein' geheten.

223. KLEIN REIGAARSVLIET HOEK : „houck ghenaeamt Cleen Reygarsvliet” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 14vo; „dontblootijnghe vanden Cleen Reijgarsvliethouck” (1673) RPW 1673-1674, f° 2ro; „den thiendehoeck genaemt Cleen Reijgarsvliet” (1760) RPW 1760-61, f° 12ro.

Die tiendesektie was een onderdeel van de NIEUWE OOSTDIJKHOEK, en omvatte het 16e Grev, de BAESPOLDER, en een deel van de watering KLEIN REIGAARSVLIET, nl. het 28e en 29e Grev.

224. KLEINE KEUVEL : „la cense appartenant au couvent de Vauzelles, en flamande de Cleene Cuevele, ou demeure Jean Verlaere” (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 84ro; „hofstede Cleene Cuevel” (± 1655) Kaarten-Plannen 572; „Hofstede van d'abdie van Vauzelles, daer Pieter Allaert 1787 woont” (1788) Mestdagh, nr 1890; „De Cuevele, ferme” (1844) BWW; „Het hof de Cuevele” (1905) Lib. Mem. p. 8. A 620 Van de drie hoeven op de 300 G van Vauzelles, stond een hof in het 2e Vo te W (KZ, p. 330). Deze werd 'kleine' Keuvel geheten om die te onderscheiden van de centrale hoeve in de Keuvelpolder.

225. KLEINE KRAGENHEULE : (delven) „een waterganck in Waestcappelle, beghinnende ande Craeghenhuelbrugge” (1556) Reig 1556-57, f° 14ro; „het crakinhuelkin” (1599) Reig 1599-1600, f° 10ro; „de craghenheule” (1665) Reig 1665-66, f° 16vo; „cleene steene craegh huele” (1805) Mestdagh, nr 1917 A.

Dit brugje ligt over de KNOKSE WATERGANG, 100 m te zuiden van de GROTE KRAGENHEULE.

226. KLEINE PADDENAART : „den cleenen paddenaerhouck” (1694) RPW 1694-95, f° 9ro; „den cleenen paddenaere” (1760) RPW 1760-61, f° 10vo.

Dit klein onderdeel van de oorspronkelijke PADDENAART omvatte het 48e Reig, en het west-deel van het 49e Reig.

227. KLOOSTER : „arme meiskens die in het klooster alhier de lessen volgen” (1868) GAW, Notulen 1863-88; „vrije meisjesschool gevestigd in het Klooster alhier” (1872) idem; „den waterloop (= Kerkader) te doen delven naar 't Klooster” (1904) GAW, Notulen 1895-1908. E 455

In 1860 vestigden zusters van de Onbevleete Ontvangenis zich in een huis 50 m ten zuidoosten van de KERK, en openden daar de MEISJESSCHOOL. Die stichting ging in 1894 naar de zusters van de H. Vincentius van Kortemark over. In de volgende jaren werd de school, over de KERKADER heen, oostwaarts uitgebreid.

228. KNOKSE STEENWEG : „steenweg van Westcappelle naer Knocke” (± 1865) Mestdagh, nr 1944; (Medard Mabesoone koopt) „twee buiten gebruik geraakte perceelkens grond, deelen van den gewezen Craaiendijk, zijnen eigendom, op welken de kalsijde naar Knocke is gelegd” (1866) GAW, Notulen 1863-88; „aan het begin der Knocksche kassy” (1875) idem.

In 1860 begon W de nodige gronden te onteigenen om een steenweg naar Knocke te leggen. Het tracé volgt over 550 m de MOLENWEG B, maakt een bocht door het 21e Reig, en volgt verder de KRAGENDIJK tot in Knocke. De kraag bij de KLEINE KRAGENHEULE werd rechtgetrokken. De kassij is ca. 1863 gelegd.

229. KNOKSE WATERGANG : „den Cnocschen waterganck” (1595) Reig 1595-96, f° 21vo; „den Knocxschen waterganck streckende van Westcappelle naer Heyst” (1626) Reig 1626-27, f° 16vo; „den Cnocxschen waterganc anden Kalverkeedyc ande nieuwe steene huele” (1652) Reig 1652-53, f° 30ro; „den Knocxschen Watergang

tusschen het derde en vierde begin" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 82.

De gehele waterloop, die met deze naam aangeduid werd, vertrok van de Zomerdijk te Heist oostwaarts, vormde verder de grens tussen Knokke en W, boog zuidwaarts af naar de KLEINE KRAGENHEULE, en vormde dan weer de grens met Knokke. De watergang vloeiده zuidwaarts door de KEUVELHEULE, de KALVEKETEDIJK en de KALVEKETEHEULE naar het OUD ZWIN.

230. KNOKSE WEG : „de straete, van Westcappelle loopende naer Cnocken... de Cnockestraete" (1651) Reig 1651-52, f° 19vo; „quaede putten inden Cnockschen heerwech" (1673) Reig 1673-74, f° 33ro.

De weg naar Knokke bestond aanvankelijk uit de SAKRAMENTSTRAAT en de KRAGENDIJK.

231. KNOKSE WEGEL : „lenen ende voetbrugghen upden voetwech van Knocken naer Westcappelle" (1599) Reig 1599-1600, f° 10ro; „Knocksche wegel, sentier du chemin dit Kalverkeetdyk à Knocke" (1844) BWW.

Dit pad liep door het 7e en 6e Reig naar Knokke.

232. KOEKELARE : „es de hofstede datmen heet Couckelaere, ligghende ende staende binden ambochte van Oostkercke ende binder prochye van Waestcappelle, noordoost vander kercke" (1527) De Flou VIII, 495.

Die hoeve wordt niet nader gesitueerd. Maar we wijzen erop dat TROCHS BILK in het 1e Vo vóór 1400 aan de Heer van Koekelare behoorde, en dat daar een hofstede gestaan heeft.

233. KOMMANDEURSPLAAT : „Schor inondé de 6 pouce dans les marées vives, et dans les marées extraordinaires de 3 pieds" (± 1785) Kaarten-Plannen 355; „het polderken genaemt de Commandeursplaete, ingedykt inden somerzaysoene 1787" (1787) ANH, Dossier Komm. Kaart Debruyn; „le polder dit Commandeursplaete, situé à la rive gauche du Swin, commune de sainte

Anne près l'Ecluse en Flandre" (1800) idem; „Commandeurs Plaet, vloeit 1821" (1838) Kaart Drubbel; „l'ancien polder Commandeursplaat" (1868) ANH, Doos 3, Bundel 18, Brief Auguste Lippens.

Omstreeks 1700 bezonk een bank tussen de GODEFROOTSPOLDER en de GROTE PLAAT. De vrede van 1718 bracht de westoever van het Zwin bij de Noordelijke Nederlanden (KZ, p. 268). De goeverneur van Sluis, d.i. de garnizoenskommandant, bemachtigde niet alleen enkele forfikaties, maar ook een paar aanwassen, o.a. de bedoelde bank. Die plaat werd in 1787 ingedijkt. Dit poldertje is in 1820 prijsgegeven (hst. 3, par. 1 en 2).

234. KONING VAN SPANJE : „Francois Schilleman tot 17 Roeden, met de herberghe in t'westdorp... den lantwech (= Westweg) gheheel hier-toeghemeten aende noortzyde, metten oosthende aenden heerwegh ofte plaetse te Westcappelle int dorp" (1719) Proostse 220, f° 298ro; „De Koning van Spanje" (1905) Lib. Mem. p. 6. E 336 Een herberg op de zuidoosthoek van de MORIAANSTRAAT, die haar naam gekregen heeft in de 17e E, d.w.z. onder het bewind van de Spaanse koningen. Dorpstraat 88.

235. KORT CLAEYS GEMET : „heet corte Claeis gemet" (1576) Wat. 717, f° 52ro.

A 69-70 zuid

Een kort perceel van 1 G in het 7e Reig, genoemd naar een zekere Claeys.

236. KOSTERIE A : „Lenaert f. Pieters Huughs, costere te Westcappelle... hier up staet ten noordthende, andt kerckhof, een woenste daer hy ter date van desen in woendt" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 193ro.

E 461

De oudst bekende kosterie stond naast de KAPPELLANIE A.

237. KOSTERIE B : „met vier huijzen daeropstaende, daer de capelaen, de coster ende meer andere inne woenen" (1576) Wat. 717, f° 294ro;

(82 R) „is de priestragie daer den heere deken ende pastor van Westcappelle inne woont, met het costeriehuyts ten westeijnde daer op staende” (1706) KFW 18, Ligger, f° 69vo; „costerie huys” (1716) RPW 1716-17, f° 27vo; „la maison du clerc ou sacristain à été de tous tems habitée par le clerc jusqu’en 1821, à la quelle époque il l’a quittée pour en occuper une autre qu’il lui convenait mieux pour la tenue de son école, et dont il venait de faire l’acquisition” (1822) KFW 12, Brief.

E 449-51

Het kostershuis naast de KAPELLANIE B. Het citaat uit 1822 leert ons dat kosten Jozef Mestdagh in 1821 het huis ging bewonen, waar later de GEMEENTESCHOOL A ontstond (hst. 3, par. 6).

238. KRAGENDIJK : „metten crawedyck... vande craghedycke” (1447) KOO, A 8, f° 500vo, 505ro-505vo; „den craghedyc” (1464) Proostse 66, f° 20ro; „tusschen den crawendyke ande noordoostzyde” (1467) ABB, C 230, Ligger St.-Clara, f° 75ro; in Knocken byden rietpit int Craghendycxkin” (1556) Reig 1556-57, f° 4vo; „2 lynen 86 roeden landts in Westcappelle, toebehoorende de watrynghe van houden tyden, wesende den Kraghendyck, streckende vande Kraenhuele tot anden Munekendam” (1608) Reig 1608-09, f° 3ro; (286 R) „ghenaempt den Craeyendyck” (1651) Reig 1651-52, f° 11vo; ‘Craeghendijk’ (1805) Mestdagh, nr 1917 A; „Den Kraegendyk, nu voor weg gebruykt wordende, is eygendom van particuliere” (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 84; ‘Craeyendyk’ (1844) BWW. De oostdijk van de VARDENAARSPOLDER werd genoemd naar de kraag, 600 m ten noorden van de KALVEKETEDIJK (KZ, p. 393). Alleen het stuk tussen de KLEINE KRAGENHEULE en de Monnikendam te Knokke behoorde aan de watering. De bedoelde sektor werd in 1651 verkocht aan Jan Roelof.

239. KRAGENHOEK : „de thienden vanden Crakenhouck” (1673) RPW 1673-74, f° 9vo; „den Craeghenhoeck” (1760) RPW 1760-61, f° 8vo.

Die tiendesektie omvatte de VARDENAARSPOLDER tussen de KRAGENDIJK en de KNOKSE WEGEL.

240. KRANENBURGHOEK : „den Cranenburch houck” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 4ro. De GROTE PADDENAART, genoemd naar een bewoner of een tiendepachter. ABB, A 64, Acta SD, f° 30vo, vermeldt in 1575 te W „Petrum van Craneburch”. In het eerste lid zien we geen veenput, daar de bedoelde hoek buiten het turfgebied ligt. Zie de term krane : Uitk. p. 118; HE, p. 431; De Flou VIII, 689 : Kranepoel te Wingene; Kranestuk te Adinkerke; „de craneweede” te Kaaskerke; „de craenevullynghen” te St.-Jan-op-de-Dijk.

241. KREUPEL JANTJE : „beede genaempt crepel Jantje” (1674) Aanw. 3590, f° 59vo. E 113-18 Een krom perceel in het 21e Reig.

242. KRINKELDIJK : „anden Crijnckeldijck ofte Crommendijck” (1663) Grev 1663-65, f° 4vo; „den Crinckel ofte Crommendijck daer wijlent het Boereverdriet lagh” (1760) Grev 1760-63, f° 5vo. C 476 Het kronkelend dijkje tussen de Goeverneurs- en de BURKELPOLDER.

243. KROM STUKJE : „t’cromme sticxkin” (± 1700) Aanw. 3590, f° 33ro. A 83 Een perceeltje in het 7e Reig.

244. KROM WATER : „int cromme water te Westcappelle” (1651) Reig 1651-52, f° 31ro; „het cromme waeter loopende naer Cnocke” (1665) Reig 1665-66, f° 30vo; „au pont du Cromwater” (1785) RV 603, f° 229ro; „eene steene brugghe over het cromme waeter op Westcappelle” (1807) Eie-Reig 1807-08, f° 25vo; „Krom Water” (1838) Kaart Drubbel.

Het zuidende van de KNOKSE WATERGANG vloeit met een bocht in het OUD ZWIN. Het Krom Water liep oorspronkelijk oostwaarts, en was 400 m ten oosten van KWINTINSLUIS door de OOSTDIJK A afgedamd.

245. KROMME DIJK A : „den crommendijck” (1716) Kaarten-Plannen 115; 'Krommendyck' (\pm 1850) Mestdagh, nr 1985.

Langs de VAGEVIERSPOLDER vertoont de dijk van het NIEUWLAND A enkele bochten.

246. KROMME DIJK B : „digue tortueuse applanie” (1784) Kaarten-Plannen 114; „Partie zaeylant genaemt den crommen dyck, competente den borger De Croeser” (\pm 1795) Mestdagh, nr 1943; „op den Krommendyk langs gemelden steenweg (= Hazegrasstraat)” (1910) GAW, Notulen 1909-17.

De bochtige dijk van de ZANDBAAI A was al in de 18e E geslecht.

247. KROMME DIJK HOEK : „den crommendyckhouck” (1694) RPW 1694-95, f° 10ro; „de thiende van den crommendijck” (1760) RPW 1760-61, f° 13vo.

De tiendesektie waarin de KROMME DIJK B ligt, vormde het noordelijk deel van de NIEUWE OOSTDIJKHOEK.

248. KROMME STRINGEN : „de cromme stryngghen” (\pm 1700) Aanw. 3590, f° 43vo.

E 812-14

Een krom perceel in het 16e Reig; string = strook bewerkte grond.

249. KROON A : „de herberghe daer Lucas Baen up woendt” (1553) KFW 17, Ligger, f° 29vo; „een huys daer Jacob fs Adriaen Jots op woont” (1576) Wat. 717, f° 293vo; „Marijn van Cabbeke, tavernier in dherberghe de Croone binnen dese prochie” (1672) RPW 1672-73, f° 3ro; „herberghe de Croone, Cornelis Ruysvoet 1704” (nota 1704) Aanw. 3590, f° 130vo; „huys genaemt de Croone” (1753) KFW 31, Verp. f° 31vo.

E 410

Een vroegere herberg, Dorpstraat 75.

250. KROON B : „de Kroone” (1910) GAW, nr 521.201.4, Volkstelling. D 456

Een vroegere herberg, 500 m ten oosten van SCHAPENBRUG. Sluisstraat 48.

251. KRUISSTEDE : „de vervallen hofstede genamt de Cruysté” (1674) Aanw. 3590, f° 3vo; „gars, wylent hofstede vervallen, genaemt Cruijstede” (\pm 1780) Mestdagh, nr 1954; „De Kruissteeweide” (1905) Lib. Mem. p. 7. A 403

Een verdwenen hoeve in het 2e Reig, genoemd naar een kruis, dat misschien langs de GROENE WEG stond.

252. KRUISSTEDEWEG : „de Kruisstéeweg... de Kruissteestraat” (1904) GAW, Notulen 1895-1908.

De GROENE WEG loopt langs de KRUISSTEDE.

253. KRUIWAGENHOEK : „eene tiende diemen heet cordewaghen tiende” (\pm 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 5vo; „de coornethiende ghe-naemt den Cordewaghenhouck in Grevenynghe, haer bestreckende tusschen Houcke ende St. Anne ter Mu-de” (1612) Charter, blauw nr 3752; „den Corde-waghenhouck” (1675) RPW 1675-76; „den Corte-waegenhoeck” (1760) RPW 1760-61, f° 13ro.

Deze tiendesektie omvatte de volgende stukken : het westeinde van de ROBBEMOREELPOLDER; WESTVELDS POLDER; het 1e, 3e tot 7e Grev; de zuidoosthoek van Hoeke. Een kruiwagen heet in noordelijk Westvlaanderen kordewagen. Werd in de bedoelde hoek, evenals in de Kruiwagenhoek van Heist, de kruiwagen veel gebruikt? De bewuste sekte paalde immers, over een lengte van 3 km, aan de GREVENINGEDIJK en aan de zeedijk van Bazelishoek. De Flou VIII, 324, geeft ca. 20 kordewagen-toponiemen.

254. KWADE VIJF GEMETEN : „de quade vyf gemete” (\pm 1780) KFW 25.

Dit perceel van 5 G 139 R wordt niet gesitueerd. Kwaad = moeilijk te bewerken.

255. KWADE VIJF LIJNEN : „de quade vijf lijnnen” (\pm 1780) KFW 25.

Dit niet gelokaliseerd perceel was 477 R groot, d.w.z. minder dan 5 lijnen. Kwaad betekent hier : nauwelijks, met moeite. Zie HE, p. 434.

256. KWADE ZEVEN LIJNEN : „de quaede seven lijnen” (± 1780) KFW 25.

Dit perceel van 739 R wordt niet gesitueerd. Kwaad = moeilijk te bewerken.

257. KWINTINSLUIS : „westwaers toot Quintkins sluus” (1447) KOO, A 8, f° 400vo; „inde prochie van Westcappelle, oost vande kercke, te Quyntin sluus” (1507) De Flou VIII, 1122; „den waterganck te Quinkinssluus” (1527) idem; „ande noordtzyde van Quintkins sluus, tusschen den waterganck ande zuudtzyde ende upt westhende”; 436 R = E 822) „noordt van Quintkins sluus” (1553) KFW 17, Ligger, f° 70ro; „Ecclesia de Waestcappelle (868 R) streckende westwaert voorby daer wylent Quintinssluys lagh, met de zuydzyde ende westende anden waterganck; (1576) Wat 717, f° 138ro; (graven) „beghinnende te Waestcappelle int dorp, streckende vandaer oostwaert ende zuudtwaert duer Quintkins sluus tot Eyebrouck ande huelbrugghen” (1580) Reig 1580-81, f° 24ro; „Quintin sluus van groot Reyghersvliete” (1581) RV 16050, f° 89vo; „den kerckhouck van Waestcappelle... tot an tqyntkins sluus ant houde Zwin” (1596) De Flou VIII, 1122; (deel van 6 G 190 R) „beghinnende vanden Brooloosendycke ofte Oostdyck suijswaert langs de swene tot jehghens over daer wilent Quinten Sluijse lagh” (1715) Reig 1715-16, f° 14ro.

Die sluus stond, vooral blijkens de tekst van 1580, tegen de zuidhoek van het 16e Reig, en was het oudst bekende uitwateringspunt van REIGAARS-VLIET (hst. 1, par. 3). De oudste attestaties van Kwintinsluis en KWINTINSLUISWATERGANG hebben als tweede lid -kin. Het oorspronkelijke woord kan 'kwinte-kin' geweest zijn. De Flou VIII, 1122, vermeldt drie kwinte-namen, waarvan er twee met water in verband staan : de Kwintebank vóór Nieuwpoort; de Kwinte, een leengoed te Veurne; „den hovine pit... de quinte; eene plaats te Oostkerke (Brugge)” (1473), uit Reg. Ferien Vrije 1473-74, f° 220ro. Het geciteerde register bevindt zich niet in RAB, zodat we de bewuste tekst niet kunnen onderzoeken.

Bedoelt de term kwinte een water, dan geldt de

verklaring : sluis op de Kwinte, nl. het KROM WATER. Daarnaast staat de mogelijkheid : kwinte = hovineput. We ontmoeten 'hovinge' voor eerst in de rekeningen van Eiesluis (KOO, SJH, A 10). De rolrekening 1376-77 boekt de onkosten van een nieuwe zeedijk die in 1376 gebouwd werd. De gelanden van het waterschap waren ingedeeld in groepen, die elk ca. 100 G omvatten (KOO, SJH, A 11, Ontvangboek Eie). De verantwoordelijke van zulke groep heette 'hondman' (= honderdman). In sommige gevallen bouwden de gelanden zelf de nieuwe dijk. Elke hondman kreeg een stuk van de dijk toegewezen. Twee posten in 1376-77 bevatten de term hovinge. Dit woord bedoelt dijkwerk : „als men de hoevinghe vanden dike mat”; „ghegheven 3 hoevinghen te baten, 3 scilde”.

Ook in 1378 legde Eiesluis een stuk dijk. Enkele dagen na Pasen „was de dyc gheedeelt ende ouveninghe ghebaet”. De ontvanger inde 346 pd. par. „van den ouveninghen te batene” (A 10, rol 1378-79). In 1397 kreeg een landmeter opdracht om het terrein van een nieuwe dijk te bepalen, en het dijkwerk in hovingen te verdelen : „van dat hi help den nieuwen dyc of legghen ende de eerde deelen, ende van dat hi de staken ende t hout te livereerde, daer mede dat de ouvinghen besteken waren”.

Eiesluis heeft uit de 15e E slechts de rekening 1442-43 overgehouden. De in 1442 gebouwde dijk was in 48 hovingen verdeeld. De eerste 46 hovingen stonden op de eerste drie, verdwenen folio's van het dokument. Op f° 4ro vinden we nog „de 47ste hovinghe” en „de 48e hovinghe”. Landmeters werden betaald „vanden voorseiden dycke te metene, ende elc hovincman zine hovinghe ende zine aerde te bewysene... van de hovincbrieven ende vander lootbrieven te scrivene, daer mede dat elc hondman zyn ghelt ontfinc” (SAB, Farde Eie-Reig, Eie 1442-43).

We ontmoeten de bewuste term ook in de rekeningen van de Blankenbergse Watering (KOO, SJH, A 3) : 1. „van coste ydaen omme die hovinen te legghene”; (betaald aan een persoon voor 3 G) „die hem ghebraken in sine hovine daer syn were

up gheleyt was" (rol 1307); 2. (ontvangen) „van 354 hovinen, 83 ymete 260 R, van elcken ymete 15 miten" (rol 1339).

De term hovinge verschijnt verder in 1518; „snyden riet inde hovijncpitten vanden dunen" (RV 166604, Ferien 1515-20, f° 302vo); „herbages, jons et roseaulx croissans es hovinepitten" (Gilliodts, Franc de Bruges III, 217); in 1520: „pannes, vallées et honnincpittes (lees: houvincpittes)" (OPB, 2e serie, II, 3). Door het feit dat J. De Langhe op de verkeerde lezing 'honinc' steunt, komt hij tot het woord honincput (Biekorf 66e jaar, 229).

De Flou XII, 188, kent nog: 'ovinepitten' te Oostende; VI, 702: 'hovine', waterplas te Slijpe; 'hovijnepits', waterpoelen te Mariakerke. Bl. Wat. port. 41, kaart nr 72 (1795) toont de zeedijk tussen Blankenberge en Wenduine. Langs de binnenzijde van de dijk liggen „oude dyckputten en speckdammen"; bij een van die putten staat 'hovynge'. Uit de vele citaten blijkt dat hovinge = dijkwerk, en hovingeput = dijkput, een put waaruit de nodige aarde gehaald werd.

258. KWINTINSLUISWATERGANG: „in den houc vanden waterganc ghenaeamt Quintkins sluis" (1538) Reig 1538-39, f° 3ro; „den waterganck beghinnende an Quintkins sluus, streckende vandaer totten dorpe van Waestcappelle" (1565) Reig 1565-66, f° 16ro; (16e Reig) „streckende metten zuydwestende aenden waeterganck Quintinsluys, die compt uuyten dorpe van Waestcappelle" (1576) Wat. 717, f° 133vo; „Den Watergang het Kromme Water, van ouds Quinkins-sluis genaemd" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 90. Het zuideinde van de WESTKAPELSE WATERGANG mondt bij de KWINTINSLUIS in het OUD ZWIN uit.

259. LAMMERHOEK: (ader) „streckende langs den dyck, vallende inde tweeneveertich ghemeten naer de adere vanden duyckere" (1667) Grev 1667-71, f° 10vo; (ader) „beghinnende vant fort tboereverdriet, streckende alsoo langst den grooten zeedyck (= Graafjansdijk) ende landen ghe-

naempt de 32 ghemeten, totten Lammerhouck" (1683) Grev 1683-85, f° 22vo.

Volgens de rekening 1683-85 werd de dijkgracht van de GRAAFJANSDIJK over 112 R (= 430 m) gedolven, d.w.z. tot de noordoosthoek van de TWEENDERTIG GEMETEN. Daar vertoont de dijk een bocht, waar men gewoonlijk de schape-lammeren verzamelde. De GELTEWACHT ligt 300 m noordelijker.

260. LAMSIN ADAMS HOFSTEDE: „Lamsins Adaems Hofstede, een stuk land, tegen den dijk van Greveninge, te Westcapelle" (1527) De Flou IX, 80.

Een verdwenen hoeveke, genoemd naar Lamsin Adaems, ergens langs de GREVENINGEDIJK.

261. LANGE ARMOEDE: „hofstedeken de lange aermoede" (nota 1750) Gilliodts 19, Omm. Vo, f° 1vo; „les anciens retranchemens près d'une maison nommé vulgairement d'armoede" (1785) RV 603, f° 233. A 461

Die term sloeg eerst op de minderwaardige kwaliteit van TROCHS BILK. De naam ging over op het hoeveke dat daar ca. 1700 gebouwd werd.

262. LANGE BILK: „in den langenbilck" (nota 1785) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 106vo; „den langen ofte legher bilck" (1788) Mestdagh, nr 1980. A 448-49; 453-54; 457-58
De zuidelijke helft van de linkeroever van de REIGAARSVLIET vormde een lange, smalle weide. De noordelijke helft heette KALVEKETE.

263. LANGE BRUG: (ader) „in Wastcappelle by de langhe brugghe" (1639) Reig 1639-40, f° 10vo; „twee langhe staecken om de langhe brugghe vande Zuudwaterganck" (1659) Reig 1959-60, f° 10ro.

Vermoedelijk de voetbrug over de ZUIDWATERGANG ter hoogte van de MOLENWEG A.

264. LANGE DINSDAG: „Lange Dyssendag, een stuk land te Westcapelle" (1910) De Flou IX, 150. A 332-33

Een perceel in het 4e Vo, dat 20 m breed en 550 m lang is.

265. LANGE JUFVROUW : „deel Valckaertsgotehouck, tot d'Yffrauwe" (1674) Aanw. 3590, f° 222ro; „eene partye groot 16.0.0 Roeden genaemt de jouffrauwe" (1785) RV 603, f° 94vo; „zaeylant genaemt de langhe Jouffrauwe" (1788) Mestdagh, nr 1890.

Idem als KALVEKETE, een weide met de vorm van een slanke juffer.

266. LANGE MAAT : (1527) De Flou IX, 182. Dit lang perceel wordt niet gesitueerd.

267. LEERWERKSCHOOL : „een woonhuys staende op omtrent eene roede en zeventien elle (= 117 m²) erve, gelegen nefens het kerkhof alhier, en paelende aen de leer- en werk-school; welke voornoemde erve toebehoort aen de kerke" (1831) KFW 12, Brief.

Nadat J. Mestdagh in 1821 de KOSTERIE B verlaten had, diende het huis als lokaal waar men aan werkloze inwoners allerlei handwerk leerde.

268. LEGERBILK : „uyt den legerbilck" (nota 1785) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 106vo; „vettegras ghe-naemt den langhen bilck ofte legherbilck" (1788) Mestdagh, nr 1890.

Idem als LANGE BILK, die over 700 m aan de LEGERVAART grenst.

269. LEGERBRUG: „ande legherbrugge" (1638) RV 31, Rez. 1632-42, f° 246vo; (Izabellavaart) „beghonnende noordt byde legherbrugge die light over de sluusvliedt vande waeterynghe van groot Reygarsvliedt" (1657) Jonckheere 1022, f° 1vo; „de nieuwe brugge over den Isabellevaerd by wylent de legerbrugge" (1785) RV 603, f° 96vo; „de Legaersbrugge" (1828) Grev 1828-29, f° 17ro; „Pont dit Leegersbrug" (1844) BWW; „het delven van den Isabella-vaert, beginnende van aen de Le-gerbrugge op den weg leidende naer het Haze-gras" (1865) Rek. Hazegrassluis 1865-66, p. 7.

Deze brug over de LEGERVAART, 650 m ten

noordoosten van SCHAPENBRUG, werd verlaten toen men in 1785 de HAZEGRASSTRAAT aanlegde. De brug staat nu, 100 m noordelijker, op de IZABELLAVAART.

270. LEGERVAART : „vuldelden den vaert te Wastcapelle" (1621) Reig 1621-22, f° 24vo; „de vaert die ghemaect wordt van Westcapelle tot int quartier van Reygarsvliet" (1622) RV 30, Rez. 1618-32, f° 116ro; „de vaert byde legherbrugge in Wastcappelle" (1642) Reig 1642-43, f° 12vo; „het uitdoen van den dam die d'Hollanders ghemaect hadden in het vaerdeken dat loopt naer t'fort van Isabelle" (1703) Reig 1703-04, f° 30vo.

In 1621-22 werd, vanaf de SCHAPENBRUG A, de verlande REIGAARSVLIET rechtgetrokken en omgevormd tot een kanaal ten gerieve van het leger op het Zwinfront (KZ, p. 247, en ill. nr. 5). De Legervaart diende ook enkele jaren als uitwateringsweg voor de watering REIGAARSVLIET.

271. LEKKERBEETJE A : „t'leckerbitse, alias tsteensticq" (± 1700) Aanw. 3590, f° 141ro; „genaemt het leckerbitse" (1753) KFW 22, Verp. f° 1ro; „zaeyland genaemd 't Lekkerstuk, gelegen te Westcappelle" (1825) De Flou IX, 551.

Idem als STEENSTUK C. Uit dit perceel van 1½ G trok de kerk van W een jaarlijkse rente van ½ hoet tarwe (1 hoet = 1,75 hl).

272. LEKKERBEETJE B : 'leckerbetje' (± 1780) Mestdagh, nr 1921. D 644

Een perceel in het 10e Grev, zonder nadere gegevens.

273. LENEBRUG : „anden landtwech die vander lenebrugge loopt inden heerwech" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 194ro; „beghinnende ande verbarden (sic) muelenwal, streckende vandaer oostwaert tot ande lenebrugge (1542) Reig 1542-43, f° 7ro; 'de lenebrugge' (1576) Wat. 717, f° 144vo.

Een voetbrug met een leuning, over de NOORD-WATERGANG A, bij de noordoosthoek van het SLAGVELD.

274. LEOPOLDUS: „de herberghe ghenampt Leopoldus” (1654) Proostse, nr 1567, f° 163vo; „een huus twelcke een herberghe is, hedent s’daags genaempt Leopoldus, daer meestre Jacques Lambiot inne woont” (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 80ro; „herberghe daer mr Pieter Faes woont 1670” (nota 1670); „herberghe Leopoldus daer Carel Dhulst woont 83” (nota 1683) Wat. 717, f° 293ro; „dherberghe daeropstaende genaempt Leopoldus” (1683) Proostse 240, f° 21ro; „Leopoldus, in het midden van het dorp, bewoont bij Pieter Bauden” (1768) RV 582, f° 100ro.

E 406

Deze herberg werd genoemd naar aartshertog Leopoldus, die van 1647 tot 1656 gouverneur van de Spaanse Nederlanden was (STP, p. 270). Tot voor enkele jaren Café Central, nu de Werkman, Dorpstraat 71.

275. LIEFHEBBERSSTRAAT: „verscheide personen uit de Liefhebbersstraat (vragen) eenen kasseiweg te bekomen” (1896) GAW, Notulen 1895-1908.

Het kan moeilijk anders of het gaat hier om de landweg, die nu Veldstraat heet. De Poppkaart toont reeds twee huizen langs dit straatje. De bebouwing groeide aan in de 2e helft van de 19e E.

276. LINIEDIJK: (aanvraag om) „den weg nr 9... te verdempen op den Liniedyk” (1893) GAW, Notulen 1888-95.

De CANTELMOLINIE bestaat uit een opgehoogde verschansing, die tevens een dijk vormt.

277. LONINSVLIET: „oost vander kerke bi Loninsvliete” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 45ro; „de adere diemen heet Loonisvliet” (1553) KFW 17, Ligger, f° 97vo; „een eecken buuse van een voet dagh, liggende t’eynde tloonisvliet, lossende inde vaert van Groot Reygarsvliet” (1676) Grev 1676-79, f° 22vo; ‘Ruisseau Roomsvliet’ (1844) BWW; ‘Roomsvliet’ (1884) AWW.

Persoonsnaam Lonin + vliet. Deze ader loopt van de OOSTDIJK A naar de VUILE VAART, die in 1651 door REIGAARSVLIET hergraven werd (hst. 2, par. 11).

278. LOODS: „landt datmen heet de loodtse” (1553) KFW 17, Ligger, f° 76vo; ‘de lootse’ (1780) Mestdagh, nr 1913 A.

A 49

Een perceel in het 7e Reig, tegenaan de KALVEKETEDIJK, waar een loods gestaan heeft.

279. MAAGDENHOFSTEDEN: „inden oostdyck, in eene jehende die heet der maegden hofstede” (1481) De Flou IX, 1064; „oostwaert over den oostdyck, in een ieghenootte ghenampt der Maechden hofstede” (1554) Reg. Kerk Oostkerke, f° 113ro.

Hier wordt de omgeving van de HOGE WAL B bedoeld. Het eerste lid is wellicht een persoonsnaam. De bewuste hoeve is misschien de HOGE BOOM.

280. MAAIKEN: „den noordtrams cappelschen waterganck, beghinnende van Ramscappelle ande huele int dorp, streckende vandaer naer Waestcappelle tot de hofstede, daer Ghelein Walewyn wuendt andt Maeyke” (1569) Reig 1569-70, 17ro; „den Noortwaterganck aen het bilcken genaempt het Maeyken, ende vandaer oostwaert streckende door de huele vande Kalverkeete” (1686) Reig 1686-87, f° 30ro; ‘t’mayken’ (± 1700) Aanw. 3590, f° 55vo.

E 150-51

Maaiken = maatken. Een weide in het 19e Reig, bij de noordoosthoek van de KALVEKETEHEULE. G. Walewin woonde bij de zuidwesthoek van die brug.

281. MAAIKEN THEUNIS HEULE: „den noordtrams cappelschen waterganck, beghinnende ande huele te Ramscappelle int dorp, streckende vandaer tot Maeij Thuenis huele... van Maey Thuenis huele voorseit tot Hubrecht f. Pietre van Cassele” (1560) Reig 1560-61, f° 16ro-16vo.

Een brug over de NOORDWATERGANG A, genoemd naar Maaiken Theunis, die vermoedelijk vóór G. Walewin op de hoeve bij de KALVEKETEHEULE woonde. Waarschijnlijk idem als deze heule.

282. MAATJESWEGEL: ‘Maetjenswegel’ (1844).

Een voetpad in het 18e Reig, dat van het MAAIKEN naar de SLUISE STEENWEG liep.

283. MAES MEETKIN : „metten dycke (= Keuveldijk) ande oostside, ende heet Maes meekin” (1464) Proostse 66, f° 17ro. A 286
Persoonsnaam + maatken; een perceel in het 2e Reig.

284. MAROKKENHOEVE : „Marokken-Seraph. De Roo” (1905) Lib. Mem. p. 8.
Een jongere naam voor de HOGE BOOM, die in de hoek van de MAROUX DREEF A staat. De plaatselijke uitspraak van Maroux luidt Maroks.

285. MAROUX DREEF A : „mijnheere van Oostkercke landtwech” (1553) KFW 17, Ligger, f° 43vo; „eenen uutwech die men heet mevrauwe van Archiers uutwech” (nota 1637) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 23ro; „een dreve... noordt-oostwaert tot anden dijk van Grevenijnghe uuijtcommende anden Schellebanck jehens over Baes dreve” (1672) BB 6, I, f° 385vo; „uijtweg toebehoorende mijnheer Maroux” (1808) Mestdagh, nr 1890; „Marouxdreeve, chemin de celui dit Houcksche straet à la route de Bruges à l'Ecluse” (1844) BWW; „den weg n° 52, Marox dreef genoemd” (1882) GAW, Notulen 1863-88; 'Maroxdreef' (1912) De Flou X, 197; 'Maroudsdreef' (1914) idem.

Van de OOSTDIJK A uit liep, door GREVENINGE, een weg naar de GREVENINGEDIJK. Die weg vormde een deel van het HOF TE REIGAARSVLIET, dat aan de boven vermelde personen toebehoort heeft. De familie Maroux is de laatste leenhouder geweest (hst. 4, par. 2).

286. MAROUX DREEF B : „scaepsweghelkin” (1501) BB 2, f° 89vo; „mevrauwe van Oostkercke landtwech” (1577) Jonckheere 1200, f° 3ro; „de dreve van Mynheer van Querques... een breede dreve streckende zuutoostwaert tusschen tghescheet vanden Noortpoldere ende Brixuspoldere” (1602) Aanw. 3655, f° 116ro en 120vo; „de leendreve van mynheere van Reygarsvliet” (1680) Oud Kerk-

arch. 416, Ligger Tienden, f° 137ro; 'Maroux Dreve' (± 1850) Poppkaart; „de oude Maroux-dreve” (1880) Grev 1880-82, p. 3. C 205-06
De noorddijk van de BRIXUSPOLDER behoorde, evenals de MAROUX DREEF A, bij het HOF TE REIGAARSVLIET. De dreef is vervallen, nadat de SCHAPENDREEF in voege kwam.

287. MASTAERTDIJK : „als de sluusmeesters ghelast waren, by t schriuen van Delplano, de dycken te hooghen” (1589) Reig 1589-90, f° 21ro; „den nieuwen dyck die gheleyt was anno 1590” (1602) Reig 1602-03, f° 16vo; „den dyck van wylent Delplano by tfort van St Frederic” (1613) Reig 1613-14, f° 31vo; „vier gaten inden Mostaertdyck” (1615) Reig 1615-16, f° 28vo; „den Mostaertdick loopende van Ste Frederyck naer St. Donaes” (1625) Reig 1625-26, f° 23vo; „den dyck van Delplano daer de nieuwe sluuse deser waterynghe in gheleyt es” (1626) Reig 1626-27, f° 18vo; „Joos Turfhoop, den Mostaertdyck” (nota ± 1700) Gilliodts 52, Paalboek Hoeke, f° 6ro; „sluijsen deser waeterijnghe gheleghen, d'een onder het fort van St. Donaes, ende d'ander (= Zwarte Sluis) onder de Mustaertdyck” (1735) Reig 1735-36, f° 22ro.

DE HOEKEVAART werd in 1589 afgedamd met een dijk, die 250 m ten oosten van de HOEKE-SLUIS, de GREVENINGEDIJK verbond met de Mastaertdijk, d.i. de dijk van de Pieter Cornelis Polder, die nu Swerts Polder heet. In de bedoelde dam bouwde REIGAARSVLIET in 1617 de ZWARTE SLUIS (hst. 2, par. 2). Vermoedelijk behoorde Swerts Polder toen aan Aarnout Mastaert. Hoe dan ook, de naam Mastaertdijk vorderde noordwaarts, en beduide tenslotte de GREVENINGEDIJK tussen het SINT-FREDERIKFORT en de NACHTEGAAL.

288. MASTAERTHOEK : 'Mastaerthouck' (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 3ro; 'de Mostaerthouckthiende' (1694) RPW 1694-95, f° 9ro; 'den Mostaerthoek' (1760) RPW 1760-61, f° 8ro.
Deze tiendesektie omvatte het westdeel van het 7e Reig, en werd genoemd naar Aarnout Mastaert,

eigenaar van de hoeve op A 47 (E. Van Zandweghe).

289. MEISJESSCHOOL : „eene Meisjes-school, bediend door geestelijke dochters van Brugge, reeds hier gevestigd” (1863) GAW, Notulen 1863-88.

In 1860 openden zusters van de Onbevleete Ontvangenis in hun KLOOSTER een school voor meisjes.

290. MEREPUT : „met eenen grooten pit op twestende” (nota \pm 1650) Wat. 717, f° 270vo; 'de meerepit' (\pm 1700) Aanw. 3590, f° 112ro; 't'merrieputken' (\pm 1780) Mestdagh, nr 1909 A.

E 590 west

M. Schönfeld, o.c. p. 200-210, wijst op de vele Noordnederlandse toponiemen gevormd met meer = waterplas. De Mereput lag in het 34e Reig.

291. MOLENBILCK : „eene bilck van 6 strynghe, met twee pitten ten zuutwesthende” (1602) Aanw. 3655, f° 120vo; „een leen groot 13 ghem. 75 roeden in Ste Anne ter Muyden, genaemt den meulenbilck” (1642) BB 3, f° 37ro; „heet den meulenbilck” (nota \pm 1700) Jonckheere 1250, f° 120vo.

C 143-49

Een leengoed dat bestond uit 5 G in het 28e Grev en 8 G in het 33e Grev, 300 m ten noorden van de SINT-ANNAMOLEN A. Feitelijk heette alleen dit laatste perceel Molenbilck. Die weide werd vermoedelijk door de uitbater van de genoemde molen gebruikt.

292. MOLENBRUG : „een nieuwe huele ligghende byde verbaernde muelenwal” (1538) Reig 1538-39, f° 4vo; „een huelbrugge in Waestcappelle ligghende over den Noordtramscappelschen watergang, ghenaeamt de muelenbrugge, byde hofstede daer Pieter Nef, gheseyt Muelenaere, wuendt” (1574) Reig 1574-75, f° 7vo.

De brug bij de VERBRANDE MOLEN, over de NOORDWATERGANG A.

293. MOLENDORP : (1905) Lib. Mem. p. 5. De wijk rond de DORPMOLEN.

294. MOLENDORP : (\pm 1910) A. Selen. E 500 Een vroegere herberg in het MOLENDORP. Dorpstraat 147.

295. MOLENHOEK A : „den muelenhouck van Waestcappelle” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 4ro; 'den meulenhouck' (1694) RPW 1694-95, f° 9vo.

Die tiendesektie omvatte het 50e Reig, en het deel van het 49e Reig waarin de WESTMOLEN stond.

296. MOLENHOEK B : „den wegwyzer in den Molenhoek” (1911) GAW, Notulen 1909-17; „in den Molenhoek tusschen den Grooten Molen en den Wegwijzer” (1913) idem.

De wijk rond de DORPMOLEN.

297. MOLENHUIS A : (100 R) „met het molenhuys ende molen hierop ten zuijpdeynde” (kaart 1746) Gilliodts 10, Omm. Reig, 40e bg.

Het molenhuis bij de DORPMOLEN. Daar staat nu Dorpstraat 156.

298. MOLENHUIS B : „metten houden muelwal ende muelenhuus van St Tanne muelen ten zuuthende wylent hierop staende” (1602) Aanw. 3655, Omm. Grev, f° 121ro.

Het vroegere molenhuis bij de SINT-ANNA-MOLEN A.

299. MOLENPAD : „de kercke ende den muelenpadt in 50 beghin der watringhe van Reijgarsvliete... daer de kerctie in licht” (1553) KFW 17, Ligger, f° 7vo en 60vo.

Die weg liep van de WESTWEG naar de WESTMOLEN. Het deel in het 50e Reig bestaat nog.

300. MOLENSTEDE : „dat in de Molenstee eene algemeene pomp zal geplaatst worden” (1886) GAW, Notulen 1863-88; „de pomp in de Meulstede” (1890) idem 1888-95.

Een andere naam voor de MOLENHOEK B. Die naam gold ook ca. 1910 voor het huis Oostkerkstraat 1, een vroegere herberg 150 m ten zuiden van de Dorpmolen (E. Boerjan).

301. MOLENSTUK : „den Aermen van Dudzeele... genaemt het molenstuk” (1574) Mestdagh, nr 1924 A.

Het perceel waarop de KALVEKETEDIJKMOLEN stond.

302. MOLENWEG A : (perceel in het 23e Reig) „andt muelenhuelkin... ende up de westside van desen stick licht den muelenwech (f° 12vo); den muelenwech int 51e beghin der waterynghe van groot Reygarsvliet” (1553) KFW 17, f° 65vo; „drevve ofte muelenwech” (1576) Wat. 717, f° 169ro; ’verdonckerden meulewegh’ (± 1780) Mestdagh, nr 1909 A.

Van de KALVEKETEDIJK uit kon men de WESTMOLEN bereiken langs een landweg, die vertrok bij het HOF TEN POELE, en door het 23e en 49e Reig liep. Anderzijds kwam een wegje uit Oostkerke, dat door het 51e en 43e Reig passeerde.

303. MOLENWEG B : (½ G) „die vanden Dunen ande westside daeran, ende heet den muelenwech” (1447) KOO, A 8, f° 499ro; „die vanden Dunen ende heet de muelenwech” (1464) Proostse 66, f° 9vo; „anden landtwech die vander verbarrender muelne loopt ten dorpe van Westcappelle waert” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 194ro; „tcloostere van Vauzelis muelenwech int 4e beghin van groot Reygarsvliete wateringhe” (1553) KFW 17, Ligger, f° 17vo; ’den muelenwech’ (1576) Wat. 717, f° 153vo en passim; ’Molenweg’ (1844) BWW; (Pieter Kerchof mag beschikken over) „een hoeksken grond, deel van den Ouden Molenweg, zijnen eigendom, liggende langst den Steenweg van Westcappelle naar Knocke” (1867) GAW, Notulen 1863-88.

De weg naar de VERBRANDE MOLEN bestond, van noord naar zuid, uit de volgende delen : de MONNIKENWEG A; de KALVEKETEDIJK; een landweg door het 21e en 40e Reig. Het zuid-einde is in de KNOKSE STEENWEG opgenomen.

304. MOLENWEG C : „ung chemin de moullin, appellé den bogaert, cheminant vers le moullin de

la Mude” (1552) RK 13718, RBB 1552-53, f° 8vo; „anden paelsteen anden muelenwech” (1577) Jonckheere 1200, f° 14ro; „mette oostsyde anden verdonckerden muelenwech” (1602) Aanw. 3655, Omm. Grev, f° 104ro.

De weg naar de SINT-ANNAMOLEN A liep door het 25e en 22e Grev.

305. MOLENWERF : (het 26e Reig begint) „upt land dat men heet de mulenewerf, nu toebehorende Jacob Clayman et vitri, scipman theys” (1447) KOO, A 8, f° 355vo; „bi Lonins vliete, metten westhende anden dyc vanden muelnewerve” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 45ro; (perceel in het 14e Grev) „byder ouder sluus van Reyghersvliete, ende zuudtwest vanden Palinchuuse... metten westhende anden Oostdyck, gheseit ten muelenwerve” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 177vo; (het 14e Grev) „beghinnende ten muelenwerfve zuudt byde Palyncstede, ende ande zuudtzyde vanden Brusschen bilck” (1602) Aanw. 3655, f° 63vo. Volgens M. Gysseling, Toponymie van Oudenburg, p. 90, beduidt werf een kleine ronde hoogte. Hier wordt misschien een molenwal bedoeld. We vinden echter geen bewijs dat op de bedoelde plaats een molen gestaan heeft. Ook blijkt uit de attestaties niet duidelijk of die werf lag in de noordoosthoek van het 26e Reig, of op het noordeinde van de OOSTDIJK A. Terloops wijzen we erop dat we in 1367 een Jan Claymans ontmoeten te Heist (HE, p. 34). Verder vermeldt de ligger van het St.-Klaraklooster in het 23e Reig een perceel van „Jacob f. Pieters Weyts, stierman te Heys” (ABB, C 230, f° 75vo, 1467).

306. MOLLESTUK : „t’mollestick” (± 1700) Jonckheere 1250, Omm. Grev, f° 89vo. D 752 Een perceel in het 20e Grev, bekend om de vele mollen.

307. MONNIKENWEG A : „der mueneken wech vanden Dunen” (1541) ABB, A 190, Renten SD, r° 46vo; „eenen landtwech gheheeten den muelenwech of muenekenwech, groot wesende 1 l 50 R, toebehorende den clooster van Vazelis” (1531)

ABB, A 190, Renten SD, f° 172vo; (150 R) „streckende vanden waterganck zootwaert tot anden Calverkeedyck, ende heet den Muenekinwech” (1576) Wat. 717, f° 26vo; „tclooster van Vauzelis... eenen wech genampt den muenyncken wech, die op het noordeijnde sig teeckent, en beplant” (± 1700) Aanw. 3590, f° 15ro; „150 R boomgaert end cantbosken van d'abdie van Vaucelles, genaemt den Meunijnckwegh” (1798) Mestdagh, nr 1929.

De monniken van Vaucelles bezaten een weg, die hun domein in het 3e Reig (KZ, p. 397), door het 4e Reig heen, met de KALVEKETEDIJK verbond. Het bedoelde wegje vormde het noordeinde van de MOLENWEG B. Het tracé is op de westzijde van A 260, over 250 m nog zichtbaar in het grasveld. Het zuideinde mondde vroeger uit 50 m ten westen van Kalveketedijk 180 (A 262).

308. MONNIKENWEG B : (278 R van Vaucelles) „heet den groenen lantwech” (1559) Gilliodts 19, f° 7vo; „den muenickenwegh” (1753) Kaarten-Plannen 527. A 528
De KLEINE KEUVEL, eigendom van Vaucelles, bezat een weg die, door het 2e en 4e Vo heen, met de Monnikendijk en de GROENE WEG verbonden was. Die laatste naam ging ook op de Monnikenweg B over.

309. MORIAAN : 'dherberghe den Moryaen' (nota ± 1760) Aanw. 6217, Omm. Reig, f° 300vo; „den Moriaan, in den westen, op het eijnde van het dorp, bewoont bij Pieter Onraet” (1768) RV 582, f° 97ro; 'de Moriaan' (± 1910) E. Boerjan. E 360
Een vroegere herberg, op het MORIAANS HOOFD. Westkapellestraat 493.

310. MORIAANS HOOFD : „bogaert, tmoriaens hoofd” (± 1700) Aanw. 3590, f° 136ro. E 273
Een kleine boomgaard, 100 m ten noordwesten van de KERK.

311. MORIAANSTRAAT : „de moorstraete” (kaart ± 1770) Gilliodts 10, Omm. Reig, 40e bg; „Moriaenstraet, chemin de Westcappelle au che-

min dit Heystsche straet” (1844) BWW; „herstelling der Moriaanstraat.. het deel zandweg dezer straat” (1867) GAW, Notulen 1863-88; 'Moriaenstraet' (1905) Lib. Mem. p. 5.

De WESTWEG ontleende die naam aan de MORIAAN. Nu Westkapellestraat genoemd.

312. MOTESTUKKEN : (214 R) „een weijnigh west over de motestucken” (1750) KFW 3, Ligger Pastorie; „de mote met twee motestucken” (1796) idem. E 292-93

Twee percelen naast de PASTORIEMOTE.

313. MUGGEVLIET : (een perceel) „in de prochie van Waescapelle benoerd der kerke, tusschen den Calvekeetdike of een zide, ende den Hugghevliet” (1336) ABB, Charters SD, Doos A 19, nr 140; „anden mugghevliet” (1464) Proostse 66, f° 6ro; „een groote gracht ghenampt mueghevliet” (± 1540) ABB, G 373, Ligger Kanonnikland W, f° 4ro; „de mueghevliet” (1576) Wat. 717, f° 23vo.

Een kleine ader in het 4e Reig. Zie nr 603 : HUGGEVLIET.

314. NACHTEGAAL : „de buijse bijde Nachtegael liggende onder de trensede van Cantelmo” (1663) Grev 1663-65, f° 13vo; „neffens dherberge de Nachtegael” (1667) Grev 1667-71, f° 24ro; (Jan Taminau pacht vanaf 1 mei 1663) „een erfveken vanden heerwech (= Greveningedijk) voor den Nachtegael, groot wesende 53 roeden, beghinnende van ant retranchement ofte dyck van Dom Andrea de Cantelmo, ende vandaer suutwaert streckende... daerop den voornoemden Tameaulx syn huus ghenampt den Nachteghaele metter scheure ende stallynghe nieuwelicx op ghebawwt heeft, mitsgaders gheleyt heeft syne bollebaene, ende beplant met diverse boomen ende haeghen” (1671) Grev 1671-76, f° 15ro; „het deursteken vande Linie liggende achter d'herbergeden Nachtegael” (1736) RV 476, Rek. 1735-36, f° 63ro; „den Aghtergael, een half ure van het dorp, op den wegh van Sluys, by het comptoir van St. Fredryck” (1768) RV 582, f° 8ro; „herberghe

de Nachtegael gemackt 1641" (1785) Kaarten-Plannen 250; 'Nachtegael' (1838) Kaart Drubbel; „de ligne van Cantelmo by d'herberg den Nachtegael" (1841) De Flou XI, 106.

D 564 Een vroegere herberg langs de GREVENINGEDIJK, in de zuidwesthoek van de WALLEBILK, die door de CANTELMOLINIE afgesneden is. Volgens de kaart van 1785 zou de Nachtegaal in 1641 ontstaan zijn. Die bewering kunnen we niet nagaan, omdat de rekeningen van GREVENINGE vóór 1663 ontbreken. We weten wel dat Taminiaux in 1663 een strook van de dijk pachtte, en daar een herberg bouwde. Het register van 1768 vermeldt: Jakob van Landschoot; 1773 Adriaan Vandevelde; 1787 Laureins Grimminck; 1791 Jan van Renterghem. Rode Osse Straat 9.

315. NACHTEGAAL: „het huys van Jan Tamieau, commis op de poste van Sincte Frederyck" (1665) RV 405, Rek. 1664-65, f° 65vo; „den grooten dyck loopende van sint Anne ter Muyde naer het Coninx comptoir" (1679) Grev 1679-83, f° 29ro; „het comptoir by den Nachtegael, ontrent het fort van St. Donaes" (1756) RV 51, Rez. 1753-58, f° 121ro; „sekeren commis op 't comptoir den Nachtegael by Sluys" (1769) RV 509, Rek. 17 68-69, f° 55ro.

Vanaf 1654 inden de Spaanse Nederlanden rechen op de goederen, die uit het noorden ingevoerd werden (R. De Keyser, R.d.P. 8e jg. p. 40-43). Men richtte verscheidene kantoren in, o.a. op de GREVENINGEDIJK ten noordoosten van het SINT-FREDERIKFORT. De oudst bekende bediende is Taminiaux (hst. 2, par. 11 en 23). Het drukke verkeer zette hem aan, om naast het kantoor de herberg NACHTEGAAL te bouwen. De doeanepost nam die naam over.

316. NACHTEGAAL: 'Nachtegael' (1844) BWW; „De Nachtegaal - Ch. Callant" (1905) Lib. Mem. p. 8.

Nadat de NACHTEGAAL als herberg vergeeten geraakte, ging de naam over op de hoeve D 568 (V. Snauwaert).

317. NACHTEGAALBRUG: „de nieuwe brugge aende Nachtergaele" (1757) Eie-Reig 1757-58, f° 15vo; „de steenen brug met coulissen tot het plaetsen van schofbalken, gelegen aen het gehugt den Nachtegael" (1838) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, Inl. 20.

De brug over de CANTELMOVAART, 50 m ten oosten van de herberg NACHTEGAAL.

318. NACHTEGAALSLUIS: 'Achtergaelsluysse' (1785) RV 603, f° 251ro; „de schofbalcken voor de loose heeft doen leggen in de achtergaelsluijse" (1790) Eie-Reig 1789-90, f° 37vo; „het leggen der balken in d'heule by den Nachtegael" (1830) Grev 1830-32, f° 8vo.

Onder de NACHTEGAALBRUG stond een sluisje met schuifbalken.

319. NACHTEGAALSTRAAT: „Straete naer den Achtergaele" (± 1785) Mestdagh, nr 1903 D; „de verzanding van een deel der straat leidende van Westcappelle na den Nachtegael" (1860) Grev 1860-62, f° 9vo; „de Nachtegaalstraat" (1905) Lib. Mem. p. 5.

De weg die van de HOEKSE STRAAT naar de herberg NACHTEGAAL loopt.

320. NACHTEGAALWEGEL: „Nachtegaelwegel, sentier du chemin dit Houcsche straet au hameau de Nachtegael" (1844) BWW.

Dit voetpad takte in het 10e Grev van de SINT-ANNAWEGEL af, en liep zuidwaarts naar de wijk rond de NACHTEGAAL.

321. NEDERE HEERWEG: „den nederen heerewech" (1577) Jonckheere 1220, f° 9vo; „den nederen heerewech" (1602) Aanw. 3655, f° 101ro; „den nederen heerweg" (1872) Grev 1872-74, p. 4. De heerweg tussen het 22e en 23e Grev was 'neder', vergeleken met de nabije OOSTDIJK B.

322. NELLE KERFS HUL: „wylent eenen meulewal, genaemt den verbrande meulewal, ende alsnu Nelle Kerf hul" (kaart 1767) RV 15990, Omm. Reig, f° 158ro.

De wal van de VERBRANDE MOLEN werd in de 18e E gebruikt door Petronella Kerf.

323. NIEUW ZWIN : „vanden dycken vanden nieuwen Zwene” (1538) Reig 1538-39, f° 2ro; „anden dyck vanden nieuwen Zwene” (1602) Aanw. 3655, f° 9ro.

De term zwin beduidde een waterloop in de kustvlakte (KZ, p. 425). Vergeleken met het OUD ZWIN A was de HOEKEVAART een nieuw zwin.

324. NIEUWE BRUGSE POLDER HOEK : „den nieuwen Brughschen polder thiendehouck” (1677) RPW 1677-78, f° 11ro.

Bij de afbakening van de tiendesekties werd de NOORDPOLDER bij de Brugse Polder gevoegd, en verwierf daardoor de naam van de oorspronkelijke tiendehoek. De bewuste hoek omvatte ook het zuiddeel van het 32e en van het 33e Grev.

325. NIEUWE OOSTDIJKHOEK : „eene tiende diemen heet den nieuwen oostdyck” (\pm 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 6vo; „nieuwen oostdyckthiende” (nota \pm 1700) Jonckheere 1250, f° 107vo.

Deze tiendesektie omvatte : het 1e Vo; de BUTSPOLDER en de VAGEVIERSPOLDER, voor zover die in W lagen; het 2e Vo; het NIEUWLAND A; de BAESPOLDER; de omgeving van het STERREFORT. De hoek ontleende allicht zijn naam aan de dijk die, op de westoever van het NIEUWLAND A, enige tijd de oostgrens van de inpoldering vormde.

326. NIEUWE POLDER : „de polro novo domini Johannis Tobbins” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintinsabdij, f° 42ro; „vanden nieuwen poldere” (1553) KFW 17, Ligger, f° 46vo.

De NOORDPOLDER werd nog in de 16e E 'nieuw' genoemd.

327. NIEUWLAND A : „alzo verre als tselve zyn voorseide Nieulandt strect” (1480) Charter, blauw nr 3791 (zie Vier Ambachten); „eenen dyck (= westzijde) jegens t Nieuwelant” (1576) Wat. 717, f° 1ro; „26e beghin, tnieulandt (f° 106vo); den

dyck (= oostzijde) jehens tnieulandt” (1602) Aanw. 3655, f° 107vo; „tot desen houck (= Volkaartsgotehoek) es toegheleyt het Nieulant, hierinne begrepen met de dycken an beeden zyden, streckende vanden goede te Palynckhuuse noort-oostwaert tot anden zeedyck voor den Wittenhuuse” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 14vo; „den nieuwlanschen dijk (= westzijde) synde waeterynghe van Grevenijnghe” (1764) Kaarten-Plannen 52; „geplaneerden dijk van het Nieuwland” (1815) Mestdagh, nr 1959 A.

De schorren langs de REIGAARSVLIET, van het PALINGHUIS tot het Wit Huis, werden in 1422 ingedijkt. Die landaanwinst was 'nieuw' vergeleken met de oudere polders op beide zijden. Het in 1480 bedoelde deel van het Nieuwland behoorde aan Jan Reyphin, die tot 1476 ook de VIER AMBACHTEN bezat.

328. NIEUWLAND B : (een perceel) „in Waescapelle, an den dyc also men gaet ter Kovele waerd, ende heet tnieuwe land” (1334) ABB, Charter SD, Doos A 19, nr 132; (750 R) „heeten tnieuwelandt” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 47ro.

A 318-23

Een perceel in het 4e Reig. De term 'nieuw' bedoelde dat het perceel van weide tot akkerland omgezet was.

329. NOBIS : „daer zyn hofstede up staet, ghenaedt Nobis” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 195ro; „een hofstede metten boogaerdeken, ghenaedt Nobis” (1576) Wat. 717, f° 191ro; „twee woonsten genampt Nobis” (1674) Aanw. 3590, f° 128vo.

E 243

Een verdwenen hoeveke in het 37e Reig, waarschijnlijk genoemd naar een persoon. Reig 1599-1600, f° 10ro, vermeldt een „Pieter van Biesebrouck, ghezeyt Nobis”, te W.

330. NOORDBOOMGAARD A : „de hofstede daer Adriaen de Wielmaker up woent, metten Noortbogaerde” (1447) KOO, A 8, f° 477vo.

F 78-81

Een boomgaard in het 23e Reig.

331. NOORDBOOMGAARD B: „ende Noortbogaert” (1553) KFW 17, Ligger, f° 4vo. E 29-31
Een boomgaard in het 22e Reig.

332. NOORDBOOMGAARD C: „een zeere cromme platse... Noortbogaert” (1576) Wat. 717, f° 303ro; „eenen heeckenboom om een voetbrughe (= de Lenebrug) over den waterganck anden Noordtboomgaert” (1674) Aanw. 3590, f° 138vo.
E 250-51

Een boomgaard in het 40e Reig.

333. NOORDMOLEN A: „an eenen landwech (= Molenweg B) die van der muelne strect ten dorpe waert” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 50ro; „daer den muelenwal in licht van wylent de Noortmuelene van Westcappelle” (nota ± 1670) Wat. 717, f° 147ro; „den Noortmuelenwal in 21 begin... 72 roeden sijnde den Noortmuelenwal, synde alsnu zaylant” (1735) RAB, Winendale 8 C.

De VERBRANDE MOLEN stond ten noorden van de dorpskom.

334. NOORDMOLEN B: „une dixme apellé Vaerdenaerspolder... le noortmolin de Waestcappelle” (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger, f° 68ro. De KALVEKETEDIJKMOLEN was de opvolger van de NOORDMOLEN A.

335. NOORDPOLDER: „vanden Noordpolre” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 7ro; „inden Noordpoldre” (1501) BB 2, f° 89vo; „30e beghin, inden Noortpoldere, tcleen Reygarsvliet (° 115ro); 31e beghin, in Cleen Reigarsvliet, Noortpoldere” (1602) Aanw. 3655, f° 117ro; „den Noordpolder” (1848) Mestdagh, nr 1937.

De NIEUWE POLDER was, ruim drie eeuwen, de meest noordelijke landwinning op de rechteroever van de REIGAARSVLIET.

336. NOORDWATERGANG A: „den Noordwaterganck byden Verbranden muelenwal” (1547) Reig 1547-48, f° 9ro; „in Waestcappelle inden Noortwaterganck” (1588) Reig 1588-89, f° 6vo; „den Noortwaterganck beghinnende aen Rams-

cappelle dorpt, tot aen Westcappelle tot in het Crommewater” (1710) Reig 1710-11, f° 43vo; „Noord Watergang” (1884) AWW.

Deze vroegere kreek was, binnen de KALVEKETEDIJK te W, de meest noordelijke watergang, en tevens het verlengstuk van de Noordwatergang te R.

337. NOORDWATERGANG B: „over den Calverkeetdyc ende zuud over den Noordwaterganck” (1468) BB 1, f° 109vo; „eenen waterganck, beghinnende byder hofstede toebehoorende die vanden Jacoppinessen, daer Pieter f. Pieters Gheyle wuent, staende binde prochije van Heyst, streckende vandaer oostwaert naer de hofstede daer Jan f. Marcx Lambrechts wuent (nu W. Meysman), ende es ghenaeamt den Noordwaterganck” (1543) Reig 1543-44, f° 11ro; „tot anden Noordwaterganck” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 3 ro.

Een andere naam voor de KNOKSE WATERGANG, voor zover die ten noorden van de KALVEKETEDIJK ligt. Dank zij de tekst uit 1543 vernemen we dat de Jakobinessenhoeve te Heist toen reeds aan het bedoelde klooster behoorde.

338. NOORDWEG: „den weg genaemd den Noordweg” (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 104.

De weg tussen het 44e en 47e Reig.

339. ONZE-LIEVE-VROUW-KAPEL: „den lantwegh (= Westweg) loopende van het dorp naer het Capelleken” (1738) KFW 3, f° 2ro; 'cappelleken' (1780) Mestdagh, nr 1918 A; „eenen steenen pat light ontrent het Capelleken van O. L. vrouwe” (1796) KFW 3, Ligger Pastorie, 'Cappelleken' (1806) Mestdagh, nr 1958; 'Chapelle' (± 1850) Kaart Vandermaelen; „om de verzanding of kalsijding te bekomen der Moriaanstraat aan het kappeletje” (1888) GAW, Notulen 1888-95; „het kappelletje tenden de Morianestraat” (1905) Lib. Mem. p. 6. E 295

Die kapel stond in het 41e Reig, op een perceel van de kerk van Knokke. We weten niet door wie dit gebouw opgericht is. Te W waren er steeds

twee O.-L.-V.-meesters die de goederen van hun kapellanie beheerden, en het O.-L.-V.-altaar onderhielden. In 1641 voerden paters Karmelieten de verering van O.-L.-V. met het Skapulier in (hst. 2, par. 8). Daarna ontwikkelde zich zulke vurige devotie, dat de vizitatie van 1715 wees op de talrijke wijgeschenken, die de kerk als gevolg daarvan gekregen had. Zie de inventaris in hoofdstuk 2, paragraaf 26.

Opdedrinck, o.c. p. 59, deelt mede dat de gewoonte opkwam om levende dieren aan O.-L.-V. te offeren. In 1831 plaatsten de O.-L.-V.-meesters bij de kerk een hok om deze offeranden te bergen. We beschikken over een rekening van de inkomsten en uitgaven „t'eere van O.L.V.", die loopt van 1845 tot 1880. In het midden van de 19e E was Frans Mareyt tesorier, na hem Pieter Devriendt. De kapel werd op tijd en stond gereinigd en hersteld. Het O.-L.-V.-beeld werd opgesmukt. In 1857 kostte „den mantel van O. L.V." 307.74 Fr. De tesorier vergoedde de pastoor voor zijn jaarlijkse missen en loven, en de koster „voor het uijtstellen van het O. L.V. beeld, en het verkopen aan de kerkstegele".

De voornaamste inkomsten sproten immers voort uit de geschenken in natura. We noteren in 1846 17 kalveren, enkele stukken vlees en boter, in andere jaren ook kiekens, konijnen of „een melkverken". Er kwam geld uit de schaal, „uijt den offerblok in de kerke", en uit de offerbus in de kapel. In 1845 maakte Jan van Lerberghe „een offerbusse en slot in de cappelle". De jaarlijkse afrekening sloot meestal met een overschot, dat varieerde van 50 tot 150 Fr (KFW 202).

„Een kapelleken van O. L. Vrouw, in metselwerk, met ijzeren deur en tralie, eigendom der kerkfabriek van Ste Margareta te Knokke", werd in de zomer van 1942, op het bevel van de Duitse troepen, afgebroken. „Beeld en voorwerpen zijn door de zusters uitgenomen en ter beschikking gehouden van het kerkbestuur van Knokke. Een gedenksteen in gebakken aarde droeg het jaartal 163.; een hoek was afgebroken en is ook verdwenen" (Lib. Mem. p. 91). De oorsprong van de kapel zou dus ca. 1635 liggen.

340. OOSTDIEFHOEK : „es tbeloop ghenaeamt de Oostdiefhouck" (1602) Aanw. 3655, f° 50; 'Oostdiefhouck' (1674) Aanw. 3590, f° 200ro; 'Oostdiefhouck' (1766) Mestdagh, nr 1933. Het oostelijk deel van de DIEFHOEK.

341. OOSTDIJK A : „den ouden oostdyck ande oostzyde" (1501) BB2, f° 98vo; „anden Oostdyck" (1576) Wat. 717, f° 202vo; „vanden Brooloosen ofte Oostdyck suutwaert" (1673) Reig 1673-74, f° 8ro; „met het oosthende aen den grooten en cleenen oostdijck" (1732) ABB, A 185, Ligger Tienden, f° 4ro; „den Blooloozendyk genaemd den Oostdyk" (1828) Grev 1828-30, f° 6ro.

De oostelijke sektor van de Evendijk te W kreeg de bewuste naam. De bepaling 'groot' slaat allicht op het deel dat het formaat van een dijk behouden heeft, en 'klein' op het noordeinde dat afgevlakt is.

342. OOSTDIJK B : „den dijck van Greveninghe, dictum den ouden Oostdijck" (1577) Jonckheere 1200, f° 9vo; „den dyck van Grevenynghe ofte Oostdyck" (1602) Aanw. 3655, f° 138ro; „Geplaneerden Oostdyk" (± 1850) Poppkaart.

De oostelijke sektor van de GREVENINGEDIJK. Is in de aanpalende percelen opgenomen.

343. OOSTKERKSE STRAAT : (zand voeren) „in de Oostkerke-straat" (1823) Eie-Reig 1823-24, f° 25ro; „den buurtweg nr 4, en genaamd Oostkerksche straat" (1868) GAW, Notulen 1863-88; „de putten op de zoomwegen langs de Oostkerksche kalsijde" (1912) idem 1909-17.

De bedoelde straat liep enerzijds naar Brugge, en anderzijds naar Oostkerke. De naam Oostkerkse Straat kwam laat in zwang, omdat de verbinding met Brugge belangrijker leek.

344. OOSTKERKSE WEGEL : „een voetbrugge die gheleyt es over thoude Zwin, alzo men van Oostkercke naer Waestcappelle gaet" (1540) Reig 1540-41, f° 4ro; „de hooghe brugge die licht over t Zwin by Roegier Versuers hofstede daer hy wuendt, aldaer men gaet naer Oostkercke" (1565)

Reig 1565-66, f° 19ro.

Het voetpad naar Oostkerke vertrok bij de zuidwesthoek van het KERKHOF, doorkruiste het 38e en 34e Reig, stak de Scheidingsader over, en sloot te Oostkerke bij de Lange Wegel aan (R. De Keyser, 6e jg. nr 1, Kaart van Oostkerke). De vermelde voetbrug lag in Oostkerke.

345. OOSTLEED : „eene tiende diemen heet de Oostleed, an beeden ziden vanden ouden Zwene” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1vo; (41 G 250 R werden) „ghetrocken uuyt de Oostleethiende ende gheleyt met den Kerckhouck van Waestcappelle, welke 41 G 2 lynen 50 R zyn deerste partijen int 34e beghin van groot Reygarsvliet waternynghe, oostwaert over d'adere die licht int ghescheet van Oostkercke ende Waestcappelle prochien, totten naesten landwech” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 4ro.

We ontmoetten de term 'leet' reeds in : „decimam in Utkerke, que dicitur Oestileet” (f° 40ro); „decime sue in Utkerka, que dicitur Oestileed” (1245) ABB, A 127, Cart. SD, f° 118vo. De Latijnse vertaling luidt 'ductus'. Zie Uitk. 87 en 128. Verder kennen we de betwisting uit 1291, aangaande de kosten „ten ghelede ter vorseider tiende” (HE, p. 377). Leet/geleet beduidde het recht om de tiendeschoven uit de velden weg te halen, verder het tiendegebied zelf. Zie ook „decimae Oostlet, Westlet” te Kemmel in 1345 (ABB, A 47, f° 2vo. Bij de oudste indeling van het tienderrecht van St.-Kwintinsabdij in het ambacht Oostkerke, werd het grondgebied op de oostzijde van de heerweg tussen Oostkerke en W Oostleed genoemd, en de westzijde Westleed. Die twee uitgestrekte sekties werden later in kleinere hoeken verdeeld. De tekst uit 1628 bedoelt dat de zuidhoek van het 34e Reig aanvankelijk niet bij de KERKHOEK behoorde.

346. OOSTPOELHOEK : „de thienden vanden Oostpoelhock” (1673) RPW 1673-74, f° 9vo; „den Oostpoelhoeck” (1760) RPW 1760-71, f° 7vo. Het oostelijk deel van de POELHOEK.

347. OOSTSCHILLEMANSHOEK : „den Oostschillemanshouck” (nota ± 1700) Jonckheere 1250, f° 33vo.

Het oostelijk deel van de SCHILLEMANSHOEK.

348. OUD ZWIN A : „in loco nuncupato Reinigersvliete, qui quidem locus dicitur antiquum Zwin” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintins, f° 44ro; „in parochia de Waescapella... a parte fluvii de Swinne a parte west” (1329) ABB, Charters, doos A 12; „in prochia de Waescapelle, oost de ecclesia... den ouden Zwene ex altera (parte)” (1396) ABB, A 187, Cart. SD, f° 72vo; „ant houde Zwin” (1447) KOO, A 8, f° 488vo.

Het Oud Zwin van de stad Brugge werd vóór 1300 tot de KWINTINSLUIS doorgetrokken (hst. 1, par. 10). Blijkens de tekst uit 1324 had de naam zich reeds tot de SLUIZEN VAN REIGAARSVLIET doorgezet.

349. OUD ZWIN B : „binder prochie van Waescapelle, metten oostende an toude Zwin” (1402) Charter, blauw nr 3316; „int houde Zwin 2 R breet int half maerte water” (1602) Aanw. 3655, f° 56vo; „het oude Zwin” (1788) Mestdagh, nr 1890; „het oude Zwyn ofte vuyle vaerd” (1821) Mestdagh, nr 1927.

Ook de zijtak van de Zinkval, die door GREVENINGE kronkelde, werd zwin geheten. Na de indijking kwam de bepaling 'oud' op.

350. OUDE OOSTDIJKHOEK : „eene tiende diemen heet ouden Oostdyc” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 6ro; „Ouden Oostdyck” (1665) Kaarten-Plannen 747.

Deze tiendesektie aan de oostzijde van de OOSTDIJK A of Oude Oostdijk omvatte het 8e tot 15e Grev.

351. OUDERLINGENGESTICHT : „een gesticht van ouderlingen in de gewesene oude vrye school zal geopend worden” (1889) GAW, Notulen 1888-95; „de Moriaanstraat tot aan het ouderlingengesticht” (1893) idem; „den weg van 't gesticht tot aan 't kapelletje” (1910) idem 1909-17.

E 356-57

Op het verzoek van pastoor Delbecque zond het klooster van de Zusters van Liefde van Kortemark ca. 1885 de zusters Margareta en Bibiana „om de typhusziekte, in het dorp heerschende”, te bestrijden. De zieken werden verpleegd in „het oud schoolhuis”. Vanaf 1889 verzorgden de zusters ook de gebrekkige ouderlingen (hst. 4, par. 10). De oude SCHOOL B werd in 1893 omgebouwd tot wat „nu nog de linkervleugel van het gesticht vormt”. De aangroei van het aantal „zieken en ouderlingen” verplichtte de zusters om in 1898 „de rechtere vleugel van het gesticht” en een kapel te bouwen (Lib. Mem. p. 83, gegevens in 1939 neergeschreven door pastoor Vanderstichele). De term 'gesticht' wijkt nu voor de naam „Rustoord O.-L.-V. van Troost”.

352. PAARDENKERKHOF: „ant gheleet jeghens t'kerchhof van tfort van St Frederyck” (nota 1637) Jonckheere 1250, f° 14vo; „t'peerdekerckhof aende sluijsse” (1731) RPW 1731-32, f° 46ro; „het fort St. Fredrijck met het peerdekerckhof” (1760) Grev 1760-63, f° 25vo.

Het terrein bij de zuidoosthoek van het SINT-FREDERIKFORT diende als begraafplaats voor de paarden van het garnizoen. KZ, p. 402: Paardenkerkhof van het Sint-Izabellafort.

353. PADDENAART: „in Waescapelle... in Paddenaerde” (1396) ABB, A 187, Cart. SD, f° 81ro; „Paddenaerd” (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1ro; „eene jeghenode gheheeten Paddenaerde” (1508) RAG, Middelburg 4, f° 128ro; „den heerwech duer den Paddenaert voorby de muelen van Waescappelle tot an Spetelyncx huelbrugghen” (1573) Reig 1573-74, f° 13vo; (het 42e Reig ligt „inden Paddenaert thiendehouck met het 43e, 44e, 47e, 48e, 49e ende 50e beginnen van Vermandois” (nota ± 1700) Gilliodts 10, f° 306ro).

Deze tiendesektie omvatte de boven opgesomde beginnen. Als verklaring kan gelden: padden + aarde. Uitk. p. 131: Paddenaert. De Flou citeert enkele padde-toponiemen. In 'pad' ziet hij een waternaam.

354. PALINGHOEK: „den palinckhouck” (1694) RPW 1694-95, f° 8ro; „den palinckhoeck” (1760) RPW 1760-61, f° 8vo.

Deze tiendesektie omvatte: het 1e Reig met het PALINGHUIS; het 2e Reig ten zuiden van de GROENE WEG; het 4e Vo; het westdeel van het 2e Vo.

355. PALINGHUIS: „oost vander kercke ende zuudt vanden Palynchuse” (1527) De Flou XII, 274; „de hofstede ten Palijnchhuuse, liggende int ghescheet van dese waterynghe ende de waterynghe van Valckaersgoote” (1576) Wat. 717, f° 1ro; „dhofstede ende landt ghenaeemt de Palynckstede” (1642) BB 5, 1, f° 156vo; „de Palynckste daer Jan d'hondt anno 1669 by pachte up woondt” (1672) BB 6, 1, f° 334ro; „Hofstede joncker Le Bailly de Tillegghem, genaemt de Paelynck Sté, daer Leonard De Visch 1788 woont” (1788) Mestdagh, nr 1890; 'Polinkhuis' (1838) Kaart Drubbel; „De Palinck Stee” (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap.

Die hoeve staat op de Monnikendijk langs de oostzijde van het 1e Reig. Aan de zuidkant van de hofstede lag de noordelijkste van de SLUIZEN VAN REIGAARSVLIET. In die sluis stelde de Heer van het HOF TER KALVEKETE zijn 'palynczete' (hst. 4, par. 3) liever dan in de zuidsluis, die gedeeltelijk aan Brugge behoorde.

356. PALINGPOT: „de herberg den Palingpot langs den nieuwe steenweg (= Hoekse Straat)” (1893) GAW, Notulen 1888-95; „De Palingpot” (1905) Lib. Mem. p. 5. E 766

In die herberg vergaderden de palingvissers van het OUD ZWIN A. Hoekestraat 71.

357. PANJAERT: „hofstede Pangaers, daer Jakob Eeckhaut woont 1714” (1715) Kaarten-Plannen 733; „hofstede dhoirs Pangaert” (1765) Kaarten-Plannen 831; „Joncker Jan Baptiste Pangaert” (kaart ± 1770) Gilliodts 10, Omm. Reig, 44e bg; 'Pangaert' (1838) Kaart Drubbel; 'Pangaert' (± 1850) Kaart Vandermaelen. F 214

Deze hoeve in het 44e Reig behoorde in de 18e E aan de familie Panjaert.

358. PAPESTUK : „een stick ghe-naempt spapenstick” (1602) Aanw. 3655, f° 49ro. D 302
Een perceel in het 12e Grev, genoemd naar een zekere „de Paep”.

359. PARADIJS : „eenen keersenbogaert ghe-naempt tparadys” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 195 ro; „een stick keersebogaert genampt tparadys” (1674) Aanw. 3590, f° 138ro.

E 254 oost

Een boomgaard naast de HELLE B. Het paradijs is de tegenhanger van de hel.

360. PASTORIE : „de huusinghen vanden pastor ende coster” (1635) KFW 27, Rek. 1635-36, f° 37vo; „het pastoreel huys” (1694) RPW 1694-95, f° 41vo; (82 R) „is de priestragie daer den heere deken ende pastor van Westcappelle inne woont, met het costerie huys ten westejinde daerop staende” (1706) KFW 18, f° 69vo; 'Cure' (1858) Mestdagh, nr 1894 D; „de Pastorij” (1866) GAW, Notulen 1863-88; „het pastoreel huis” (1905) idem 1895-1908.

Na de godsdienststroebelen werd de PRIESTRAGE niet heropgebouwd. De pastoor vestigde zich ca. 1610 in de vroegere KAPELLANIE B. Dit huis is ca. 1641 verder uitgebouwd (hst. 2, par. 8).

361. PASTORIEMOTE : „de pastorie mote” (1527) De Flou XII, 438; „in loco dicto aquis cincto, qui continet 60 circiter virgas, amoenus certe et nonnihil est elevatus dictus locus” (1640) NK 397, f° 29ro; „presbyterium quod vocatur de mote” (1716) NK 399, f° 8vo; „de pastoriemote” (kaart ± 1760) Gilliodts 10, Omm. Reig, 40e bg; „genaempt de pastoreele mote daer eertijds het pastoreel huys heeft op gestaen” (1785) KFW 7, f° 1vo.

Nadat de PRIESTRAGE verdwenen was, bleef de mote over waarop het huis gestaan had. De tekst uit 1640 betekent : die plaats is omringd met water, en ca. 230 m² groot; die plek is heel aange-naam en enigszins opgehoogd.

362. PEREBOOMSTUK A : „heet peerboom-

stick” (1576) Wat. 717, f° 168vo. F 125
Een perceel in het 23e Reig. Twee verklaringen : 1. pereboomgaard; 2. perceel met een opmerkelijke pereboom.

363. PEREBOOMSTUK B : „heet t peerboomstick” (1602) Aanw. 3655, f° 38vo. D 706-10
Een perceel in het 10e Grev. Zie nr 362.

364. PHILIPS BOOMGAARD : „Jan Philips causa uxoris” (nota ± 1640); „de helle, geseyt Philips bogaert” (nota ± 1680) Wat. 717, f° 302vo.
De HELLE B behoorde ca. 1650 aan Jan Philips.

365. PIETER BEILS DIJK : (130 R) „de wedewe et libri Matheus Beils ten noorthende daeran ende es den dyc” (1447) KOO, A 8, f° 497ro; „Pieter Beils dyc ande westside (nl. van Nieuwland B)” (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 47ro; „Matheus f. Vincent Beels dyc” (1464) Proostse 66, f° 6ro; „den kueleve dyck, gheheeten van houden tyden Pieter Beys dyck” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 168ro; „Pieter Uuterwulghe... comende van Jacob Calaerts ende Jacob f. Vincent Beilz... een dycxkin streckende oostwaert totten waterganck ant huelkin (= Keuvelheule)” (1576) Wat. 717, f° 20vo. Ca. 1450 behoorden het zuid-einde van de KEUVELDIJK, nl. van de MUGGEVLIET 500 m noordwaarts, en enkele aanpalende percelen aan Pieter Beils. De naam is vóór 1600 vergeten geraakt.

366. PLAAT : „Banc de sable ou il y a 2 pieds d'eau au marée ordinaire” (± 1785) Kaarten-Plannen 355; „de scheuringe der Plaete voor onse werken gelegen” (1796) Rek. Komm. 1792-97.
Idem als GROTE PLAAT.

367. PLATERIE : „de Plaeterie by het fort van Ste Isabelle” (1645) Reig 1645-46, f° 14ro; „inden nieuwen ghedolfven waeterganck inde Plaeterie” (1663) Grev 1663-65, f° 14ro; „Plaeterie in Westcappelle” (1785) Kaarten-Plannen 250.

Nadat de GEUL VAN REIGAARSVLIET gedicht was, bleef binnen de GRAAFJANSDIJK een moerassige plaat over.

368. PLOMPAART : „de plompaerdt groot 6 G 46 R” (losse nota 1672) Aanw. 3590, 34e Reig. Een perceel in het 34e Reig, misschien E 681; 683-86. MW : plomp = poel; waterplant.

369. POELHOEK : 'Poelhoc' (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1ro; „inde prochie van Waescapelle, inden Poelhoc” (1435) BB 1435, f° 77vo; „een thiende ghenampt den Poelhoc” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 3vo. Deze tiendesektie, waarin het HOF TEN POELE stond, omvatte het 22e, 23e, 24e en 41e Reig.

370. POELPUT : „een driehoucte stic, ende heet Poelpit” (1447) KOO, A 8, f° 428ro; „met eenen grooten diepen waterpit bijden noortoosthouck” (1576) Wat. 717, f° 298ro; „een driehoucte stic, ende heet Poelpit” (1674) Aanw. 3590, f° 134vo.

E 324

Deze put in de BLEEKSTEDE was waarschijnlijk uit de schorretijd overgebleven, en na de indijking uitgediept om te dienen als waterreservoir voor het groeiende dorp. De inwoners gebruikten dit water ook bij het bleken. De put lag bij de zuidwesthoek van het huis W. Theerens, en is een eeuw geleden opgevuld.

371. POELWEG : „upden Poelwech” (1541) Reig 1541-42, f° 11ro.

De HEERWEG loopt langs het HOF TEN POELE.

372. POLDERSTUK : „dat men heet tpolderstic” (1447) KOO, A 8, f° 459vo; „ghenaempt t'polderstick, met een vervallen huijseken opt oosthende hieropstaende” (1576) Wat. 717, f° 330ro.

F 3

Dit perceel van 1 G 56 R is het enige waaruit het 47e Reig bestaat. Was die naam ironisch bedoeld?

373. POLDERTJE : „genaemt het polderken” (1674) Aanw. 3590, f° 3ro. A 346-51
Het deel van het 2e Reig langs de Monnikendijk.

374. POMPOENEKOT : „hofstedeken genaemt het Pampoenekot” (1810) Mestdagh, nr 1968; „te Westcapelle, op d'hofstede het Pampoenekot, tegen den Nachtegael” (1842) De Flou XII, 290.

D 814

Een verdwenen hoeveke in het 18e Reig.

375. PONIS HOF : „t'hofstedeken, heet Ponis hof” (1576) Wat. 717, f° 276vo; „heetende Porins hof” (1674) Aanw. 3590, f° 116vo. E 667
Persoonsnaam + hof. Een verdwenen hoeveke in het 34e Reig.

376. POPULIERENSTUK : „het populierestuck” (1674) Aanw. 3590, f° 14ro. A 265

Een perceel in het 4e Reig, beplant met populieren.

377. POSTKANTOOR : „het Postkantoor van Westcappelle” (1872) GAW, Notulen 1863-88; „de woning van den postmeester stockx” (1887) idem; „ons postbureel” (1890) idem 1888-95. E 323
In 1860 werd te W een postkantoor gevestigd in Dorpstraat 116 (hst. 3, par. 5). Jozef Stockx, grootvader van W. Theerens, is de oudst bekende bediende. Het kantoor werd in 1953 naar Hoekestraat 20, en in 1961 naar Dorpstraat 140 overgebracht.

378. POTTENBURG : „heet Pottenburch ende es leen” (1447) KOO, A 8, f° 442ro; „een huusekin ende heet Potenburch, ende es leen van thof ten Poele” (1576) Wat. 717, f° 161vo; „1 lyne 50 lants ghenampt Potenburch” (1672) BB 6, 1, f° 349ro. E 3

Een hoeveke in het 22e Reig, met een ironische naam.

379. PRIESTRAGE : „ant noordhende daeran over den landtwech (= Westweg), ende es de Prystrage” (1447) KOO, A 8, f° 427vo; „de priesterage van Waescappelle” (1540) Reig 1540-1541, f° 11ro; „met wijlent de priesteragie” (1576) Wat. 717, f° 304vo; „fuisse domus pastoralis, aquis cincta omnino, iam destructa, fossas circumcirca

elevavit ad longitudinem 40 virgarum in quadro, et ad latitudinem duarum virgarum" (1640) NK 397, Kerkviz. f° 29ro; „sijn twee sticx, t'oosterste bogaert daer wylent de Priestrage ten noorthende op stondt" (1648) Proostse 161, f° 126ro. E 290 De oudst bekende pastorie van W stond op de PASTORIEMOTE in het 41e Reig. Dit huis werd reeds vóór 1550 verlaten. De pastoor woonde immers reeds ca. 1540 in de dorpskom (hst. 1, par. 19). De tekst uit 1640 beduidt: de pastorie was helemaal met water omgeven, maar is nu verwoest; de omringende gracht vertoont een vierkant met 40 R zijde (154 m) en 2 R breedte.

380. PRINS VAN ORANJE: „de herberghe daerop staende, genaempt de prince van Oraingnie, daer Sanders Oudemarcq te woonen plachte" (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 81vo; „genaemt Prince Oraigne" (1672) Proostse 237, Ligger, f° 85vo; „Jan Burgrave, synde dherberghe genaemt de Prince van Orangnien" (nota 1687) RV 15982, Omm. Reig, f° 296vo.

De KROON A werd enige tijd genoemd naar de Prins van Oranje, die toen een leidende rol speelde in het verweer tegen de expansiepolitiek van Lodewijk XIV.

381. PROCESSIEWEG: (586 R) „es dhofstede, bogaert, scuere, poesten, etca, daer Joos de Moor up woendt; ende hier staet eenen houden eeckeboom, ende up dese hofstede rust et sacrament van Westcapelle upden sacraments dach ter processie" (± 1540) ABB, G 373, Ligger Kanonnikland W, f° 21ro; „eenige tronken, den processieweg belemmerende, te verkoopen" (1904) GAW, Notulen 1895-1908.

De bedoelde hoeve stond vroeger op E 687 oost, naast de REIGERIE. Dank zij de tekst uit ± 1540 kunnen we het vermoedelijk traject van de processie opstellen: de SAKRAMENTSTRAAT; de KALVEKETEDIJK; de ESSENDREEF; de SCHAPENBRUG A; de oostelijke ZIDELINGE van het OUD ZWIN A; de ZWINBRUG; een landweg naar de REIGERIE; de OOSTKERKSE WEGEL.

382. RAFOELSTUK A: „ghenaemt t'raffoelstick" (1719) Proostse 220, f° 145ro; „genaemt t'Rafoeltie" (1765) Mestdagh, nr 1902. E 649-50 Een perceel in het 34e Reig, met een zeer onregelmatige vorm. Verwijs-Verdam VI, 997: rafoele = „rommelzoo, verwarde hoop". Noordwestvlaams: roefelachtig = rommelig.

383. RAFOELSTUK B: „een crom stick rafoelwys, metten dyck upde westzyde hiertoeghemeten" (1576) Wat. 717, f° 29vo; „traffoelstuck" (± 1700) Aanw. 3590, f° 17vo. A 243 Een perceel in het 4e Reig. Zie nr 382.

384. RAMSBILK: 'Ramsbilcq' (kaart 1691) Jonckheere (1250) Omm. Grev. D 473-77 Een weide in het 3e Grev. Het eerste lid is misschien de naam van de familie Raem, die in de 13e E aan beide zijden van het Zwin gronden bezat. Zie de naam Ramskapelle.

385. RAMSKAPELSE STRAAT: „Ramscappelsche straet" (1844) BWW. De NOORDWEG loopt naar R.

386. RAMSWAL: „zuudtwest byden Ramswal" (1569) De Flou XII, 280; „een stick daer den Ramswal in licht" (1602) Aanw. 3655, f° 8ro; 'Ramswal' (1773) Mestdagh, nr 1903 B. Een mote in de RAMSBILK, wellicht een vroegere terp, 350 m binnen de GREVENINGEDIJK. Er blijft 1 m hoogte, en een doorsnede van ca. 30 m over.

387. RAMSWEG: „anden Ramswegh" (1602) Aanw. 3655, f° 7ro; „verduysterden Ramswegh" (1773) Mestdagh, nr 1903 B. De uitweg van de RAMSBILK.

388. RASINS POLDER: „de polro Rassonis" (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintens, f° 42ro; „sheer Rasins poldere... sheer Raessins poldere" (1553) KFW 17, Ligger, f° 46vo. De bedoelde Raso bezat waarschijnlijk de zuidoosthoek van het 32e Grev.

389. RAVESTUK : „heet s raven styc” (1447) KOO, A 8, f° 511ro; „heet sgravenstick” (1576) Wat. 717, f° 52ro; „genaemt s'graevenstuck” (1780) Mestdagh, nr 1913 A. A 71-73

Een perceel in het 7e Reig; de persoonsnaam 'rave' is vervormd tot 'grave'.

390. REIGAARSVLIET : „te overdykene den vliedt van Reingheersvliete” (1422) RV 157, Rek. 1420-22, f° 56ro (zie hst. 1, par. 14); „ancienne petite creque de séparation du schorre de Hazegras” (1784) Kaarten-Plannen 114; „le fossé entre n° 1 bis et A (= kavel A) était le Reygaersvliet, et formait la limite entre le schorre du Hazegras et les schorres des adhérités de Godefroid polder” (1868) ANH, Doos 5, Bundel 51, kaart Komm.

De linkerzijtak van het Zwin, die tot de KALVEKETEDIJK reikte, werd naar een zekere Reingaert genoemd. Deze woonde vermoedelijk langs de kreek. Buiten de GRAAFJANSDIJK begon de monding in de 17e E te verslibben. De verlandende bedding liep langs de noordzijde van het SINT-IZABELLAFORT oostwaarts. Zie ook KZ, p. 98, 106, 114 en 406.

391. REIGAARSVLIET : „ghesendt ter wateringhe van Reinghersvliete” (1411) SBR, 1410-11, f° 90vo; „ter waterynghe van Reyngaertsvliete ende ter nieuwer sluis” (1466) SBR 1465-66, f° 33ro; verder KZ, p. 406; De Flou XII, 406-12.

Het waterschap dat langs de REIGAARSVLIET uitwaterde, besloeg te W de volgende beginnen : het 1e, 4e tot 7e, 15e tot 23e, 26e tot 29e, 34e tot 45e, 47e tot 51e geheel, het 2e en 24e gedeeltelijk.

392. REIGAARSVLIET : „ysent te Reighersvliete” (1304) SBR 1304, f° 29vo; „in loco dicto nuncupato Reingersvliete” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintinsabdij, f° 44ro; „van eere crake van Catheloengen, liggende buten Reynghersvliete” (1423) SBR 1422-23, f° 67ro; „het quartier van Reygarsvliet” (1621) Reig 1621-22, f° 21vo.

De naam REIGAARSVLIET ging over op het gewest, dat zich langs de bedoelde kreek uitstretste tot het Hazegras.

393. REIGERIE : 'Reygherie' (1838 Kaart Drubbel; „De Reigerie, naam ontleend aan de groote hoeveelheid reigers die daar nestelden; er woonden daar soms 20 tot 50 nesten op eenen boom; maar sedert die groote hoeveelheid boomen daar uitgekapt zijn, hebben de reigers dit oord verlaten” (1905) Lib. Mem. p. 6; „Het Reigerhof — Leop. Schramme' (1905) idem, p. 8.

Idem als SPIJKERHOFSTEDEN. De reigerkolonie is ca. 1900 verdwenen.

394. RESPAGNE : „inde prochie van Westcappelle by de hofstede vanden heere Respaigne” (1681) Reig 1681-82, f° 38ro; „hofstede Respaigne daer Michiel Vanhove woont 1714” (1715) Kaarten-Plannen 733; 'Espagne' (± 1850) Kaart Vandermeulen. F 97

Die hoeve in het 23e Reig behoorde ca. 1700 aan de familie 'de Respaigne'.

395. RIDDERS BRUG : „seker geleet loopende van het Ruderbrughskan naer het fort St. Fredrycx” (1665) Grev 1665-67, f° 16ro; „aende Riddersbrugghe by sint Frederycx” (1679) Grev 1679-83, f° 22ro; „de Rudders huele liggende inden heerwech” (1680) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 137vo.

De brug in de GREVENINGEDIJK over de HOOFDWATERGANG B is genoemd naar een persoon.

396. RIETMOKKE : „int 10e begin van Grevenynghe waterynghe, genaempt de Rietmocke” (nota 1683) Jonckheere 1250, f° 49vo. C 578-79
Een perceel dat, samen met een bocht van de VUILE VAART, door de CANTELMOLINIE afgesneden is. Deze bocht bezat een moerassige, met riet begroeide oever. De Bo 618 : mok = put, kuil.

397. RIETWIJK : 'leen genaemt Rietwijck' (1759) Mestdagh, nr 1912. A 30; 35-37; 40

Een perceel in het 7e Reig, een achterleen van Kleihem, genoemd naar een leenhouder. We kunnen immers op de bedoelde plaats geen rietbegroeiing aannemen.

398. RIEVELD : 'land ghe-naempt Rijvelt' (1553) KFW 17, Ligger, f° 62vo; „genaempt tryvelt" (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 78ro. E 357 zuid

Een perceel in het 40e Reig, langs de RIEVELD-ADER. M. Schönfeld, Nederlandse Waternamen, p. 188, noemt rie(t) „oorspronkelijk de benaming van een natuurlijk water". Tussen het Rieveld en de BLEEKSTEDEN ligt een brede gracht, die misschien vóór de indijking een natuurlijke waterloop vormde, en met de POELPUT verbonden was. Ook de term 'velt' kan uit de schorretijd overgebleven zijn.

399. RIEVELDADER : „een adre beghinnende ande Priesteragie van Waestcappelle, streckende vandaer zuidwaert" (1544) Reig 1544-45, f° 13ro; „de zoogenaemde Rietveld-adere" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 103.

Deze ader loopt langs het westeinde van het RIEVELD, en ontleende zijn naam aan dit perceel.

400. ROBBEMOREELPOLDER : „de polro dicto neue Robe" (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintinsabdij, f° 42ro; „an den polder Robe ende Moreel" (1453) SBR 1452-53, f° 26ro; „jehghens den polder Robe Moreel" (1602) Aanw. 3655, f° 136vo; 'Robbemoreel Polder' (1844) BWV.

D 555-61; C 608-709

Deze polder aan de zuidzijde van de GREVENINGEDIJK is de versmelting van twee kleinere polders, die in de 14e E aan Robbe en Moreel behoorden. Ca. 60 G liggen in W.

401. RODE OS : „de hofstede metten lande, ghe-naempt den Rooden Osse" (1602) Aanw. 3655, f° 30vo; „hofstede Lacoste, roode hosse" (1716) Kaarten-Plannen 115; „Rooden Os, ferme" (1844) BWV; „De Roode Os — B. Kerckhof" (1905) Lib. Mem. p. 8. D 614

Een hoeve in het 8e Grev.

402. ROMMELARE : „heet de rommelaere" (1447) KOO, A 8, f° 450vo; „byden Rommelaere, inden Paddenaert" (1553) KFW 17, Ligger, f° 112ro;

'den rommelaere' (1674) Aanw. 3590, f° 351vo.

F 513 zuid

Een perceel in het 44e Reig. Rommel is minderwaardig gerief. Zie ook Rommelare te R.

403. ROTELARE : „een sticke lants datmen heet de rotelaere" (1527) De Flou XIII, 867; „heet den rotelare" (1602) Aanw. 3655, f° 53vo; 'den reutelaere' (nota ± 1700) Jonckheere 1250, f° 53vo.

B 467

Een perceel in het 13e Grev. De Bo 829 : rotelaar = „soort van populierboom met reutelende bladeren, ratelpopel".

404. ROZENDAAL : 'Rozendaele' (1905) Lib. Mem. p. 8.

De herberg is in de SMISSE H.

405. RUKELOSEPOLDER : „den Rukelosschen polder" (1405); zie ook Clercx Polder.

Een polder ten noorden van de GREVENINGEDIJK, die aan een 'de Rukelose' toebehoord heeft.

406. SABSWEWEG : „half sabs weghe daer ieghen licghende" (1447) KOO, A 8, f° 364vo; „den halven sabswech ande suutsyde" (1576) Wat. 717, f° 217vo; 'Den Sabsweg' (1838) Kaart Drubbel.

Deze weg liep van de HOEKSE STRAAT westwaarts naar het Tiendehof van de St.-Kwintinsabdij te Oostkerke, en kan daarom „des abts weg" genoemd zijn. Maar te W en Hoeke behoort de weg aan de aanpalende gelanden, zodat ook de verklaring "Sabbe's weg" opgaat.

407. SAKRAMENTSTRAAT : „Sacraments weghelkin ligghende in Waestcappelle" (1538) Reig 1538-39, f° 8vo; „t h. Sacraments straetkin" (1670) Reig 1670-71, f° 22ro; „het halve heylig Sacraments straetjen" (1754) Mestdagh, nr 1924 A; „den Sacraments-wegel" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 91; 'Heylig Sacramentstraet" (1844) BWV; 'Sacramentstraatje' (1905) Lib. Mem. p. 8. De Sakramentsprocessie volgde de KNOKSE WEG tot voorbij het MAAIKEN, en verder de landweg in het 19e Reig, die aan de aanpalenden behoorde.

408. SAS VAN DE LEGERBRUG : „dat ghemackt worde een dobbel rabot ande legherbrugge” (1638) RV 31, Rez. 1632-42, f° 246vo; „het maecken van nieu sas ande legherbrugge tot Westcapelle met eene steene redoutte daerbenevens” (1640) idem, f° 285ro; „het saskin noordt byde legherbrugge” (1657) Jonckheere 1022, f° 3ro; „Retenue door die van Reijgarsvliet ghemaeckt aende legerbrugge” (1726) Kaarten-Plannen 514; éclus démoli’ (1784) Kaarten-Plannen 114.

Op bevel van de Spaanse overheid bouwde REIGAARSVLIET ca. 1640 een sas in de LEGERVAART. Het heeft even ten noordoosten van de LEGERBRUG gestaan.

409. SCHAAPBRAAK : „ghenaemt de schaepbrake” (1576) Wat. 717, f° 144ro; „lant dat men heet de schaepbraecke” (1723) Aanw. 3712, f° 2vo. E 234; 789
Een perceel in het 18e Reig, dat af en toe braak gelaten werd, en waarop schapen graasden.

410. SCHAPENBRUG A : „een huelbrugge liggende over thoude Zwin anden Brusschen bilck byden Palynchuuse” (1558) Reig 1558-59, f° 7vo; (delven) „alle de moeraderen, beginnende aen de Schapbrugge” (1736) Eie-Reig 1736-37, f° 53vo; „streckende van wylent de Schaepbrugge t eynden den Brughschen bilck tot...” (1785) RV 603, f° 96vo; 'Schaep-Brugge' (1788) Mestdagh, nr 1890; „abeele plancken noodig tot het verdobbelen de Schaepenbrugge” (1816) Eie-Reig 1816-17, f° 28vo.

De brug over het OUD ZWIN A, bij de zuidoosthoek van de BRUGSE BILCK, waar de zuidelijkste van de SLUIZEN VAN REIGAARSVLIET gestaan had. Over deze brug passeerden de schapenkudden, die de dijken en de heerwegen ten zuiden en ten noorden van het Oud Zwin A afgraasden.

411. SCHAPENBRUG B : „steenweg van de Schaepbrugge naer het Haezegras” (1820) Grev 1820-22, f° 13ro; „den heerweg beoosten de Zwe-

nevaert, van aan de Schaapbrug tot den Bloeloozendyck” (1827) Eie-Reig, 1827-28, f° 11ro; „de Schaepbrug op den steenweg naer Sluys” (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, Inl. 16; „le pont dit Schaepenbrug” (1844) BWW; „de Hazegrasstraat naer Schapenbrug” (1863) GAW, Notulen 1863-88.

Bij het leggen van de SLUISE STEENWEG bouwde men een brug 50 m ten noorden van de SCHAPENBRUG A.

412. SCHAPENBRUG : 'Schaepbrughoek' (1844) BWW; 'Schaepenbrug' (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap; 'De Schapenbrug' (1905) Lib. Mem. p. 5.

Na de bouw van de SLUISE STEENWEG groeide een wijk rond de SCHAPENBRUG B.

413. SCHAPENBRUG : „Augustin Lateste, herbergier te Westcapelle, (pacht) hovenierland, deel Greveninge-dyk by de Schaepbrugge” (1844) Grev 1844-46, f° 9vo; (idem pacht) „deel dyk by de Schaepbrug waar zyn huis op staet” (1956) Grev 1856-58, f° 7ro; 'herberg Schapenbrugge' (± 1910) A. Braet. D 473
Een vroegere herberg bij de noordoosthoek van de SCHAPENBRUG B; Sluisstraat 42.

414. SCHAPENDREEF : „een are tusschen de schaeptreve en...” (1830) Grev 1830-32, f° 8vo; 'de schaeptreve' (1856) Grev 1856-58, f° 4ro.
De MAROUX DREEF B, die een private weg was, werd ca. 1800 vervangen door een weg die 200 m zuidelijker ligt. Over de Schapendreef en de KRINKELDIJK liep het vee van het SCHAPENHOF naar de toenmalige Zwinschorren.

415. SCHAPENGRAS : 'het Schaapgras' (1905) Lib. Mem. p. 7.
Dit perceel wordt niet gesitueerd.

416. SCHAPENHOF : 'Schaepen Hof' (± 1850) Kaart Vandermaelen. C 96
Deze vroegere schapenhoeve staat in het 22e Grev (H. Vermue).

417. SCHAPENHOOFD: 'het Schapenhoofd' (1905) Lib. Mem. p. 7.

Dit perceel wordt niet gesitueerd.

418. SCHAPERS GAT: „by Coppe Scapers gat” (1553) KFW 17, Ligger, f° 100v^o; „de adere die uut Scapers gat compt” (1602) Aanw. 3655, f° 81r^o; „Pont dit Schapers Gat” (1810) Mestdagh, nr 1968; „het Schaepersgat” (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig, Inl. 20.

De opening in de GREVENINGEDIJK, waarlangs de ader van de SCHELLEBANK afliep, lag oorspronkelijk 100 m westelijker. Genoemd naar een Jacob Scaper.

419. SCHELLEBANK: „inden polre die men heet scellebanc in Waescapelle” (1437) De Flou XIV, 244; 'de scellebanc' (1501) BB 2, f° 89v^o; 'den scellebanc' (1602) Aanw. 3655, f° 76v^o; 'inden Scellebanck' (1766) Mestdagh, nr 1933.

M. Schönfeld, o.c. p. 74, wijst op de angelsaksisch 'sceald' = ondiep, en 'seald' = riet. De bewuste bank lag echter buiten de GREVENINGEDIJK, d.w.z. in de schorren waar geen riet groeit. De Schellebank is ca. 1200 gewonnen, en bestaat nu uit het 16e en 17e Grev. We vermoeden dat dit poldertje vroeg bij GREVENINGE verenigd is, omdat de genoemde beginnen tussen die van het oudere waterschap vervat zitten.

420. SCHELLEWAERTS BRUG: „Sceelwaersbrugge” (1447) KOO, A 8, f° 410r^o; „den smalen waterganc an Scelwaerts huelbrugge” (1553) KFW 17, Ligger, f° 36r^o; 'Scellewaerts huelbrugge' (1674) Aanw. 3590, f° 133r^o.

Persoonsnaam + brug. Die brug lag 300 m ten zuidoosten van de KERK, in de OOSTKERKSE WEGEL.

421. SCHILLEMANSHOEK: „den houck daer Schillemans hofstede in staet, daer Jacop Kaf nu wuendt” (1596) De Flou XIV, 287; 'Schellemanshouck' (1628) ABB, H. 81, Ligger Tienden, f° 13r^o; 'den Schillemanshouck' (1694) RPW, 1694-95, f° 10r^o.

Persoonsnaam + hoek. Het zuiddeel van de OUDE OOSTDIJKHOEK.

422. SCHOENMAEKERSHOEK: „den Schoemakershouck daer wilen woonde Adriaen Bast, dictum Schoemaekere” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 6v^o; „den Schoenmaeckershouck” (1760) RPW 1760-61, f° 8v^o.

Dit onderdeel van de KEUVELHOEK omvatte het gewest tussen de KRAGENDIJK en de KNOKSE WATERGANG.

423. SCHONEVAERDERSEDE: „de plecke gheeten t'schoonevaerderzee” (1617) Oud Kerkarch. 416, f° 86r^o.

Persoonsnaam + ede? Waarschijnlijk de ader tussen het 28e en 33e Grev.

424. SCHOOL A: „ande schole deser prochie” (1635) RKW 1635-36, f° 37v^o; „stoppen van tegheldack vande schole” (1661) RPW 1661-62, f° 4r^o; „t'teghel ende pannedack vande schole deser prochie” (1689) RPW 1689-90, f° 4v^o; „t'vermaken der schoolbrugge” (1776) RPW 1776-77, f° 25r^o; „het costereel huys ofte schole van Westcappelle” (1782) RPW 1782-83, f° 46r^o; „het school-huys, het welk altijd gehouden is geweest voor de kosterije, aen dese prochie toebehoorende” (1791) RPW 1791-92, f° 51r^o.

Bij de KOSTERIE B behoorde een lokaal, waarin de koster de jeugd van W onderwees. Daar de parochie dit gebouw hielp onderhouden, noemen de rekeningen het de parochieschool.

425. SCHOOL B: „vrije knechtjesschool” (± 1880) Lib. Mem. p. 83; „een gesticht van ouderlingen in de gewesene oude vrye school, langs gemelden weg (= Moriaanstraat) staande, zal geopend worden” (1889) GAW, Notulen 1888-95.

E 300

Toen in 1879 de schoolstrijd uitbrak, stichtte pastoor Delbecque een vrije school voor jongens in een huis van kanunnik Alfons Deleyn, langs de MORIAANSTRAAT. Daar woonde koster Emiel Missiaen. De school werd in 1884 opgegeven (Lib. Mem. p. 83).

426. **SCHRAMME'S KRUIS** : (kruis) „daer Silvester Schram verongeluckt is” (1788) Mestdagh, nr 1894 B.

Dit kruis stond op de **KALVEKETEDIJK**, bij de zuidwesthoek van het 7e Reig.

427. **SCHUTTERS HOF** : „daer up staet t scotters hof ende vivere” (± 1540) **ABB**, G 373, Ligger Kanonnikland W, f° 16ro; „tscottershof (f° 29vo); ande dreve vande scottershove in Waestcappelle” (1553) **KFW** 17, Ligger, f° 28vo; „t'ghilde van ste Sebastiaen in Waestcappelle... t schottershof” (1576) **Wat.** 717, f° 192ro; „een ghemet achthien roeden vrijlandt, wesende het Schottershof, compeerende de ghilde van St. Sebastiaen van dese prochie” (1674) **RPW** 1674-75, f° 20vo; „ex Gilde van St. Sebastiaen in Westcapelle, gewezen Schottershof” (1878) Mestdagh, nr 1984. E 420

Het plein van de schuttersgilde bevond zich achter het **GILDEHUIS**. De stichting van de ghilde en de schenking van de grond zijn bijna zeker vóór de oorlog van Maximiliaan gebeurd (hst. 1, par. 19). De schuttersvereniging is in het begin van de 19e E vervallen, maar kwam ca. 1900 weer tot leven (hst. 3, par. 9).

428. **SINT-AMBROSIUSFORT** : „int fort van Ste Ambrosius, geseyt de Sterre” (1635) **RKW** 1635-36, f° 33vo; „huys redoutte Ambrosius, Maerten Rooms” (nota 1733) Jonckheere 1250, f° 52ro; „fort st. Ambroise démolit” (1810) Mestdagh, nr 1968; „mote of redoute” (1821) Mestdagh, nr 1927). D 852

Een kleiner fort uit de linie van Fontaine, die in 1622 aangelegd werd. Genoemd naar de Spaanse generaal Ambrosio de Spinola. Het stond in het 13e Grev op de westoever van de **VUILE VAART**. Een schansgracht en een mote met ca. 30 m doorsnede zijn overgebleven. De bepaling „de Sterre” betrof feitelijk het **SINT-ANNAFORT**.

429. **SINT-ANNA** : (± 1920) A. Selen.
Een jongere naam voor de **ZWAAN**.

430. **SINT-ANNABILK** : „De kercke van St tanne ter Mude... een cromme draeyende plaetse

ghenaempt st tanne bilc” (1602) Aanw. 3655, f° 106vo; „vettegras inden St. Annebilck” (1788) Mestdagh, nr 1890. B 190-93
Het zuidoostelijk deel van het **NIEUWLAND A** behoorde aan de kerk van **St.-Anna-ter-Muden**.

431. **SINT-ANNAFORT** : „zeker dammen nefens het fort van St Anna” (1623) Reig 1623-24, f° 26vo; „het fort van St. Anne” (1632) **RV** 31, Rek. 1632-42, f° 15vo; (afgedolven) „int fort van St. Anne met de contrescherpen ende hovynghen vande soldaeten... inde nieuwe vaert (= Cantelmovaart) ende inde halfve maene voor het fort St. Anne” (nota ± 1641) Jonckheere 1250, f° 81ro; „in fort st. Anne ofte Sterrefort” (± 1700) Aanw. 3590, f° 244vo; „Ancien Fort Ste Anne” (1861) Stafkaart. B 329-32

Dit fort in de linie van Fontaine diende om de belangrijkste weg vanuit **St.-Anna-ter-Muden**, nl. de **GREVENINGEDIJK**, te bewaken. Toen Cantelmo zijn linie aanlegde, voegde hij een halve maan en andere schansen aan de oostzijde toe (B 326-28). Alle verschansingen zijn geplaneerd; in de betrokken percelen zitten stenen.

432. **SINT-ANNAKERKDIJK** : (110 R) „Jacop Gheerts f. Pietre, ten zuuthende daeran, ende es een dyck” (1447) **KOO**, A 8, f° 498ro; „de kercke van sinte Anne ter Mude”, 110 R (± 1540) Ligger Kanonnikland W, f° 4ro; „Ecclesia vander Mude (110 R), een dyck” (1576) **Wat.** 717, f° 23vo; „St. Annekerkedijk” (± 1700) Aanw. 3590, f° 13ro.
Aan het westeinde van **PIETER BEILS DIJK** ligt 125 m dijk, die ca. 1500 aan de kerk van **St.-Annater-Muden** geschonken werd. Die sektor behoorde in 1447 nog aan J. Gheerts.

433. **SINT-ANNAKERKHOEK** : „cleenen kerckhouck St. Anne (1674) Aanw. 3590, f° 244vo; „den cleenen kerckhouck thiende Ste Anna” (1694) **RPW** 1694-95, f° 10vo; „inden kerckhouck vande prochie van Ste Anne ter Muyde, geannexeert ande prochie van Westcappelle” (1766) Mestdagh, nr 1933; „St. Anne houck” (1844) **BWW**.

De tiendesektie waarin de St.-Annakerk staat, omvatte het 17e tot 22e Grev, de zuidoosthoek van het 33e Grev, de noordwesthoek van BRIXUS-POLDER, en de ZOUTEPANNEPOLDER.

434. SINT-ANNAKREEK : „Creque de Sainte Anne” (1784) Kaarten-Plannen 114.

De vertakking van het Zwin, tussen GODE-FROOTSPOLDER en de KOMMANDEURS-PLAAT, vloeit langs de oostoever van St. Anna-ter-Muden.

435. SINT-ANNAMOLEN A : „elle avoit faict estoupper ung chemin de moulin, appellé den bo-gaert, cheminant vers le moulin de la Mude” (1552) RK 13718, RBB 1552-53, f° 8vo; „een wintmuelen... inde prochyne van St. Anne ter Mude, ghenampt sint Anne muelen” (1581) RV 16050, f° 19ro; „daer de muelen van st tanne stondt” (1602) Aanw. 3655, f° 81ro. C 128 De oudst bekende molen van Mude stond in het 33e Grev, nl. buiten het stadsgebied. Is in de godsdienststroebelen vernietigd. Het bewuste stuk molenweg lag vermoedelijk in de buurt van de kerk.

436. SINT-ANNAMOLEN B : „oost vanden muelenwal daer wijlent een muelen up plach te stae-ne” (1577) Jonckheere 1200, f° 13vo; „den muelenwech met den muelewal ten noorthende” (1602) Aanw. 3655, f° 104vo; „en cette dixme s'est érigé a présent le moulin de Saint Anne a Muyde” (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tien-den, f° 87ro. C 25 west Ca. 1645 bouwde men een nieuwe molen, even buiten het stadsgebied, 300 m ten westen van de kerk. Daar lag een mote waar blijkbaar vroeger een molen gestaan had. Die was misschien in de oorlog van Maximiliaan vernield.

437. SINT-ANNAPOLDER : „Ste Anna Polder” (1861) Stafkaart; „Ste Anna Polder” (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap.

Het deel tussen de CANTELMOLINIE en de St.-Annakerk, dat door de genoemde linie afgesneden

was, werd na enige tijd als een afzonderlijke pol-der beschouwd.

438. SINT-ANNASTRAAT : „straete loopende van St. Anne naer Houcke ende Westcappelle” (1691) Jonckheere 1250, Kaart; „heerwegh naer Sint Anne” (± 1780) Mestdagh, nr 1921; „De Ste Annestraete” (1905) Lib. Mem. p. 5.

De NACHTEGAALSTRAAT loopt naar Sint-Anna-ter-Muden.

439. SINT-ANNAWEGEL : „de voetstie jehghens tnaervolghende (= 19e) beghin ande zuudtzide... thuelkin (bij D 686), dat licht over tzwin zomen naer Waestcappelle gaet” (1602) Aanw. 3655, f° 82ro; (plaatsen) „zeker bruggen ende leenen, van Waestcappelle naer St. Anna ter Mudde” (1608) Reig 1608-09, f° 9vo; „verduysterde voetstie” (1785) Kaarten-Plannen 250.

Dit voetpad volgde de MAROUX DREEF A tot de HOGE BOOM, en sloot daar bij de SLUISE STIE aan.

440. SINT-DONAASGAT : „Gadt van S. Donaes” (± 1770) R. Crois, R. d.P. 16e jg. p. 148, Kaart; „de creek van Ste Donaes, wylent de Zout-te” (± 1780) Kaarten-Plannen 271; „Het St. Donaesche Gat” (± 1850) Poppkaart.

De Zoute Vaart, d.i. het eigenlijke Zwin, werd in 1549 door de Verse Vaart afgesneden, 700 m ten oosten van de HOEKESLUIS. Tegelijk groef Brugge, op de oostzijde van de Verse Vaart, een stuk nieuwe Zoute Vaart die Damme weer met het Zwin verbond. De Verse Vaart werd in 1605 door middel van het St.-Donaasfort afgedamd. Daarna nam de Zoute Vaart de naam van het genoemde fort over. De oude kreek verslilde verder totdat in 1754 de Passluis de zee buitensloot. Van het St.-Donaasfort tot de rijksgrens is het vroegere Zwin 1200 m lang. De bedding is gemiddeld 15 m breed, en bestaat grotendeels uit een rietmoeras. Ter hoogte van grenspaal 357 takt het Lapscheur-se Gat van het St.-Donaasgat af.

441. SINT-ELOOI : „ter herberg St. Eloi be-woond door heer Jacob Mareydt” (1878) GAW,

Notulen 1863-88; „ter herberg St. Eloi bewoond door d'heer Jacob Mareydt" (1882) idem; 'St Eloy' (1905) Lib. Mem. p. 8.

Die herberg wordt niet nader gesitueerd.

442. SINT-FRANCISCUSFORT : „ste Franchoys redoute" (1641) Reig 1641-42, f° 14ro.

De tekst geeft geen nadere aanduiding. Deze schans kan gestaan hebben, 300 m ten noorden van het SINT-ANNAFORT, in een met stenen bezaaide akker, ofwel 300 m ten zuiden van het genoemde fort, waar een verhevenheid overgebleven is. De Poppkaart toont op beide plaatsen een vierkant met ca. 100 m zijde.

443. SINT-FREDERIKFORT : „de sluuse daer tfort van Frederick up ghemaect es" (1605) Reig 1605-06, f° 12ro; „vande rampaerde binden forte van St. Frederyck" (1614) Reig 1614-15, f° 26ro; „het legghen van het fort van St. Frederyck upde houde sluuse" (1620) Reig 1620-21, f° 2ro; „nu anno 1616, de reste licht int fort ende contrescherpen van sinte Frederyck" (nota 1616); licht gheheel int fort ende contrescherpen anno 1623" (nota 1623) Jonckheere 1250, f° 16ro; „de nieuwe pallesate an tfort van Ste Frederyck" (1627) Reig 1627-28, f° 18ro; (D 522) „ghenomen by de Leden tot maecken van de fortificatie van t'fort van St. Frederyck anno 1622" (nota 1637) Jonckheere 1250, f° 14vo; „vruchten ghestaen hebbende op een deel vant fort sinte Fredrycx" (1682) Reig 1682-83, f° 38vo; „reste is waterganck, kerchhof ende geplaneerde fort" (nota 1707) Jonckheere 1250, f° 14vo; „het overige afgedolven in het Fort St. Frederic" (1820) Mestdagh, nr 1891; „Oud fort St. Frederick" (1838) Kaart Drubbel.

D 514-23

In 1605 deed Frederik van den Bergh dit fort aanleggen om „de sluis van 1590" te beveiligen. Ook de in 1617 gebouwde ZWARTE SLUIS werd door het fort beschermd (hst. 1, par. 1 en 2). Fontaine liet in 1622 de verschansingen uitbreiden en versterken. Na de vrede van 1648 werden de wallen algauw geslecht. Er blijft een verhevenheid over waarop een hoeve staat.

444. SINT-FREDERIKSLUIS : „de sluuse van dezelve wateringhe ghelegghen by tfort St. Fredryck" (1648) Reig 1648-49, f° 19vo; „sinte Frederycx sluuse" (1677) Reig 1677-78, f° 51ro; „de sluuse van St Frederyck" (1681) Reig 1681-82, f° 47vo.

De ZWARTE SLUIS droeg ook deze naam, omdat ze tegen het SINT-FREDERIKFORT aanleunde.

445. SINT-IZABELLAFORT : „het werck in het fort St Isabel, dit Reygarsvliet (f° 27ro); int fort van Ste Ysabelle ende het sas van Reygarsvliet" (1623) Reig 1623-24, f° 30ro; „de sluyse ende tgroote fort Ysabelle" (1642) Reig 1642-43, f° 14ro; „tfort St. Isabelle geseyt t'groote fort, daer oock duerbraecke was ten tyde vande dicayge van Reygarsvliet" (1665) Kaarten-Plannen 747; „eenen dyck ter suutsyde vande ruytters corps de garde gestaen hebbende inde halfve maene van noorden het fort van sint Isabelle" (1683) Grev 1683-85, f° 25vo; „stroij in het fort Ysabelle" (1702) RPW 1702-03, f° 35ro; „A is het emplacement alwaer wilent het fort ende de oude sluijse van Isabelle gestaen hebben, gedemolieert ten jaere 1704" (1785) Kaarten-Plannen 732; „het gedemolieert fort van Isabelle op de prochie van Ste Anne ter Muyden" (1785) Kaarten-Plannen 250.

Dit fort is gebouwd in 1622, en genoemd naar de gemalin van aartshertog Albrecht. Het beschermde de IZABELLASLUIS. De schans verviel na de vrede van 1648, werd in 1702 herbouwd, en daarna verlaten. Er blijft een opgehoogd terrein over. Het fort stond op de rechteroever van de REIGAARSVLIET, d.w.z. in de parochie Mude. De tekst uit 1665 bedoelt de dijkbreuk van 1583 (hst. I, par. 26). Zie KZ, p. 409.

446. SINT-JAKOBSHUIS : „een hofstedeken blijvende ten profyte deser kercke om bosch te planten... het stuck aen sint Jacobs huijs" (1779) KFW 6, Verp. f° 26vo.

Dit huis wordt niet gesitueerd.

447. SINT-JORIS : „St. Jooris in het eijnde van het dorp, bewoont bij Francois van Haveskercke"

(1768) RV 582, f° 97ro; „St Jooris” (1905) Lib. Mem. p. 8. E 334
De herberg waar tot 1898 het GEMEENTEHUIS A gevestigd was. Dorpstraat 90-92.

448. SINT-NIKOLAASBROUWERIJ : „eenen nieuwen stoomketel te mogen plaetsen in zyne brouwery, staende te Westcappelle, Moriaanstraat” (1905) GAW, Notulen 1895-1908; „een zimperput te maken op het einde der Moriaanstraat aan den uitgang der brouwery” (1906) idem; „Brouwerie Sint Nicolaas” (± 1910) A. Selen. E 347-56
Die brouwerij werd ca. 1905 uitgebaat door Karel Serreyn. Ca. 1940 stilgevallen. Westkapellestraat 472-474.

449. SINT-PAULUSFORT : „begrepen inde re-doubte ghenaeamt St. Pauls met de hovynghen vande soldaeten buytten tselve fort” (nota 1627) Jonckheere 1250, f° 39ro; „te maecken een re-tranchement, van het fort van St. Paul tot het fort van St. Donaes, lanx ofte ontrent een vaerdeken twelcke daer es loopende” (1632) RV 31, Rez. 1632-42, f° 22vo; „dat een gordyne (= courtine) is afgevalen in het fort van St. Paul” (1633) idem; f° 60vo; „de vaert (= Cantelmovaart) naer Ste Pauwelsfort” (1641) Reig 1641-42, f° 14ro.

D 718

De zuidelijkste schans van de oorspronkelijke linie van Fontaine stond in het 10e Grev langs de VUILE VAART. Daar we dit fort eerst dank zij de ommeloper van GREVENINGE konden lokalizeren, meenden we in KZ, p. 258, verkeerdelijk dat het ging om het St.-Paulusfort van Knokke. De hier bedoelde schans is na de vrede van 1648 geslecht. Daar ligt een hoge akker bezaaid met stenen.

450. SLAGVELD : „een lanck crom stick hooghe lant, boogaert... slaghvelt” (1576) Wat. 717, f° 302vo; 'slachvelt' (1674) Aanw. 3590, f° 138ro; „Het slagveld” (1905) Lib. Mem. p. 8. E 252
Een perceel in het 40e Reig, bij de VERBRANDE MOLEN. Het is mogelijk dat er in de oorlog tegen Maximiliaan, toen W in de frontzone lag,

op de bedoelde plaats een schermutseling plaats greep.

451. SLEDERSTUK : „ghenaempt van houden tyden sleederstick” (1576) Wat. 717, f° 29vo.

A 207

Een perceel in het 4e Reig, bekend om zijn sleedoorns.

452. SLUIS VAN GREVENINGE : „noordwest byden sluusekin van Grevenynghe, int 4e beghin” (1544) ABB, C 230, Ligger St.-Clara, f° 41ro; „ande guele vande sluuse van Grevenynghe” (1554) RV 15786, Paalboek Hoeke, f° 5vo; „int gatkin daer wylent tsluusekin van Grevenynghe stondt” (1590) Reig 1590-91, f° 20ro; „ant gat daer tsluusekin pleecht te ligghen” (1602) Aanw. 3655, f° 10ro; „ant gat daer tsluuseken plach te ligghen” (1674) Aanw. 3590, f° 235vo.

De uitwateringsluis van GREVENINGE bevond zich bij de zuidoosthoek van de HOGE BILK. Nadat de Zoute Vaart afgesneden was, bouwde REIGAARSVLIET een nieuwe sluis te Mude (hst. 1, par. 27). Vanaf 1551 vloeide ook het water van Greveninghe langs die sluis weg. Daarop werd het sluisje van Greveninghe verlaten.

453. SLUIS VAN REIGAARSVLIET A : „te ree nieuwer sluus boef, die ghemaect was te Reinghersvliete” (1333) SBR 1333-34, f° 95ro; „van der speye van Reingheersvliete” (1362) SBR 1362-1363, f° 59ro; „ter speye van Reinghersvliete” (1383) SBR 1383-84, f° 127vo; „ter sluus te Reinghersvliete” (1410) SBR 1409-10, f° 95ro; „den ouden dyc vander sluus van Reinghersvliete” (1435) BB 1435, f° 76ro; (het 1e Reig ligt) „ande noortside vander ouder sluus van Reyghersvliete, ter hofstede (= Palinghuis) daer Jacop f. Matheus Beils nu woent” (1447) KOO, A 8, f° 488vo; (het 1e Reig ligt) „ande noortzyde van daer wylent de houde sluus lach, nu synde den Brusschen bilck, ter hofstede daer Cornelis de Ryck up woont, ende es genaemt de hofstede ten Paliyncxhuuse” (1576) Wat. 717, f° 1ro; „den Brucxschen bilck... tus-schen t'landt vande waterynghe, dat den ouden

cannaele is vande oude sluyssse, an beeden syden ende an het westhende" (1672) BB 6, 1, f° 355ro. Feitelijk stonden er op de oostzijde van de BRUGSE BILK twee sluzen, waarlangs REIGAARSVLIET uitwaterde. Daar de zuidsluis omzeggens als een eigendom van Brugge beschouwd werd, spreken de dokumenten van het waterschap meestal over één sluis, nl. de noordsluis bij het PALINGHUIS.

454. SLUIS VAN REIGAARSVLIET B : „de nieuwe sluis van Reygheersvliete" (1411) RV 149, Rek. 1410-12, f° 27vo; „binder prochie van sint Annen ter Muden, verre west zuidwest vander kerke, ende ontrent eene boochscote noord vander sluis van Reyghersvliete" (1467) ABB, C 230, Ligger St.-Klara, f° 72vo; „de sluis van Reyghersvliete" (1481) RV 217, Rek. 1480-81; f° 45ro; „upden sluis van Reyghaersvliet" (1541) Reig 1541-42, f° 10ro; „binder chuere ende scependomme vanden Houcke, ende binder prochije van St. Anne ter Mude, zuudtwest vander sluuse van groot Reijgarsvliet" (1553) KFW 17, Ligger, f° 46vo; „ant gat, daer de houde sluuse lach van Reygarsvliet, wylent Jan de Baenst gat" (1602) Aanw. 3655, f° 10vo. Idem als HOEKESLUIS, waarlangs REIGAARSVLIET vanaf 1412 uitwaterde.

455. SLUISE STEENWEG : „afgedolven in de nieuwe calsjide naer Sluys ten jaere 1818" (1818) RV 15981, kaart bij f° 135vo; „den Steen Weg van Brugge naer de Stad van Sluis" (1838) Kaart Drubbel; „Route de l'Ecluse" (1884) AWW. Het Nederlandse landsbestuur legde in 1818 een steenweg die de HAZEGRASSTRAAT, doorheen GREVENINGE, met Mude en Sluis verbond.

456. SLUISE STIE : „de sluussche stye" (1451) ABB, A 190, Renten SD, f° 47vo; „de sluustye" (1464) Proostse 66, f° 16vo; „landt (in het 12e Grev) daer de sluussche stij over plach te ligghen (f° 43vo); de sluussche stie ende tstrylandt (f° 81ro); (in het 10e Grev) „noordtwest vanden huelkin ligghende over tzwin alzo men naer Sluis gaet" (1553) KFW 17, Ligger, f° 102ro; „de ver-

donckerde voetstie (tussen het 18e en 20e Grev)" (1602) Aanw. 3655, f° 84 vo; „de sluussche stye" (1642) BB 5, 1, f° 189ro.

Langs die weg ging men van Knokke naar Sluis. De weg splitste te W van de KEUVELDIJK af, liep door het 2e Reig en over de Monnikendijk naar de SCHAPENBRUG A. Vandaar trok men door het 14e, 12e, 9e en 10e Grev naar het brugje over het ZWIN van GREVENINGE, en verder oostwaarts.

457. SLUISE VAART : „Canal de Bruges à l'Ecluse" (1844) BWW.

De Verse Vaart werd in de eerste helft van de 19e E omgevormd tot een kanaal van Damme naar Sluis.

458. SLUISE WEG : „Graveningsdyk of ouden Sluisschenweg" (1844) BWW.

De GREVENINGEDIJK diende als heerweg naar Mude en Sluis, voordat de SLUISE STEENWEG gebouwd werd.

459. SLUISVLIET : „het sluysvliet by de Legherbrugghe" (1694) Eie 1694-95, f° 25ro; „den sluijsvliet ofte Isabellevaerd" (1759) Mestdagh, nr 1923. Idem als IZABELLAVAART, de nieuwe uitwateringsweg van Eiesluis.

460. SLUIZEN VAN REIGAARSVLIET : (het 15e Reig) „tusscen den tween andren sluusen van Reghersvliete... tusscen den ouden Zwene dat comt van beeden ouden sluusen allomme (1447) KOO, A 8, f° 400vo; „vanden canele vanden houden sluusen, die in wylent daer laghen" (1538) Reig 1538-39, f° 3ro; „vande canaele vande sluusen ten Palynckhuuse die wylent daer laghen" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 7ro.

Een tak van het OUD ZWIN liep langs de noordzijde van de BRUGSE BILK naar de SLUIS VAN REIGAARSVLIET A, en een andere tak langs de zuidzijde naar de sluis, die aan REIGAARSVLIET en Brugge samen behoorden (hst. 1, par. 15). De twee sluzen vervielen nadat in 1422 de REIGAARSVLIET afgedamd was.

461. SMISSE A : „den heerwech die van de smisse van Westcappelle loopt naer de hofstede daer Jacob Strubbe wuent” (1541) Reig 1541-42, f° 11ro; „es de smisse ende tghildenhuus” (1553) KFW 17, Ligger, f° 30ro; „gildenhuys ende oude smisse” (nota 1666) Wat. 717, f° 192ro. E 417
De oudst bekende smisse van W bevond zich 100 m ten noordoosten van de KERK. Dit bedrijf viel ca. 1560 stil. Hoekestraat 13.

462. SMISSE B : „Balten, de smidt van Waestcappelle” (1558) Reig 1558-59, f° 8ro; „Jan Bossin, smidt te Waestcappelle” (1576) Reig 1566-67, f° 9ro; „Jan Bossin smit... is thuy mette smisse daer hij woont” (1576) Wat. 717, f° 301vo.

E 265-66

Dit bedrijf stond 200 m ten noordwesten van de KERK.

463. SMISSE C : „Jan Baiseur smit te Westcappelle... thuy ende smisse daer hy weunt” (1576) Wat. 717, f° 298vo; (12 R) „daer de oude smisse op stont” (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 76vo; „wylen de smisse... wagemakerye” (± 1700) Aanw. 3590, f° 135ro. E 326
Die smisse was tegenover de zuidwesthoek van het KERKHOF A gevestigd. Jan Baseur verschijnt in Reig 1560-61, f° 8vo. Dorpstraat 110.

464. SMISSE D : „aende smisse bijde Sterre” (1663) Grev 1663-65, f° 10ro; „oude smisse daer Pieter Desmid woont” (1766) Mestdagh, nr 1933.

C 117

De smid die werkte voor de Spaanse ruitery op de CANTELMOLINIE, woonde 150 m ten oosten van het STERREFORT. Greveningedijk 9.

465. SMISSE E : „daer Jaecques Mariet woont 88” (nota 1688) Wat. 717, f° 292vo; „Jacob Maryet smidt” (1690) RPW 1690; 'smisse' (1818) Mestdagh, nr 1979. E 398-99

Dit bedrijf, 150 m ten noorden van de KERK, werd laatst uitgebaat door Frans Groosman. Dorpstraat 67.

466. SMISSE F : „de smisse daer Niclais Reulx smidt ter date van desen inne woont” (1656) ABB, G 377, Ligger Prebenden SD, f° 77vo; 'smisse' (schets 1709) Wat. 717, 39e bg; 'smisse' (1719) Kaarten-Plannen 615. E 466

De SMISSE C is naar de overzijde van de DORPSTRAAT verhuisd. De Smisse F is later omgebouwd tot de GENDARMERIE.

467. SMISSE G : 'smisse' (schets 1713) Aanw. 3590, 40e bg. E 394

Dit bedrijf heeft enige tijd gewerkt op de zuidwesthoek van de MOLENWEG B.

468. SMISSE H : „de smisse rechtover de gendarmerie; de gebouwen, smis en herberg behoren toe aan den heer Soete, brouwer te St. Andries” (1904) GAW, Notulen 1895-1908; smid Louis Bossee (1910) Volkstelling.

Nadat de GENDARMERIE gevestigd was, werd in de WAGENMAKERIJ A opnieuw een smisse geopend.

469. SMISSE I : (smid) „Jan Bossée” (1909) GAW, Notulen 1909-17. E 474

De broer van Louis Bossee (Smisse H) vestigde zich 100 m verder in Dorpstraat 103.

470. SMISSE J : „smid Jan Vanwynsberghe (1910) Volkstelling E 333

De genoemde baatte een smisse en een stoommaalderij uit. Westkappellestraat 486-488.

471. SMISSE K : „Veldzicht, bij F. Grosman hoefsmid” (± 1920) Briefkaart, Verz. J. P. Braems.

F. Grosman verplaatste zijn bedrijf (Smisse E) naar Sluisstraat 9.

472. SNICXHEULE : „ghedolven in het sluysvliet an Snicxheule” (1687) Eie 1687-88, f° 25ro. De KEUVELBRUG genoemd naar Frans Desnick, bewoner van de Grote Keuvel (KZ, p. 309).

473. SOPPER : „heet de soppere” (1447) KOO, A 8, f° 447ro; „ghenaemt de soppere, cum zuytende ende westhende ex waterganck” (1576) Wat. 717, f° 310vo. F 431

Een soppig perceel langs de ZUIDWATERGANG, in het 44e Reig.

474. SPAARSTUK : „toot ant tpart” (1447) KOO, A 8, f° 359vo; „metten sparresticke” (1501) BB 2, f° 99ro; „landt datmen heet Spaers stick” (1602) Aanw. 3655, f° 23vo; „ghenaempt tparstick” (1672) BB 6, 1, f° 385ro; „den oostdijck, genaemt het spaerstuck, zaeyland” (1808) Mestdagh, nr 1890. D 253

Die naam gold voor de sektor van de OOSTDIJK A, even ten zuiden van het HOF TE REIGAARSVLIET. Het Spaarstuk en de verder zuidelijk gelegen sektoren zijn geplaneerd, en samen 600 m lang. Merkwaardig is dat deze delen van de Oostdijk A bij de watering GREVENINGE gerekend werden. W. Wintein, R.d.P. 9e jg. nr 1, p. 31 : „een spaart is een zout grasland voor schapen, dus schorreweide”. Vermoedelijk werd de schorre aan de oostzijde van de Oostdijk A aanvankelijk het Spaart genoemd, en ging die naam op de aanpalende dijksektor over.

475. SPETEWINTERS HEULE : „Spetewynters huelbrugge” (1536) KFR 7, f° 15vo; „Spetewinters huelbrugge” (1543) Reig 1543-44, f° 8vo; „Spetelyncx huelbrugge” (1576) Wat. 717, f° 182ro; „een houtte huelbrugge int ghescheet van Ramscapelle ende Westcappelle, genaempt Spetelynx huele” (1659) Reig 1659-60, f° 10ro; „Spritelijncx heule” (1726) Reig 1726-27, f° 29ro; „Spletelinx heul” (1838) Kaart Drubbel; „Spletelings Heule” (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap.

De brug over de NOORDWATERGANG A in de WATERSTRAAT, genoemd naar een persoon.

476. SPIJKERHOFSTEDE : „spycker hofstede” (± 1770) Kaarten-Plannen 666; „Spyker Hofstede” (± 1850) Kaart Vandermaelen. E 673
Een hoeve in het 34e Reig, belast met een rente aan de Spijker te Brugge. Zie Spijkerbilken te R.

477. STAARTJE : „genaemt het steertje” (nota ± 1700) Wat. 717, f° 332ro. F 175
Een smal perceeltje in het 48e Reig.

478. STEENBAKKERIJ : „De Steenbakkerij” (1844) BWW; 'Briqueterie' (± 1850) Kaart Vandermaelen. A 265-73
Een uitgebakken perceel met een huis in het 4e Reig. Daar werkte ca. 1830-40 N. van Rollegheem, die 300 m zuidelijker op de hoeve E 120 woonde hst. 5, par. 12).

479. STEENOVEN A : 'steenhoven 1712' (nota 1712) Aanw. 3590, f° 110ro; „synde den vagen steenoven” (1729) RPW 1729-30, f° 26ro; „zijnde den ouden steenhoven” (1734) RPW 1734-35, f° 27vo. E 610-11
Een vroegere steenbakkerij in het 34e Reig, langs het OUD ZWIN A; in de eerste helft van de 18e E een eigendom van Veranneman.

480. STEENOVEN B : 'steenhoven 1716' (nota 1716) Aanw. 3590, f° 141vo. F 403-06
Een uitgebakken perceel in het 43e Reig, langs de ZUIDWATERGANG.

481. STEENSTUK A : „wylent bogaert met een hofstede” (1576) Wat. 717, f° 279vo; „genaemt het steenstuck, wijlent een hofstedeken” (± 1780) Mestdagh, nr 1954. E 701
Een perceel in het 34e Reig, met het puin van een verdwenen hoeveke.

482. STEENSTUK B : „t'hofstedeken metten boomgaerde daer Jacob Block op woont” (1576) Wat. 717, f° 308vo; 't'steenstick' (nota ± 1700) idem. F 428-29
Een perceel in het 43e Reig, waar een hoeveke gestaan heeft.

483. STEENSTUK C : „een keerzebogaert ghenampt steenstick” (1553) KFW 17, Ligger, f° 1ro. F 364
Een perceel in het 42e Reig, waarin puin zat.

484. **STELLE**: „Cense, de Stellehofstede” (1778) Ferraris, Kaart Sluis, nr 23 (B3). D 855 Een hoeve met een stelle (= schapenstal) in het 13e Grev, met een thans opgevolde walgracht (M. Gheleys).

485. **STENEN KRUIS**: „ant steenen cruuse” (1576) Wat. 717, f° 206vo; „de nieuwe Zwenebrugghe by tsteenen cruuse in Waestcappelle” (1595) Reig 1595-96, f° 16ro; 'Steeene Cruyse' (nota ± 1700) Gilliodts 10, Omm. Reig, f° 206ro. Dit kruis stond 50 m ten zuiden van de **ZWINBRUG**, langs de **HOEKSE STRAAT**.

486. **STENEN PAD**: „een steenen pat ofte ganck-sken loopende van het cappelleken langhst den boomgaert (in het 50e Reig)” (1738) KFW 3, f° 2ro; „het stuck (in het 50e Reig) daer ter sijden eenen steenen pat light ontrent het capelleken van O.L.Vrouwe” (1750) idem, Ligger Pastorie; „Steenen Padje, een voetpad te Westcapelle” (1910) De Flou XV, 316. Idem als **MOLENPAD**.

487. **STERREFORT**: 'het Sterrefort’ (1626) RPR 1626-27; „het fort de Sterre daer het hoorenwerck op staet vant fort” (1635) RPW 1635-36, f° 6vo; „in fort St. Anne ofte Sterrefort” (1674) Aanw. 3590, f° 244ro; 'oudt Sterrefort’ (1692) RPW 1692-93, f° 3vo; „gedemolieert Sterrefort” (1766) Mestdagh, nr 1933. Idem als **SINT-ANNAFORT** dat, met zijn bastions, een stervorm vertoonde.

488. **STIEBILK**: „heet tstyland ende es leen” (1447) KOO, A 8, f° 494ro; „ten zuudoosthoucke vanden strylande” (1553) KFW 17, Ligger, f° 81ro; „een adere lanx den strybilck in Knoeken” (1556) Reig 1556-57, f° 14vo; „leen gehouden vanden proost van St. Donaes in Brugghe, canoniclant genaemt den Strijbilck” (1576) Wat. 717, f° 11vo; „den waterganck ande strybilck in Westcappelle” (1660) Reig 1660-61, f° 19ro; „leen genaemt den strijbilck, gehouden van de prosdie van St. Donaes” (1783) Mestdagh, nr 1899. A 299-317

Een weide in het 2e Reig; op de westzijde ervan liep, over een lengte van 400 m, de **SLUISE STIE**. Zie hst. 4, par. 4.

489. **STIEBILKHOEK**: „den Strydtbilck thien-dehouck” (1694) RPW 1694-95, f° 11ro; „den thien-dehouck genaemt den strijbilck, liggende op het canonijncksche” (1760) RPW 1760-61, f° 15ro. Deze kleine tiendesektie omvatte de **STIEBILK** en enkele aanpalende percelen.

490. **STIERSMAAT**: „landt dictum Stiersmeet” (1553) KFW 17, Ligger, f° 14ro. Een perceel ergens in de buurt van **GOLINS HOF**. Persoonsnaam + maat.

491. **STOVAERTSHOEK**: 'Stovaertshouck’ (1527) De Flou XV, 487; „in Stovaertshouck” (1553) KFW 17, Ligger, f° 11ro. Het zuiddeel van het 22e Reig werd tijdelijk genoemd naar Jan Stovaert, die in 1447 op het hoeveke E 32 woonde (KOO, A 8, f° 443ro).

492. **TANTSPOLDER**: „de polro Tanx” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintins, f° 42ro; 'Tanx polre’ (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 7ro; „Tants poldere ende sheer Jacops polder” (1602) Aanw. 3655, f° 116ro; 'Tants poldre’ (1672) BB 6, I, f° 331ro; „geapplaneerden dyk van S'heer Jacobs en Tants Polder (C 247; zuideinde van C 259-71)” (1848) Mestdagh, nr 1937). Dit poldertje werd ca. 1270 ingedijkt (hst. 1, par. 7). Het behoorde in 1324 voor het grootste deel aan een zekere Tant.

493. **TASSE**: „heet de tassche” (1576) Wat. 717, f° 222vo; „een crom stick gheenaemt tasschestick” (1581) RV 16050, f° 91vo. D 21-25 Een perceeltje in het 29e Reig. De naam slaat op de vorm. Zie de Tasse te R.

494. **TEN HOVE**: „de boomen staende thenden dorpe inden bogaert, die men heet thove” (1527) De Flou VI, 693; „noordt vander kercke thenden

dorpe, inden boogaert diemen heet thove" (1553) KFW 17, Ligger, f° 27vo. E 362
Een boomgaard in het 40e Reig, bij het noordeinde van de dorpskom. Genoemd naar de aanpalende hovingen ?

495. TOBBINS POLDER : „de monsegneur Jehan Tobbin, pour sen polre les le Mue" (1296) De Flou XV, 941; „de polro novo domini Johannis Tobbins" (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintins, f° 40ro; „in dika polri domini Johannis de Reighersvliete" (1324) idem, f° 44ro.
De NOORDPOLDER werd ca. 1290 gewonnen door Jan Tobbin, Heer van het HOF TE REIGAARSVLIET (hst. 1, par. 7).

496. TOLHUIS : 'Tolhuis' (1844) BWW; 'Tolpael' (± 1850) Kaart Vandermaelen. C 10
Dit huis, 300 m ten westen van de tolgrens, was tot ca. 1940 een herberg. Sluisstraat 71.

497. TOLKANTOOR : „Westcappelle, Tolkantoor' (1914) Briefkaart, Verz. J.P. Braems. B 190
Het gewezen tolkantoor staat 50 m ten oosten van de SCHAPENBRUG B. Een gebouw in de stijl van de tweede helft van de 19e E; Sluisstraat 59.

498. TRAMSTATION : „den telefoon, in de tramstatie alhier" (1906) GAW, Notulen 1895-1908.

Nergens blijkt dat er een afzonderlijk stationsgebouw bestaan heeft. Hier wordt het CAFE DE LA STATION bedoeld. Daar stond het eerste telefoontoestel van W.

499. TRANSVAAL : (± 1910) A. Selen.
Die vroegere herberg ontleende haar naam aan de Boerenoorlog in Transvaal (1899-1902). Dorpstraat 14. E 57A

500. TROCHS BILK : „wijlent een hofstede, ende heet Trochs bilck" (1559) Gilliodts 19, f° 1vo. A 461-98

Een weide in het 1e Vo ,nu akkerland.

501. TUIN : „binder prochie van Westcappelle, Jan Hardewyn, weerdt aldaer inde taveerne gheseyt den Thuyn" (1541) Proostse ,nr 1562, f° 1vo.
Die herberg met een tuin wordt niet nader gesitueerd.

502. TWEEENDERTIG GEMETEN : (112 Rader) „beghinnende vant fort tboereverdriet, streckende alsoo langst den grooten zeedyck (= Zeedijk A) en de landen ghenaeemt de 32 ghemeten totten Lammerhouck" (1683) Grev 1683-85, f° 22vo. C 276-308
Een blok van 32G in de zuidhoek van de NOORDPOLDER; deel van het leengoed van 89G.

503. VADER CATS : (± 1920) A. Selen. E 328
Een herberg genoemd naar de uitbater Neyts, bijgenaamd Vader Cats. Sedert 1975 Café Oud Westcappelle, Dorpstraat 106.

504. VAGELAND : „Het Vageland, in van Caillie" (1905) Lib. Mem. p. 7.

Onder de boeren worden de GODEFROOTS- en de BURKELPOLDER nog steeds met die naam aangeduid. Die twee poldertjes lagen waarschijnlijk in 1736 vage, d.i. onbewerkt, toen de ZEE-DIJK B door een winterstorm gedeeltelijk vernield was (zie KZ, p. 110). Of gaat de traditie terug op het tweede kwart van de 17e E, toen de westoever van het Zwin in het niemandsland tussen de twee strijdende partijen lag.

505. VAGEVIERSPOLDER : (grenslijn) „loopende duer de Vaghevierspoldere tot ande weele ende dyck vanden nieuwen lande" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 14vo.

Aanvankelijk behoorde de zuidhoek van de genoemde polder bij de parochie W, en viel dus onder het tienderecht van de St.-Kwintinsabdij. Zie KZ, p. 416.

506. VALKAERTHOEK : „eene jeghenooode gheheeten den Valckaert" (1529) De Flou XVI, 29; „eene jeghenooote van lande ghenaeemt Valckenaere" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 5vo;

„zuudtoost over 't oude swin, ineen jeghenootte gheheeten den Valckaert" (1689) ABB, A 189, Cart. SD, f° 55ro.

Het 29e Reig werd genoemd naar een persoon.

507. VARDENAARSPOLDER : „binder prochie van Waescapelle, in Vardenarspolre" (1344) ABB, C 220bis, Cart. St.-Klara, f° 76vo; „Vardenaers polre" (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1ro; „inde prochie van Waescapelle, in Verdenaerspolre" (1435) BB 1435, f° 77vo; „in Vardenaerspoldre" (± 1700) Aanw. 3590, f° 35vo.

Een polder genoemd naar een zekere Vardenaert. Zie ook KZ, p. 416.

508. VEERDINWAL : „myn heer van Oostkercke muelenwal, dictum Veerdin wal int 12 beghin der voorseider wateringhe" (1554) Reg. Kerk Oostkerke, f° 113ro; 'hoogen wal' (1674) Aanw. 3590, f° 198ro. D 306

Persoonsnaam + wal. Zie HOGE WAL B.

509. VELDZICHT : „Veldzicht, bij F. Grosman hoefsmid" (± 1920) Briefkaart, Verz. J.P. Braems. De herberg in de SMISSE K.

510. VERBRANDE HOFSTEDEN : „vettegras genaemd de verbrande hofstede" (1818) Mestdagh, nr 1938; „Verbrande hofstede, eene weide te Westcappelle" (1910) De Flou XVI, 225. E 584 Een perceel in het 34e Reig. De hoeve is ca. 1600 verbrand.

511. VERBRANDE MOLEN : „Joos Vanderstichele ant westhende daeran inden muelenwal (1447) KOO, A 8, f° 438vo; „byder verbarrender muelne" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 194ro; „byde verbaernde muelenwal noordt vanden doorpe van Waescappelle" (1538) Reig 1538-39, f° 4vo; „myns heeren van Maldeghem verbranden muelenwal" (1553) KFW 13, Ligger, f° 71vo bis; „Mynheere van Maldeghem over mynheere van Lembeke... den verbarende muelewal... cum westhende anden muelenwech" (1576) Wat. 717, f° 155ro. E 95

De NOORDMOLEN A stond 300 m ten noorden van de dorpskom, langs de MOLENWEG B. Verbrand in de oorlog tegen Maximiliaan. Daar staat nu Dorpstraat nr 17 en 19.

512. VERLOREN KOST : „boghaert diemen heet verlooren cost" (1553) KFW 17, Ligger, f° 45vo.

E 246

Een minderwaardige boomgaard in het 37e Reig.

513. VERLOREN KOST : „den nieuwen sluijsvliet ten jaere 1785" (1785) Grev 1785-87, f° 40ro; „de Vuyle-vaert genaemd Verlorenkost" (1834) Mestdagh, nr 1980; 'Verloren Kost' (1884) AWW.

Dit kanaaltje werd in 1785 gegraven om het water van Lapscheure naar de VUILE VAART, en verder naar de HAZEGRASSLUIJ af te voeren. Al gauw bleek dat de nieuwe watergang niet aan het gestelde doel beantwoordde, en dat het graafwerk verkloren kosten betekende.

514. VERNESSELS WEGEL : „Vernessels weghelken" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 5ro.

Een latere naam voor WOUTER NESKENS WEGEL.

515. VIER AMBACHTEN : „die van St. Juliens over de vier ambagten in Brugge" (1785) RV 603, f° 94vo; „een hofstede competerende de fondatie van d'heer Donaes de Moor, onder het toesicht vande Meesters van het hospitaal van Ste Juliaen in Brugge, benevens de heeren dekens van de ambachten vande timmerlieden, metsenaers ende cuypers mede als toesienders... hofstede Vier Ambachten in Brugge, gelegen op Westcappelle" (1788) Mestdagh, nr 1915. B 123

Een hoeve in het 28e Grev, die tot 1476 aan Klaas en Jan Reyphins, zonen van Wouter, Brugs poorter, toebehoorde; groot 84 G. De gronden paalden aan „den dycke behoorende ten Nieuwenland, den voornoemde Jan Reyphin toebehoorende, also verre als tselve zyn voorseide Nieuulandt strect". In het genoemde jaar schonken K. en J. Reyphin de

84 G aan Donaas Demoor en zijn vrouw Adriana, fa. Jakob Devos. De hoevegebouwen behoorden aan de boer, nl. Jakob, f. Pieter van Oost. Deze laatste verkocht op 31 januari 1477 aan D. Demoor „een wuenhuus met eenen voorvloere, met eenen stalle, met eender scure, met eenen waghenuuse, met eenen quaden zwinecote, met eenen hovene ,ende met alle tandere datter eedvast ende naghelvast an es ende toebehoort, staende up tvoorseide Donaes de Moors landt, twelke landt de voorseide Jacop laetst in pachte hadde” (Charter, blauw nr 3791).

Enkele jaren later schonk Demoor zijn hoeve aan het St.-Juliaanshospitaal en drie ambachten te Brugge. Het genoemde hospitaal kreeg het oppertoezicht over de schenking. Zie DERTIEN KAMERS.

516. VIER GEMETEN : „heet de vier ghemete” (nota ± 1700) Jonckheere 1250, f° 101ro.

C 109-110

Een perceel in het 23e Reig.

517. VIERENTWINTIG GEMETEN : „een grooten bilck met een hofstedeken, ende heet de 24 ghemete” (1602) Aanw. 3655, f° 116ro; „hofstede genaempt de 24-0-0” (nota ± 1700) idem.

B 188-89; C 252-71

Een weide in het midden van de NOORDPOLDER.

518. VIERENVIJFTIG GEMETEN : „den polder ghenaempt de 54 gemeten” (1674) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 135vo.
Idem als BURKELSPOLDER.

519. VIERSCHIEDWEGEN : „ten viersceeweghen” (1447) KOO, A 8, f° 430vo; „west vanden vierscheedweghen, ende noordt van den hove van Kalvekeete” (1512) Charter, blauw nr 5238; 'de viersceetweghen' (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 6vo.

Het kruispunt van de KALVEKETEDIJK en de GROENE WEG.

520. VIERWEGEN : 'Vierwege' (1905) Lib. Mem. p. 8.

Het kruispunt van de KNOKSE STEENWEG en de KALVEKETEDIJK.

521. VIERWEGEN : 'Vierwege' (± 1910) E. Boerjan. A 234
Een vroegere herberg in Kalveketedijk 202 op de noordwesthoek van het kruispunt te VIERWEGEN.

522. VIJF GEMETEN : „de 5 gemeente” (± 1850) Mestdagh, nr 1985. D 378-82

Een perceel in het 14e Grev.

523. VIJF GEMETEN MET DE PUT : „de vijf gemeten met den put” (± 1780) KFW 25.
Dit perceel wordt niet gesitueerd.

524. VIJFHUIZEN : prope quemdam locum nuncupatum Vuifuzen” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintins, f° 44ro.

Het tiendegebied van de St.-Kwintinsabdij strekte, op de westoever van de REIGAARSVLIET, van het PALINGHUIS tot „bij een plaats geheten Vijfhuizen” in de VAGEVIERSPOLDER (hst. 1, par. 8). De zuidhoek van de genoemde polder behoorde toen bij de parochie W, d.w.z. bij het bewuste tiendegebied. Het is mogelijk dat het vissersdorp Vijfhuizen in de bedoelde hoek gestaan heeft. Daar zit steengruis in de grond. De betreffende percelen staan op de kadasterkaart van Knokke, onder de nummers C 510-12, 300 m ten zuidoosten van de Kapelhoeve. Hoe dan ook, de oudste vermelding van Vijfhuizen was tot zover 1408 (KZ, p. 417).

525. VIJFKANTIGE BOWETTE : „5. cante bouette” (± 1700) Aanw. 3590, f° 171vo. F 359-63
Een perceel met vijf zijden in het 50e Reig, met de vorm van een bowette, d.i. een klokpan.

526. VLAAMSE LEEUW : „De Vlaamsche Leeuw” (1905) Lib. Mem. p. 6. E 394
Een vroegere herberg in Dorpstraat 72. Een naam ontstaan onder de invloed van de Guldensporenfeesten van 1902.

527. VLIEGEND PAARD : (45 R) „deel vanden Grevenynschen dyck byt fort de Sterre... daer een huuseken ende herberghe op staet” (1671) Grev 1671-76, f° 13vo; „int hollants campement aen 't vlieghende peerdt” (1708) RPR 1708-09, f° 47ro; „de herberghe het vlieghende peerdt” (1760) Grev 1760-63, f° 8vo; „het Vliegende Peerd” (1768) RV 582, f° 8vo; „den duyker aen het oud Vliegende peerd” (1830) Grev 1830-32, f° 10vo; „het Schaepersgat by de herberg het Vliegend Peird” (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, Inl. 20; „'t Vliegende Peerd” (1905) Lib. Mem. p. 5. B 332 Een vroegere herberg bij het SINT-ANNAFORT. Was ontstaan tengevolge van het troepenverkeer. Stond tussen nrs 8 en 10 van de Greveningedijk.

528. VLIET : „an beeden zyden vanden vliete” (1447) KOO, A 8, f° 364ro.
De ader tussen het 28e en 29e Reig, nl. het zuid-einde van de EDE.

529. VOGELMAAT : „in den houck vande dycken ende den nederen heerwech, een lyp sticxkin ende heet den vueghelmeet” (1602) Aanw. 3655, f° 101ro. C 108-110
Een perceel in het 23e Reig, een woonplaats voor vogels. 'Lyp' betekent: met een onregelmatige vorm. Aanw. 3655 bevat nog attestaties: „een lyp stick (f° 41ro); lyp loopende (f° 76ro); een lyp driehoucte stick (f° 122ro); een lyppe plaetse” (f° 125vo). Ook het Schuttershof van R heet „een lyp stick”.

530. VOGELZANG : „de hofstede metten boogaeerde, ghe-naemt Vogelsanck” (1576) Wat. 717, f° 331ro; „hofstede Voghelensanck” (1765) Kaarten-Plannen 831; „Vogelzang, cabaret” (1844) BWW; „De Vogelzang, Ferme” (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap; „De Vogelzang - Edw. Schram” (1905) Lib. Mem. p. 8. F 169
Een hoeve in het 48e Reig, met boomgaarden waar veel vogels nestelden.

531. VOGELZANGSTRAAT : „de Vogelsanckstraete of Waeterstraete” (1780) RV 17032, f°

82ro.

De WATERSTRAAT werd ook genoemd naar de VOGELZANG.

532. VOLKAERTSGOTE : „de waterynghe van Volkaertsgote” (1405) SBR 1404-05, f° 52ro; „de wateringhe van Valckaertsgote” (1558) Reig 1558-1559, f° 11ro; 'Valckarsgote” (1656) Jonckheere 1028; „de waterynghe van Valckaertschote” (1736) Eie-Reig 1736-37, f° 28vo.

Een waterschap dat zijn naam ontleende aan „Volckaerts gote”. Zie hst. 1, par. 6; KZ, p. 418. In W liggen het 1e, 2e en 4e Vo geheel, en een deel van het 9e Vo.

533. VOLKAERTSGOTEHOEK : „houck ghe-naempt Valckaertsgote thiende” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 14ro; „den Valckaertsgotehoeck” (1760) RPW 1760-61, f° 12ro; 'Valckaersgothoek' (1844) BWW.

Deze tiendesektie was een onderdeel van de NIEUWE OOSTDIJKHOEK, en omvatte VOLKAERTSGOTE ten oosten van de KEUVELWATERGANG B, en het NIEUWLAND A.

534. VOYAGEUR : „Estaminet in den Voyageur” (± 1910) A. Selen.

Een vroegere herberg in Dorpsstraat 63.

535. VUILE HOEK : „Vuylen houck” (1844) BWW.

Een jongere naam voor het gewest tussen de VUILE VAART en de BROLOZEDIJK.

536. VUILE LUIER : „potstaecken naer den vuilyen luijwer, ende inden Voghelensanck” (1724) Reig 1724-25, f° 47vo; „Vuile Luier” (nota ± 1750) Gilliodts 10, Omm. Reig, f° 161vo.

Een pejoratieve naam voor het huisje op POT-TENBURG.

537. VUILE MOEIE STUK : „vuyllemoyens stick” (nota ± 1680) RV 16011, f° 145vo; „dit stuk heet Vuijlle moye” (± 1750) Aanw. 6217, Omm. Reig, f° 145ro. E 166

Een vuile moeie = slordige vrouw. Een verwaarloosd perceel in het 19e Reig.

538. VUILE VAART : „het vaerdeken streckende van het fort van St Frederyck naer het fort van St Anna” (1623) Reig 1623-24, f° 24ro; „tdelven van een nieuwe gheleet ten jaere 1651” (zie hst. 2, par. 11) (1651) Reig 1651-52, f° 39ro; „de vuijle vaert” (1760) Grev 1760-61, f° 12ro; „Zweyn ofte vuyle Vaart” (1884) AWW.

Na de indijking behield het ZWIN van GREVENINGE nog lange tijd brede, modderige oevers. In drogere perioden bleef in de bedding slijkerig water staan. De bepaling 'vuil' ging later van de oorspronkelijke kreek over op het kanaaltje, dat van de GREVENINGEDIJK naar het IZABEL-LAFORT loopt.

539. VYNCKAERTS HOF : „heet van houden tyden Vynckaerts hof” (1576) Wat. 717, f° 49ro. Idem als WYCKAERTS HOF, waar ca. 1550 Karel Devynck woonde.

540. WAGENMAKERIJ A : „wylen de smisse... wagemakerije” (\pm 1700) Aanw. 3590, f° 135ro; „37 roeden sijnde alsnu een waghemaeckerye anno 1736” (nota 1736) Gilliodts 10, f° 298vo. Dit bedrijf stond op de plaats van de vroegere SMISSE C.

541. WAGENMAKERIJ B : „huijs, wagemakerie” (\pm 1700) Aanw. 3590, f° 136vo; 'wagemakerie' (schets 1713) idem, 40e Reig. E 385-92 Dit bedrijf was gevestigd ter hoogte van de Dorpstraat 78 en 80.

542. WAGENMAKERIJ C : wagenmaker Elooi Dedeyne (1910) Volkstelling. E 487 Dit bedrijf werkte tot ca. 1940. Dorpstraat 111.

543. WAGENMAKERIJ D : wagenmaker Jakob Styns (1910) Volkstelling. Werkte tot ca. 1950 in de wijk DRIEWEGE. Kra-gendijk 144-148.

544. WALLEBILK : „een stick met eenen wal byde noortzyde” (1602) Aanw. 3655, f° 92ro; (ader) „streckende door de wallebilcken” (1667) Grev 1667-71, f° 10vo; „met een wal by de noordsyde... den dyck ande zuudsyde, den waterganck ofte Swin (= Vuile Vaart) een roede breet uutgheslegghen” (1689) ABB, A 189, Cart. SD, f° 53ro; 'wallebilck' (nota \pm 1700) Jonckheere 1250, f° 92ro. D 580; D 563-64

Een weide met een wal, in het 21e Grev. Op de bedoelde plaats ligt een vormeloze hoogte.

545. WATERGANGWEGEL : „Watergangwegel, sentier du chemin dit Moeriaenstraet à Ramscappelle” (1844) BWW.

Dit pad liep door het 40e Reig naar de NOORD-WATERGANG, en volgde die waterloop tot SPETEWINTERS HEULE.

546. WATERSTRAAT : „straetgrachten in de Waeterstraete” (1820) Eie-Reig 1820-21, f° 27vo; „de Waterstraat” (1901) GAW, Notulen 1895-1908.

De weg naar SPETEWINTERS HEULE was tot voor een halve eeuw berucht om de diepe wagensporen vol water.

547. WEGWIJZER : „Poteau Indicateur” (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap; „den wegwijzer in den Molenhoek” (1911) GAW, Notulen 1909-17.

Deze paal stond op het knooppunt van de DUDZEELSE STEENWEG, de WATERSTRAAT en de OOSTKERKSE STRAAT.

548. WEGWIJZER : (\pm 1910) A. Braet.

Een vroegere herberg genoemd naar de wegwijzer, die stond op de hoek van de SLUISE STEENWEG en de HAZEGRASSTRAAT. Sluisstraat 51.

549. WEST NEGEN GEMETEN : „de west negen gemeten” (\pm 1780) KFW 25, Verp. Dit perceel wordt niet gesitueerd.

550. WESTDIEFHOEK : „een deel vanden West-

diefhouck" (1602) Aanw. 3655, f° 63vo; „de thiende den westdijfhoek" (1760) RPW 1760-61. f° 12vo.

Het westelijk deel van de DIEFHOEK.

551. WESTDORP : „t'beloop daer t'Westdorp van Waestcappelle met diversche hofsteden ende veel huysen in staen" (sic) (1576) Wat. 717, f° 298ro; „t beloop daer t Westdorp van Westcappelle met diversche huysen in staen" (1674) Aanw. 3590, f° 134vo.

Ongeveer de helft van de dorpskom stond op de westzijde van de DORPSTRAAT, nl. van de POELPUT tot de SMISSE B.

552. WESTKAPELLE : „altare de Vuas" (1110) Gysseling, Top. Woordenboek 1066; „in parrochiis de Waescapella et de sancta Katherina de Knocken" (1255) ADN, 28 H 81, nr 1656; „in Waescapelle" (1304) SBR 1304-05, f° 17ro; „en le proche de Waescapelle" (1330) RK 45925, f° 15ro, 16vo, 24ro en 44ro; „den thor van Waescapelle" (1412) RV 150, Rek. 1412-14, f° 21ro; „vanden heereweghe die loopt van Stapelvoorde te Westcappelle waert" (1447) KOO, A 8, f° 198ro; 'Waescapelle' (1455) J. Warichez, o.c. p. 39; „binder prochie van Waescapelle" (1464) Proostse 66, Ligger, f° 1ro; „la paroisse de Waestcappelle" (1499) RH 13711, RBB, 1499-1500, f° 4vo; „la paroisse de Waescapelle" (1506) idem 1506-07, f° 6vo; „binder prochie van Westcappelle int dorp omtrent der kercke ende kerckhove" (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 192vo; „inden wech loopende van Heyst naer Wescappelle" (1575) Eie 1575-76, f° 8ro; „Cornelis Blockeel, over een oude wulvinne, by hem ghevanghen met zyn honden inde prochie van Westcappelle" (jan. 1597) RV 336, Rek. 1596-97, f° 46vo; „de prochie Waestcappelle" (1635) RPW 1635-36; 'Westcappelle' (1716) RV 456, Rek. 1715-16, f° 54ro; „de prochie Westcappelle" (1759) RV 499, Rek. 1758-59, f° 254ro; 'Westcappelle' (1838) Kaart Drubbel. Verder tientallen attestaties in de rekeningen van het Vrije en van Brugge, in landboeken van watering en van andere instanties; De

Flou XVII, 384-392.

J. De Langhe, Biekorf 1954, p. 100, ziet in het eerste lid : wase = slijk. Volgens schrijver mag men de tekst uit 1110 niet verklaren als „capella in was", maar als „capella de was, d.w.z. een kapel opgericht op de plek genaamd Waas, Waze, ten Waze, de kapel van de bewoonde plek Waze". Westkapelle is inderdaad ontstaan in een gewest, dat ca. 1070 uit de schorren gewonnen was, en dat daarna nog enige tijd een 'waseland' vormde. Daar werd vóór 1100 een nederzetting geheten „ter Wase" gesticht. In dit dorp bouwde men de kapel „ter Wase". Vgl. de namen : ten Knokke; ten Hoeke; ten Damme.

In verband met de term wase verwijzen we naar L. Gilliodts, Cout. Bourg de Bruges I, 327 : „Cour de ter Waese, dite groot Calckers, in twee jeghe-nooden, de westwaze ende oostwaze". Dit leengoed ligt in de streek ten westen van de Zidelinge van de Blankenbergse Watering. Dit gewest vormde vóór de indijking het schorreland Leffinge, en na de inpoldering een 'waseland'. J. De Vries, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse Plaatsnamen, p. 180, verklaart : „mnl. wase, modder, zode, oudfrank. waso, moerassige grasvlakte"; p. 187 : Waaskapelle, „kapel in de weidegronden". M. Gysseling, o.c. 1066 : „wasu, drassige grond" + „kapella, kapel". Dit tweede lid komt meer voor in de Vlaamse en Zeelandse polders. We vermelden alleen Westkapelle op Walcheren. In het midden van de 15e E werd het eerste lid met een t verlengd; vgl. Heist; Ter Doest (HE, p. 422). Tegen het einde van de 15e E evolueerde Waastkapelle tot Westkapelle. Ondertussen hield de vorm Waaskapelle stand tot ca. 1500. Sommige topografische documenten gebruikten, uit traditie, de grafie Waastkapelle tot in de 18e E. In die eeuw won de naam Westkapelle het pleit.

553. WESTKAPELSE HOEK : „Waescapelle houck" (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1vo; „een thiende ghenaeft Waestcappelhouck (streckte zuidwaarts eerst tot) den landtwech byder hofstede (= Verbrande Hofstede) toebehoorende Pieter Baen causa uxoris cum suis, over wylent

Claijs Beilz" (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 5ro.

Deze tiendesektie omvatte het grondgebied tussen de OOSTKERKSE STRAAT, de RIEVELD-ADER, de KALVEKETEDIJK, de SAKRAMENTSTRAAT, de KNOKSE WATERGANG en het OUD ZWIN A. De zuidhoek van het 34e Reig behoorde vroeger bij de OOSTLEET.

554. WESTKAPELSE MOLEN A : „west vander kercke, ende oost vander muelne" (1512) Charter, blauw nr 5238; „den heerwech beghinnende ande muelen van Waescappelle, streckende vandaer westwaert naer Spetewinters huelbrugghen" (1538) Reig 1538-39, f° 14vo; „den heerwech by Waescappelle muelen" (1544) Reig 1544-45, f° 10ro; „Mynheer van Maldeghem over Mynheer van Lembeke, den muelenwal daer de meulen van Waescappelle op staet" (1576) Wat. 717, f° 352ro; „de huele ande Westcappelle muelne" (1599) Reig 1599-1660, f° 10ro; (ader) „byde houde muelene in Wastcappelle" (1637) Reig 1637-38; f° 11ro; „18 R, wylent den molewal van Westcappelle, als nu geplaneert met een huysken op staende daer Jacob de Grave by cheinse woont (nota 1767) RV 15993, Omm. Reig, f° 342ro.

De AERMERMOLEN was blijkbaar de belangrijkste molen van W.

555. WESTKAPELSE MOLEN B : „Pieter Veruyst meulenaere onder de heerelijkhede van den Caneunische" (1791) RPW 1791-92, f° 13vo; „huijs en molen met het hovenierhof west daer aen, competerende Joannes Lamote, daer hy woond" (1811) Mestdagh, nr 1979; „een huys ende hovenierhof daer den molen van Westcappelle op staet" (± 1840) Mestdagh, nr 1975. E 422 Die molen werd opgericht, nadat in 1785 de steenweg naar het Hazegras doorgetrokken was, 250 m ten noordoosten van de kerk. Vanaf dit ogenblik beschikte W weer over twee molens. De molen is ca. 1890 stilgevallen. Op die plaats staat Sluisstraat 30.

556. WESTKAPELSE WATERGANG : „ende

Waescappelschen waterganc" (1538) Reig 1538-39, f° 8ro; „eenen waterganck te delven in Waescappelle, beghinnende int doorp, oost byder smisse (= Smisse A), streckende vandaer oostwaert" (1554) Reig 1554, f° 10ro; „den Waescappelschen waterganck die loopt int houde Zwin" (1570) Reig 1570-71, f° 26ro; „inde prochie van Waescappelle, ten oosthende van de schipgracht" (1651) Reig 1651-52, f° 31ro.

Deze naam gold eerst voor de waterloop die de KAAI met de ZUIDWATERGANG verbond, en vervolgens voor de gehele waterweg tot de KWINTINSLUIS.

557. WESTLEED : „den Indern houc diemen heet Westleed" (± 1400) Oud Kerkarch. 416, f° 1ro; „la dixme appellé Westleed" (1648) idem, f° 67ro; „West Leet" (1665) Kaarten-Plannen 747. Idem als INNERE HOEK. Zie kommentaar bij OOSTLEET.

558. WESTMOLEN : „west van der kercke, ende oost vander muelne" (1512) Charter, blauw nr 5238; „den heerwech die naer de Westmuelenwal loopt" (1648) Proostse 161, f° 139ro; „la motte du moulin appellé le Westmuelenwal, ou jadis estoit érigé le Westmoulin" (1648) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 69vo.

Idem als AERMERMOLEN, die 1 km ten westen van de KERK stond.

559. WESTPOELHOEK : „de westpoel thiendehouck" (1694) RPW 1694-95, f° 8vo; „den westpoelhoeck" (1760) RPW 1760-61, f° 8ro. Het westdeel van de POELHOEK.

560. WESTSCHILLEMANSHOEK : „den Westschilleman" (1760) RPW 1760-61, f° 11vo. Het westdeel van de SCHILLEMANSHOEK.

561. WESTVELDS POLDER : (dijk) „van Westveltpolderken ontrent de sluuse deser waeterynghe" (1665) Reig 1665-66, f° 40vo; „het Westveltpolderken by St. Donaes" (1721) Reig 1721-22, f° 6vo; „de waterynghe van het Westveltpolderken,

lossende in het groot gheleet" (1736) Eie-Reig 1736-37, f° 28vo; „een polderken noortwest voor het fort van St. Donaes, buyten waeteringhe" (1761) Mestdagh, nr 1951 B.

Idem als ZANDBAAI B. Vermoedelijk heeft Hubrecht van Westveld dit poldertje gekocht in 1654 (zie hst. 2, par. 11). De genoemde was in de bedoelde periode „Controleur van syne Coninlyke Majesteys tollén" bij het Donaasfort (R. De Keyser, R.d.P. 8e jg. p. 42). Hij verwierf ook de 7 G (D 559-61) die door de linie van Fontaine uit de ROBBEMOREELPOLDER afgezonderd waren. Op 21 november 1682 maakte zijn weduwe een akkoord met GREVENINGE „over de suattie van seker polderken, de voornoomde wedewe toebehoorende, gheleghen op sint Anne ter Muijden, suutwest vande kercke, suutwestwaert over het re-tranchement van don Andreas de Cantelmo, rechte suut over de Nachtegale, groot wesende ontrent de 7 G, voor desen deel vanden polder Moreel" (Grev 1683-85, f° 13ro). De kaart van 1761 meldt dat het eigenlijke poldertje 22 G 263 R omvatte.

562. WESTWATERGANG : „het reyten vanden zuudt ende westwaterganck, streckende van Westcappelle naer Ramscappelle" (1622) Reig 1622-23, f° 18ro.

De NOORDWATERGANG A loopt van W uit westwaarts.

563. WESTWEG : „langhes der plaetse toten westweghe" (1447) KOO, A 8, f° 428ro; „eene landtwech die loopt uutten dorpe naer de priestera-gie" (1544) Reig 1544-45, f° 13ro.

Deze weg loopt van de dorpskom uit westwaarts.

564. WEYTEMANS HEULE : „Jan Weytemans huelbrugge" (1447) KOO, A 8, f° 408ro; „Boudin Weytemans huelbrugge liggende oost byden dorpe van Waescapelle" (1545) Reig 1545-46, f° 8ro; „Jan Weijtemans heulbrugge" (1576) Wat. 717, f° 190ro; „maecken van eene nieuwe steene brugge buyten den dorpe van Westcappelle noort-oost byde kercke, liggende over den Zuutwaterganck" (1654) Reig 1654-55, f° 21ro; „Weijtemans

huelbrugge" (± 1770) Mestdagh, nr 1916; „de steenen heule Weytemans-heulbrug genaemd" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 99.

De brug in de HOEKSE STRAAT, over de ZUIDWATERGANG, genoemd naar naburige bewoners.

565. WILLEM LEOPOLD POLDER : „Commune de Westcappelle, Partie du Willem-Léopold polder, dite Gouverneurs ou Commandeurs schorre" (1875) ANH, Dossier Komm. Kaart 1875; „De Willem Leopoldspolder" (1905) Lib. Mem. p. 7. Toen de Internationale Dijk in 1872 het Zwin afdamde, werd het vroegere poldertje van de KOMMANDEURSPLAAT mede ingedijkt, en in de nieuwe polder opgenomen. KZ, p. 202 en 421.

566. WILSENS HOF : „een stick wijlent boogaert... ende heet Wilsens hof" (1602) Aanw. 3655, f° 86ro. D 773-77

Een verdwenen hoeveke in het 19e Grev.

567. WIT PAARD : „de herberg het Wit Peerd, einde der Moriaanstraat" (1896) GAW, Notulen 1895-1908.

Een vroegere herberg in Westkappellestraat 463.

568. WITTE HOND : „De Witte Hond - C. Van Landschoot" (1905) Lib. Mem. p. 8. E 77

Een hoeve in het 21e Reig (A. Van Landschoot).

569. WOLVENNEST : „Het Wulvennest - B. Van Damme" (1905) Lib. Mem. p. 8.

Die hoevenaam wordt niet gesitueerd.

570. WOUTER NESKENS WEGEL : „metten oosthende inden halven Wouter Neskins weghelkin" (1553) KFW 17, Ligger, f° 71vo.

Het noordeinde van de SAKRAMENTSTRAAT bestond uit een landweg, genoemd naar een persoon.

571. WYCKAERTS HOF : „Wyckaerts hof daer Kaerle de Vynck up wuendt (f° 77ro); Wijckeers-hof" (1553) KFW 17, Ligger, f° 113ro. A 103

Een verdwenen hoeveke in het 7e Reig, aanvankelijk genoemd naar een zekere Wyckaert.

572. ZAALDREEF: „de zadel dreve” (1447) KOO, A 8, f° 410vo en 412vo; „de saeldreve” (1576) Wat. 717, f° 352vo; „t’hof ter Zaele, met de Zaeldreve duer synen bogaert tot ande adere jehghens den heerwech” (1672) BB 6, 1, f° 349ro; „aende zadeldreve” (± 1760) Mestdagh, nr 1928, Ligger; „de zaeldreve” (1794) Mestdagh, nr 1928. De uitweg van het HOF TER ZALE A.

573. ZAALHOEK: „den Zadelhouck... zuut vander kercke” (1596) De Flou XVII, 222; „houck ghenaeamt Saelhouck... hierin staet d’hofstede ende leengoedt ghenaeamt thof ter Zaele, toebehoorende tkyndt van Jan de Vos, dat hy hadde bij ancomene fa. Claeyns Uutterwulghen, dictum Coevoet, daer Quinten van Dycke up woonde” (1628) ABB, H 81, Ligger Tienden, f° 3vo; „Zaelhoeck thiende” (1760) RPW 1760-61, f° 10ro. Deze tiendesektie omvatte het 51e Reig, en werd genoemd naar het HOF TER ZALE B.

574. ZANDBAAI A: „29e beghin, den zantbaey in Cleen Reygarsvliet (f° 114ro); lant datmen heet de zantbaey” (1602) Aanw. 3655, f° 115vo; „den dyck jehghens den santbaey” (1642) BB 5, 1, f° 153ro.

In de monding van de REIGAARSVLIET bezonk ca. 1200 een zandige plaat. Deze vormde later een onderdeel van de TANTSPOLDER.

575. ZANDBAAI B: „rakende tleggen van eenen dyck inde poldere ghenaeamt de Zantbaile, ten verzoucke van mynheere van Dinnebrouck” (1634) Reig 1634-35, f° 17vo; „besichtighen vanden afgevoerden dyck ghenaeamt de Zantbalie, gheleghen byt fort van St Donaes ende sinte Frederick (f° 16vo); rakende de poldere ghenaeamt de Zantbaillje” (1635) Reig 1635-36, f° 17ro. D 537-54 Dit poldertje werd, vermoedelijk door de Heer van Dinnebrouck, gewonnen uit de zandige aanwerp, langs de GREVENINGEDIJK, tussen het SINT-FREDERIKFORT en het Donaasfort.

576. ZEEDIJK A: „de zeedijcken streckende van St Anna ter Mude naer den Wittenhuuse” (1556) Reig 1556-57, f° 17ro; „den paelsteen van deser stede, staende inden incant vanden zeedyck, noordt vande schaperie van Jooris Teerlynck... den halven zeetgracht jehghens den zeedyck” (1577) Jonckheere 1200, f° 2vo; „verstercken vanden zeedyck, loopende van sint Anne naer het groote fort, competerende dese waterynghe” (1683) Grev 1683-85, f° 24vo.

Ten noorden van Mude betekende de GRAAFJANSDIJK ruim drie eeuwen lang de zeekering. Het Wit Huis wordt hier 15 jaar vroeger vermeld dan in KZ, p. 421.

577. ZEEDIJK B: „den grooten zeedyck liggende jegens het schorre” (1674) Oud Kerkarch. 416, Ligger Tienden, f° 135vo; „den zeedyck jegens Godefrois polder, die ten desen jaere verswaert is” (1736) ANH, Kaart Hazegras; „Digue appelé den Zee Dyk, Digue du Godefroipolder” (1875) ANH, Dossier Komm. Kaart 1875; „De Zeedijk” (1905) Lib. Mem. p. 5.

De dijk van de GODEFROOTS- en van de BURKELPOLDER weerde de zee af, totdat in 1872 de Internationale Dijk het Zwin afdamde.

578. ZES GEMETEN: „de ses gemeten” (± 1780) KFW 25, Verp. Dit perceel wordt niet gesitueerd.

579. ZIDELINGE: „de zydelinghe vanden ouden Zwene ande noordzyde” (1527) De Flou XII, 274; „thoude Zwin midtsgaeders den dycken an beeden zyden, commende vanden voorseiden canele (= Brugs Kanaal), beghinnende inden houc vanden waterganck Quintkins sluis, streckende vandaer oostwaert totten vetten beilc (= Brugse Bilk) toebehoorende Pieter Uuterwulghen, ende alzo ten westende vanden voorseiden beilc noord-oostwaert omme totter wedewe Chaerle Lems muelenwal, alzo de paelsteenen bewysen (° 3ro); den heerwech byden Palinchouse, streckende vandaer naer de Zwenebrugge” (1538) Reig 1538-39, f° 13vo; „de zydelinghe vanden houden Zwene”

(1576) Wat. 717, f° 202ro; „de oostzyde vant houde Zwin, streckende van Quintkins sluus tot anden Brusschen bilck... de oostzyde vanden houden Zwene, streckende van Quintkins sluus zuudtwaert” (1579-80, f° 3ro; „6 ghem. 1 lyn 90 roen landts toebehoorende de watrynghe van houden tyden, wesende de dycken vanden houden Zwene, beghinnende van byde Paelynckstede, streckende alsoo zuydtwaert tot an Quyntensluus upde westsyde van tzwin, ende upde oostzyde tot ande Zweebrugghe” (1608) Reig 1608-09, f° 4vo; „zijdelingen ofte straete” (± 1805) Mestdagh, nr 2248 B; „een deel vanden nomber van 6 G 190 Roeden lands in het 15de begin, zijnde den heerweg ende garsland van oosten den Zweenevaert” (1810) Reig 1810-11, f° 7ro; „een deel van den ouden heerweg beoosten de Zweenevaert, van aen de Schaepbrug tot den Bloeloozendyck” (1831) Eie-Reig 1831-32, f° 11vo; „dit begin (= 15e Reig) strekt met eenen langen smallen streep ten zuydoosthoeke tusschen het zestiende en zes-en-twintigste begin zuydwestwaert op tot aen het Kromme-water van ouds Quinkins-sluis genaemd; yut deze streep groot G. 6-1-90 R. is er aen deze Watering nog gebleven tot G. 3-1-16 R., zynde het deel van de Zweene-vaert met den tragel van zuyden den zelfden gelegen” (1839) Drubbel, Besch. Eie-Reig, p. 89.

Het bedoelde perceel van 6 G 190 R bestond uit : 1. de twee dijkjes op beide zijden van de twee armen van het OUD ZWIN, die rond de BRUGSE BILK liepen; 2. de twee dijkjes van het Oud Zwin dat tussen het 16e en 26e bg zuidwestwaarts strekt. Op de noordwestzijde liep dit dijkje slechts tot de KWINTINSLUIS (lengte 600 m), en op de zuidoostzijde tot de ZWINBRUG. Het laatst bedoelde is, van de Zwinbrug tot de SCHAPENBRUG A, 1200 m lang, en heette Zideling. Deze zideling diende ook als heerweg, en wel als verbinding tussen de genoemde twee bruggen. Alle hierboven beschreven dijksektoren behoorden aan REIGAARSVLIET, en waren door middel van paalstenen van de aangrenzende eigenaars gescheiden (zie hst. 1, par. 24).

Een zideling was een dijk, zoals in Uitkerke, p.

151, en STP, p. 310. Het eerste lid zete/zite steekt ook in dycsate/sete = dijkbasis, in zeet/zaetgracht = dijkgracht, en in inzete/zate = binnenwaartse dijk. Zie deze termen in HE, p. 28-30 en 72.

580. ZIEKENHUIZEN : (191 R) „hier up staen, up t zuudoosthende, de ziekehuusekins” (1531) ABB, A 192, Renten SD, f° 193vo; zie het citaat uit 1656 bij het Gasthuis. E 457

De huisjes waarin de noodlijdende zieken woonde, naast het GASTHUIS. Ca. 1600 verdwenen.

581. ZILTE : (4e Grev) „es tbeeloop ghenampt de Zilte” (1602) Aanw. 3655, f° 11ro.

Het bedoelde begin paalde over 600 m aan de GREVENINGEDIJK. De bodem leed aan verzilting, omdat die hoek vóór 1600 meermaals een breuk van de dijk of van de SLUIS VAN GREVENINGE meegemaakt had.

582. ZOMERSTRAAT : 'somerstraete' (1725) Kaarten-Plannen 614; „Somer Strate” (1761) Mestdagh, nr 1920.

De naam Zomerstraat (HE, p. 465), die te Heist gold voor de Evendijk ten noorden van Veldegoed, werd soms overgedragen op de KALVEKETEDIJK tot bij het HOF TEN POELE.

583. ZOUTE PANNE POLDER : „de polro dic-to Zoutpanne” (1324) ADP, LL 1016, Cart. St.-Kwintins, f° 42ro; „de zoutte panne polder” (1602) Aanw. 3655, f° 136vo; „de weye de Soutpanne” (1665) Grev 1665-67, f° 11ro; „eene eecken buuse, gheleyt door den dyck vande polder Morreel, ende dat omme te suweeren de wateren vande Zouttepanne” (1676) Grev 1676-79, f° 23ro; „Soutte Panne Polder” (± 1845) Poppkaart. C 593-607 Panne = komvormige laagte. Het bedoelde terrein even ten zuiden van Mude, droeg wellicht deze naam vóór de indijking. Binnen de rijksgrens liggen ca. 25G.

584. ZUIDBOOMGAARD : 'inden zuudbogaert' (1464) Proostse 66, f° 3ro. E 108

Een boomgaard aan de zuidzijde van de KALVEKETEDIJK, in het 21e Reig.

585. ZUIDDIJK : „een adre byden goede te Cuevele, beghinnende anden Zuudyc, streckende vandaer noordwaert tot inden Noordwaterganc” (1546) Reig 1546-47, f° 10vo.

De KALVEKETEDIJK ligt ten zuiden van de Grote Keuvel.

586. ZUIDMOLEN : „daer nu de Zuutmeulen up getimmert es” (1642) KFW 1640-42, f° 19ro; „den heerwech (= Heerweg) loopende naer den suutmuelen van Westcappelle” (kaart ± 1700) Aanw. 3590, 22e Reig.

De DORPMOLEN stond ten zuiden van de dorpskom.

587. ZUIDWATERGANG : „den Zuudtwaterganck” (1553) KFW 17, Ligger, f° 1ro; (delven) „223 roeden zuijtwatergang op Westcapelle, à 60 centimen per roede” (1821) Eie-Reig 1821-22, f° 34ro; 'Zuid Watergang' (1884) AWW.

De watergang die langs de zuidkant van W loopt; de voortzetting van de Zuidwatergang te R.

588. ZWAAN : „de herberg het Zwaentje, in het dorp, te Westcappelle” (1849) De Flou XVIII, 773; „gelegen op het uiteinde deser gemeente, tegenwoordig gebruikt door Joseph Thiel, herberg de Zwaan” (1891) GAW, Notulen 1885-95; 'De Zwaan' (1905) Lib. Mem. p. 6. E 396
Een vroegere herberg aan de oostzijde van huis Dorpstraat 57. Ca. 1950 afgebroken.

589. ZWALUWSTAART : „ghedemolieerde swalmsteert van het fort van St. Donaes” (1785) Kaarten-Plannen 250; „dat de dycken vanden swallemsteerte, beginnende aen het gedemollieert fort van St. Donaes, loopende tot aen de achtergaelsluyse (= Nachtegaalsluis) reets te meerderen dele geslegt syn” (1790) Eie-Reig 1789-90, f° 38ro. D 557; 589

De buitenwerken van het St.-Donaasfort werden ca. 1700, langs de CANTELMOLINIE heen, ver-

lengd met een verschansing in de vorm van een zwaluwstaart.

590. ZWARTE HOND : 'De Zwarte Hond' (1905) Lib. Mem. p. 6.

Een vroegere herberg in Dorpstraat 158.

591. ZWARTE SLUIS : „naer het fort van Ste Frederyck ter plaetse daer de nyeuwe sluuse gheleyt es” (1617) Rek. Nieuwe Sluis, f° 17vo; „ontrent de swarte sluyse” (1705) Reig 1705-06, f° 47vo; „het delven van den com aende swarte sluijse” (1717) Reig 1717-18, f° 46vo; 'de swarte sluyse' (1744) Eie-Reig 1744-45, f° 24ro; „gasonneren den dam voor de swarte sluijse” (1785) Eie-Reig 1785-86, f° 24vo; „het verven vande swarte sluyse” (1810) Reig 1810-11, f° 27ro; „l'écluse dite Zwarte Sluis” (1844) BWW; 'Zwarte Sluys' (1889) ANH, Doos 6, Kaart Oostwaterschap; 'De Zwarte Sluis' (1905) Lib. Mem. p. 8.

In 1617 bouwde REIGAARSVLIET een nieuwe uitwateringssluis bij de zuidoosthoek van het SINT-FREDERIKFORT. Jaren later verscheen de bepaling 'zwart'. De deuren werden allicht met teer bestreken.

592. ZWIJNEBOOMGAARD : „den swijnsbogaert” (1674) Aanw. 3590, f° 57vo; 'swijnsbogaert' (± 1780) Mestdagh, nr 190IA. E 129-31
Een boomgaard in het 20e Reig, waar varkens liepen.

593. ZWIJNEKOT : „beede (= percelen) genaemt het swynscot” (nota 1685) RV 15982, Omm. Reig, f° 307ro; 't swijns cot' (nota 1717) Aanw. 3590, f° 139vo. F 295; 300-301
Een perceel met een varkenshok, in het 41e Reig.

594. ZWIN : „upden waterganck ofte Zwin” (1553) KFW 17, Ligger, f° 101vo; „den waterganck ofte Zwin” (1602) Aanw. 3655, f° 40ro.
De term zwin beduidde een geul in de kustvlakte. Idem als OUD ZWIN B.

595. ZWINBRUG : „de zweenbrughe” (1447)

KOO, A 8, f° 357vo; 'de Zwenebrugghe' (1538) Reig 1538-39, f° 13vo; „de Zwenebrugghe by Hubrecht van Casselle" (1558) Reig 1558-59, f° 18ro; „de groote Zweenebrugghe" (1609) Reig 1609-10, f° 10vo; „twee dammen van wedersijden de Sweenebrugghe door t Swin aldaer, tot het drooghlegghen vanden put aldaer, omme deselve brugghe van steen te maeckene" (1677) Reig 1677-78, f° 31ro; „leveringhe van een hondert calcyde tot de svinebrugghe" (1696) Reig 1696-97, f° 26vo; 'de swenebrugghe' (1750) Eie-Reig 1750-51, f° 27vo; „De steenen heulbrug genaemd de Zweene-brug" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 100; „Zwynebrug, Pont" (1844) BWW.
De brug over het OUD ZWIN A, in de HOEKSE STRAAT.

596. ZWINBRUGSTRAAT: „straetgrachten in de Zwenebruggestraete" (1820) Eie-Reig 1820-21, f° 27vo; „Nicolaes Verstaevel metselaer, het leggen van een grippel in de Zwinnestraet langs den kerkhofmuur te Westcapelle" (1833) Eie-Reig 1833-34, f° 28vo; „de Zweene-brugstraet" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 99.
Idem als HOEKSE STRAAT, die naar de ZWINBRUG loopt.

597. ZWINVAART: „aende sweenevaert" (1747) Eie-Reig 1747-48, f° 6vo; 'Zwene Vaert' (1838) Kaart Drubbel; „canal dit Zwynevaert" (1844) BWW; 'De Zwinevaert' (1884) BWW.
Idem als OUD ZWIN A.

598. ZWINVAARTSTRAAT: „Zwynevaerdstraet, chemin du pont dit Zwynevaerdbrug au chemin dit Greveningsdyk" (1844) BWW.
Idem als ZIDELINGE, de weg langs de ZWINVAART.

599. ZWINWEGEL: „den voetwegh loopende van het dorp van Westcappelle naer de swenebrugge" (1791) Eie-Reig 1791-92, f° 39vo; „de Zweene-brugstraet, met den daer over en langs gelegen voetweg en voetplancken" (1839) Drubbel, Beschr. Eie-Reig, p. 100; 'Zwynewegel' (1844)

BWW; „en deel des voetwegels n° 28 of Zwynewegel" (1874) GAW, Notulen 1863-88.

Dit pad vertrok bij de zuidwesthoek van het KERKHOF, liep door het 38e Reig en langs de HOEKSE STRAAT naar het OUD ZWIN A, verder door het 29e Reig weer naar de Hoekse Straat.

Nagekomen toponiemen

600. BOLDERSHOF: „het Boldershof, bij de weduwe Lievens" (1857) Handboek Boldersmaatschappij.

De bolders gingen spelen in LEOPOLDUS. Achteraan de herberg bevond zich een 'balbaene' (E 408) Mestdagh, nr 1979.

601. CARDINAELS LAND: „in parrochia de Waescapella (13½ G) cum domibus et arboribus, quae terra vocatur: terra Cardinalis" (1386) AA, A 48, Acta SD, f° 194vo; „13 mensuras terrarum in parochia de Waescapella, spectantes ad forenitate[m], quae vocantur terrae Cardinalis" (1406)

E 119-27

Hier gaat het om de hoeve in het 21e Reig, die volgens de ommeloper van 1447 behoorde aan het Officie van het Brood van SD (huidige bewoner A. Willems). Vermoedelijk werden die gronden geschonken door een kanunnik of een andere persoon die Cardinael heette. Vanaf 1386 was Jan Pinke pachter. In 1428 werd het bedrijf, dat enige uitbreiding gekregen had, verpacht aan Kristiaan Hose. Hier volgen de voorwaarden van de verpachting „van eener stede metten huusen ende bomen staende inde prochie van Waescapelle noord nord oost van der kerke, groot wesende 15½ ghemeten":

„dat Christiaen vorseit zal doen maken eene scure nieuwe, lanc wesende 33 voeten lattel meer of min, ende voort een scaepstal lanc 12 voeten, ende voort eene poest (= koestal) lanc 12 voeten, ende dit al onder een dack, jof alzoot oorboorlic zyn zal, staende ten meesten profite van der hofstede vorseit, alzoot oorboorlic dinken zal den onfanghere die es of wesen sal; ende dat na dese voorwaerde dat de helscede (= helft) van den prin-

cipalen stylen zullen zyn goed heken, ende dander hesschen, ende ghefilert wel ende ghetrauwelic alzoot meest profitelic ende oorboorlic zyn zal; idem dat alle de zyplaten, beede boven en de beneden, goed heken wesen zullen; item dat al dese vorseide huusinghe zullen zyn ghedect met goeden ghedreven deke ende goeden taerwen gluye (= gedorsen stro); item dat Christiaen vorseit zal doen ofwerpen al deck van den woonhuuse ende doen nieuwe decken alzoot van node zyn zal; item zal hy doen maken een zwincootkin; item een hoovene; item een waghenuus; ende om dese vorseide parcheelen te vuldoene, zo zal Christiaen vorseit hebben een houd huus staende up de oude hostede (sic); item noch een loge (= loods) metten steenen diere an staen; ende es voorwaerde ende bespreec dat hi zal gheven jaerlicx van den ymete 54 s. par., behouden dies dat hi zal hebben een half ymet derbinnen, ende houden al de vorseide huusen aldus ghemaect van wegghen van deken ende andersyns, also redelyc wesen zal, ende betalen alle de renten, wateringhen, costen ende lasten, dier up commen zullen moghen" (ABB, A 50, Acta SD 1414-38, f° 177ro).

602. DUIFHUIS: „metter gheheelder gracht alomme, ende daert thuufhuus up staet" (1447) KOO, A 8, f° 407vo; „metten wal ende walgrachten, ende es ter strate waert een woenste, van ouden tyden gheenaemt in sint Anthuenis, met eenen steenen duufhuus ten oostende daerup staende" (± 1540) ABB, G 373, Ligger Kanonnikland W, f° 17ro.

Blijkbaar bezat de bewoner van SINT-ANTONIUS

het recht om duiven te kweken. Aanvankelijk namen we de lezing HUIFHUIS. Tenslotte bracht de tekst uit ± 1540 de oplossing.

603. HUGEVLIET: (een perceel) „in de prochie van Waescapelle benoerd der kerke, tusschen den Calvekeetdike of een zide, ende den Hugghevliet" (1336) ABB, Charters SD, Doos A 19, nr 140.

Daar we dit citaat eerst vonden, nadat ons alfabetisch register opgemaakt was, staat dit toponiem verkeerdelyk als MUGGEVLIET geboekt. Het eerste lid is de persoonsnaam Hugo; vgl. LONINSVLIET, REIGAARSVLIET.

604. SINT-ANTONIUS: „een woenste, van ouden tyden gheenaemt in sint Anthuenis" (± 1540) ABB, G 373, Kanonnikland W, f° 17ro.

Dit huis in het 37e Reig, met een walgracht en het DUIFHUIS, moet een belangrijke woning geweest zijn. Daar was de BROUWERIJ A gevestigd. Nu een hoeveke, Hoekestraat 11. De naam staat in verband met de verering van de H. Antonius. J. Opedrinck, Westkapelle, p. 17, meldt uit een bron die hij niet dateert en niet lokalizeert: „Herberge ende brauwerie staende noord bij de kerke, op een lijne 83 roeden lands. Op dit land bezat het klooster der St-Antoniusbroeders van Belle, een jaarrente van 6 schellingen parisis, ten jare 1480 hun geschonken". R. De Keyser, R.d.P. 6e jg. nr. 1, p. 24, wijst erop dat de verering van de H. Antonius reeds ca. 1460 te Oostkerke bestond. We vermelden het jaargetijde dat in 1478 op St.-Antoniusdag gesteld werd (hst. 2, par. 18).